1
2023
ROČNÍK 6
ISSN 2585 - 9927

HLAS MATICE

ŠTVRŤROČNÍK MATICE SLOVENSKEJ V TURČIANSKOM SV. MARTINE
VYDÁVANÝ V SPOLUPRÁCI S MATIČNÝMI PRACOVISKAMI

PRED 160 ROKMI BOLA ZALOŽENÁ MATICA SLOVENSKÁ

5. KONGRES MATÍC A INŠTITÚCIÍ SLOVANSKÝCH NÁRODOV

Matica slovenská v Martine usporiadala 3. a 4. augusta 2023 v poradí už 5. kongres matíc a inštitúcií slovanských národov. Kongres bol pevnou súčasťou širšieho programu osláv 160. výročia vzniku Matice slovenskej a 30. výročia vzniku Slovenskej republiky. Slovanské matice boli spolkami utláčaných národov v Rakúskom cisárstve. Ich hlavná úloha bola národnobranná. Zaslúžili sa však o zachovanie národnej identity, rozvoj jazyka, kultúry, vedy i vydavateľskej činnosti svojich národov. Matice od svojho vzniku vzájomne spolupracovali a podporovali slovanskú vzájomnosť. Spolupráca prebieha do dnešných dní, čoho dôkazom sú aj od roku 2007 organizované Kongresy matíc slovanských národov. Prvé dva, v rokoch 2007 a 2013, sa uskutočnili na Slovensku. V poradí tretí kongres sa konal roku 2014 v Slovinsku a štvrtý roku 2019 opäť na Slovensku.

Na piaty Kongres sa prihlásilo 19 delegácií matíc a inštitúcií slovanských národov z 11 európskych štátov – menovite zo Slovenska, Česka, Nemecka, Poľska, Ukrajiny, Maďarska, Srbska, Ruska, Chorvátska, Slovinska a Čiernej Hory. Prítomní boli zástupcovia Matice sliezskej, srbskej, lužiskosrbskej a slovinskej. Okrem domácej Matice slovenskej sa zúčastnili aj slovenské matice zo Srbska a z chorvátskej Rijeky. Početné zastúpenie mali tiež slovenské krajanské spolky z Poľska, Maďarka, Čiernej Hory a Srbska. Privítali sme aj delegátov z Inštitútu rusistiky Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, Srbsko-slovenského fóra zo Srbska i Ruskej historickej spoločnosti. Rusínsku národnosť zastupovali Rada rusínskych regiónov Slovenska a Záujmový odbor Matice slovenskej slovensko-rusínskej vzájomnosti A. I. Dobrianskeho. Žiaľ, nepodarilo sa docestovať našim krajanom z Oblastnej kultúrno-osvetovej organizácie Matica slovenská na Ukrajine a podobne sa na poslednú chvíľu ospravedlnili zástupcovia Matice bunevskej.

Program kongresu tvorilo 21 prihlásených príspevkov. V nich sa delegáti venovali predovšetkým prezentácii svojich inštitúcií, ich dejinám, ale predovšetkým aktuálnej činnosti. Príspevky obsahovali návrhy na možnosti spolupráce, aktuálne výzvy a body do záverov kongresu. Takto sa vyjadril hosťujúci predseda Matice slovenskej Marián Gešper: „Tradície slovenského národa sú nerozlučiteľne hlboko späté s dejinami celého slovanstva. Matica slovenská je zároveň historickým uchovávateľom a živým nositeľom ducha slovanskej solidarity u Slovákov. Veď Matica slovenská vznikla pred 160 rokmi priam manifestačným spôsobom pri sviatočných, slovanským bratstvom preniknutých spomienkach na tisícročie príchodu slovanských apoštolov Konštantína Cyrila a Metoda k našim predkom. Okrem toho Matica slovenská rozvinula sa časom tak, že spomedzi všetkých sesterských ústavov v slovanstve najvýraznejšie zachováva posiaľ prvotný, pôvodný zmysel matičnej myšlienky. Preto je organizovanie Kongresu matíc slovanských národov pre Maticu slovenskú prirodzené. Iba vzájomná komunikácia prispieva aj k našej vzájomnej inšpirácii z aktuálnej činnosti matíc a výziev, ktoré pred maticami stoja. Kongres tomu výrazne pomáha, čo dokázali aj články a výstupy z časopisu Slovanský obzor, do ktorého v súčasnosti prispeli takmer všetky matice a tým rozšírili stupeň poznania o našich ustanovizniach. V tom je veľká budúcnosť."

Rokovanie sa nieslo v priateľskej atmosfére a v bratskom slovanskom duchu. Na záver Kongresu sa prítomní podpísali na slávnostnú podpisovú listinu. Potom z rúk predsedu Matice slovenskej dostali pamätný list a spoločne prijali záverečné Komuniké 5. kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov: My, účastníci 5. kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov, ktorý sa konal na podnet Matice slovenskej 3. a 4. augusta 2023 v Martine pri príležitosti osláv jej 160. výročia založenia a súčasne 30. výročia vzniku Slovenskej republiky, ako ich predsednícki štatutári alebo poverení zástupcovia sme sa uzniesli na tomto komuniké:

V súčasnej zložitej a komplikovanej medzinárodnej situácii, keď sa slovanský i širší svet a predovšetkým Európa zmieta v sérii najhorších kríz od roku 1945, v ktorých sa oblasť kultúry dostáva na úplný okraj záujmu politických reprezentácií, sa zaväzujeme, že budeme aj v týchto ťažkých a nežičlivých časoch naďalej úzko spolupracovať a pokračovať v pestovaní slovanskej vzájomnosti. Napriek všetkým týmto krízam a neprajným okolnostiam s presilou liberalizmu sa hrdo hlásime k tradičným konzervatívnym hodnotám, založeným na princípoch zdravého národovectva a kresťanstva, osobitne na cyrilo-metodskej tradícii. V tejto súvislosti ako pokračovatelia dávame do pozornosti odkaz slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda a ich zakladateľskú vzdelanostnú misiu v intenciách, ako boli jej pôvodcovia solúnski bratia vyhlásení roku 1980 prvým a jediným slovanským pápežom sv. Jánom Pavlom II. za duchovných patrónov Európy.

V dnešnej informačnej dobe sa aj od matíc a inštitúcií slovanských národov maximálne vyžaduje neustála on-line a internetová, ale tiež osobná personálna komunikácia a vzájomná výmena relevantných informácií. Preto odporúčame túto informačnú stratégiu aplikovať na pravidelnej báze, pričom v rámci tejto spolupráce by sme vzájomne podrobne oboznamovali s aktuálnou problematikou v oblasti matičných, národných, národnostných a iných kultúrnych otázok. Z tohto dôvodu navrhujeme, aby slovanské matice vytvorili jeden spoločný slovanský matičný odbor, do ktorého by delegovali svojich pracovníkov alebo stálych členov ako iniciátorov, koordinátorov a informatikov v oblasti svojich vedeckých, odborných aj kultúrno-spoločenských aktivít.

Jednou z výrazných kríz súčasnosti je aj všeobecné starnutie a prirodzené vymieranie s úbytkom staršej populácie i v slovanských krajinách Európy, čo priamo ohrozuje budúcnosť matičného členstva a činnosť. Preto je nevyhnutné zaangažovať do aktivít matíc a inštitúcií slovanských národov mladú a najmladšiu generáciu a vychovávať ju v národnom duchu. V tomto koncepte realizovať projekt spolupráce slovanských matíc, založený na exkurziách mladých matičiarov i dlhších poznávacích či študijných pobytoch, poskytovať štipendiá a vyhlasovať medzinárodné konkurzy, vytvárať slovanské kolektívy mladých vedcov a stanoviť im výchovno-vzdelávacie programy. Preto požiadame o pomoc príslušné vlády a ministerstvá v jednotlivých slovanských krajinách, ktoré zodpovedajú za kultúru a školstvo, vrátane vytvorenia študijných fondov pomenovaných po významných osobnostiach slovanskej vedy, ako boli napr. Kopernik alebo Komenský.

Pretože matice slovanských národov pôvodne vznikali predovšetkým ako spolky vedecké, literárne a vydavateľské, navrhujeme konanie spoločných vedeckých konferencií, seminárov a kolokvií. Následne z týchto podujatí chceme vydávať zborníky, pripravovať monografie, ale tiež popularizačné práce alebo encyklopedické diela. Súčasne v rámci vydavateľskej činnosti budeme podporovať aj umelecký život, zameraný na beletriu a literárne eseje, zostavovať antológie spisovateľov slovanských národov a propagovať ich diela aj vytvorením osobitnej knižnej edície. Chceme pripraviť aktualizovanú reedíciu publikácie Michala Eliáša o dejinách slovanských matíc s prispením každej zúčastnenej a spolupracujúcej matice.

V neposlednom rade okrem kultúrnej spolupráce matíc a inštitúcií slovanských národov budú tieto sledovať aj národnostné a menšinové otázky, upozorňovať na prípadné nedostatky a konzultovať ich s kompetentnými príslušnými vládnymi orgánmi či diplomatickými zastúpeniami. *Foto: Ján Seman, text: Pavol Madura*

MATIČNÉ OSLAVY 160. VÝROČIA

PRITIAHLI DO MARTINA TISÍCE NÁVŠTEVNÍKOV

V Martine sa 3. až 6. augusta 2023 uskutočnili celoslovenské matičné slávnosti pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej a 30. výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Oslavy 160. výročia MS odštartovali dvojdňovým 5. kongresom matíc a inštitúcií slovanských národov v priestoroch Turčianskej galérie. Na kongres sa prihlásilo 19 delegácií z 11 európskych

krajín. Prítomní boli zástupcovia zo Slovinska, Chorvátska, Srbska, Česka, Čiernej Hory, Poľska, Maďarska a z iných krajín. Vzácnou bola návšteva predsedu Matice slovinskej, zástupkýň Matice sliezskej, predsedníčky Matice lužickosrbskej, predsedu Matice srbskej a predsedov ostatných slovenských matíc v zahraničí a ďalších krajanských spolkov. Oficiálny program piatok 4. augusta pokračoval v poobedňajších hodinách odhalením busty pred druhou budovou Matice slovenskej predsedovi Zahraničnej Matice slovenskej, autorovi súčasnej slovenskej vlajky a exilovému gréckokatolíckemu kňazovi, ktorý žil v Kanade, Mons. Františkovi Fugovi. Bustu požehnal emeritný arcibiskup prešovskej archieparchie Ján Babjak SJ, ktorý vystúpil aj s príhovorom. Prítomný bol podpredseda Národnej rady SR Juraj Blanár, ktorý poďakoval Matici slovenskej, že nezabudla na tohto nášho rodáka, ktorý sa narodil presne pred sto rokmi. Z rodinných príbuzných boli prítomní synovci Františka Fugu, bratia Cupákovci. Po slávnostnom odhalení busty sa uskutočnil vstupný program slávností, ktorý sa odohral pred sídelnou budovou MS v Parku sv. Cyrila a sv. Metoda.

Program začal inscenovaným valným zhromaždením MS z roku 1863 – a to príchodom Štefana Moysesa na historickom koči. V scénke členovia Divadelného odboru Matice slovenskej a Mladej Matice predstavili dramatické udalosti valného zhromaždenia Matice slovenskej z roka 1863. Autorom scenára bol Marián Gešper a Peter Vrlík. Na mieste odzneli aj príhovory prítomných predstaviteľov domácich a zahraničných delegácií. Ako prvý vystúpil bývalý prezident SR Ivan Gašparovič, ktorý zdôraznil, že Matica slovenská má svoju históriu a svoje miesto v našej spoločnosti. „A každý Slovák by si mal túto inštitúciu vážiť. Je to kus našej histórie. Je to kus nášho boja za slobodu a samostatnosť.“ V podvečer si diváci mohli pozrieť divadelné predstavenie Čaj o piatej, ktoré odohrali herci z Divadla Komora, prvého profesionálneho divadla v Komárne, ktoré pôsobí pri Dome MS Komárno.

Sobotu dopoludnia sa uskutočnilo slávnostné

zasadnutie Rady Slovákov žijúcich v zahraničí v storočnej výborovni Matice slovenskej. Sobotný popoludňajší program sa mal pôvodne odohrávať vo vonkajších priestoroch pred budovou Matice slovenskej. Pre nepriaznivé počasie bol však presunutý do Športovej haly v Martine-Podháji. Pred večerným galaprogramom vystúpili mnohé folklórne matičné kolektívy zo všetkých kútov Slovenska a zo zahraničia. V rámci slávnostného galaprogramu, po zaznení štátnej hymny SR predniesol svoj prejav predseda Národnej rady SR Boris Kollár, ktorý v úvode s radosťou konštatoval, že na tieto slávnosti prišli zástupcovia rôznych politických strán naprieč celým politickým spektrom. Vo svojom prejave zdôraznil, že Matica slovenská zohráva dôležitú úlohu ako moderná národná inštitúcia a má obrovský potenciál na to, aby ešte viac plnila svoje poslanie budovať a upevňovať v Slovákoch národné povedomie a hlboký, pevný vzťah k nášmu štátu. Zároveň poďakoval všetkým prítomným poslancom Národnej rady SR, ktorí minulý rok zákonným spôsobom zafixovali výšku jej účelovej štátnej dotácie.

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper pripomenul, že tento rok slovenský národ oslavuje veľké výročia, ako je založenie Matice slovenskej a vznik samostatnej Slovenskej republiky. „Nie je náhodné, že Matica slovenská bola založená roku 1863. Stalo sa to na tisíce výročie príchodu svätých Cyrila a Metoda, ktorí nielen priniesli vieru, ale aj vážny medzinárodno-politický akt posilnením suverenity vtedajšieho Veľkomoravského štátu.“ Ďalej vo svojom príhovore zdôraznil. „Trpkou pravdou je, že útoky na Maticu boli

vždy barometrom útokov na slovenský národ, barometrom toho, aké suverénne je Slovensko. Aj napriek tomu, že Maticu slovenskú pochovávali takmer každých 20 rokov, Matica slovenská úspešne prežila veľa politických režimov, vlád a hospodárskych či mocenských systémov. Matičiari sa vždy vzchopili a Maticu obnovili, jej činnosť stále posunuli do nového rozmeru. Máme slovenskú vlasť, slovenský národ, ale aj slovenskú rodinu. Práve cez tieto bytostné kategórie nám patrí svet, práve cez tieto kategórie môžeme pomyselne dobývať svet, budovať aj napr. európske a iné štruktúry. Ale najprv si musíme vybudovať to vlastné, národné, a až potom môžeme slúžiť cudzím. Inak je myšlienka európskej integrácie len prázdnou frázou.“ Primátor Mesta Martin Ján Danko sa poďakoval Matici slovenskej za jej doterajšiu činnosť a poznamenal, že nebyť Matice, Martin by sa nikdy nestal takým významným politicko-kultúrnym centrom vtedajšej doby, v ktorom pôsobili, našli domov, ale aj miesto posledného odpočinku významné osobnosti slovenského národa. Zároveň vyzdvihol zjednocovaciu úlohu Matice slovenskej pri formovaní národného povedomia v 19. storočí a aj jej zásluhy pri vzniku Slovenskej republiky. Po skončení jeho vystúpenia na znak úcty a vďaky v mene mesta Martin odovzdal predsedovi MS pamätný list pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej. Po zaspievaní matičnej hymnickej piesne Kto za pravdu horí program ďalej pokračoval vystúpením Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (SĽUK) a koncertmi Veroniky Rabady a Zuzany Smatanovej. Matičné slávnosti boli oficiálne ukončené nedeľu 6. augusta katolíckou svätou omšou, gréckokatolíckou bohoslužbou a evanjelickými službami Božími. Na oslavách sa zúčastnilo vyše dvetisíc návštevníkov. Len počas vystúpenia SĽUK-u bolo v hale takmer tisícpäťsto prítomných.

Ján Seman

NOVÝ HISTORICKÝ DOKUMENT

VLADIMÍR LADISLAV HURBAN SVETOVO NAJZNÁMEJŠÍ MARTINČAN

Matica slovenská usporiadala posledný májový deň (31. mája 2023) slávnostnú premiéru unikátneho dokumentárneho filmu Vladimír Ladislav Hurban – svetovo najznámejší Martinčan.

Najmladší Hurban bol jedinou slovenskou osobnosťou, ktorá vyšla z národného hnutia 19. storočia a dospela do modernej svetovej politiky 20. storočia. Zažil ešte obrodenskú auru mladoštúrovcov skrze Jána Franciscihо, ale dozrel už v spoločnosti globálnych hegemónov Franklina D. Roosevelta a Jozefa V. Stalina. To je sociálna

mobilita a kultúrny presah, aký Slovák dovtedy nezažil. Už len hustotou svojho vstupovania do globálnych svetových súvislostí ukazuje, že v našich dejinách figuruje ako svetovo najznámejší Martinčan.

Bohužiaľ, ako podotkol pred samotnou premiérou predseda MS Marián Gešper, osobnosť je úplne zabudnutá. Predseda MS vyjadril pochybnosti, či bude niekedy tento dokumentárny film uverejnený v celoslovenskej televízii. Žijeme v dobe, keď je Matica úmyselne a v podstate násilne zatlačovaná do mediálneho embarga, účelovo nepozývaná do diskusných relácii na vedecké i spoločenské témy a jej podujatia sú flagrantne vystrihované zo správ a iných relácií. Pozitívne je, že v regiónoch, kde je bohatá činnosť Matice neprehliadnuteľná, sú naše akcie v miestnych TV. V príhovore vyzval mladú generáciu, aby prinavrátila Turiec a Martin do celoslovenských súvislostí a opustila pozície dnešného provinčného nazerania na mesto Martin. Dokumentárny film má prispieť v dnešnej neľahkej dobe ako inšpirácia pre študentov a ako podnet, aby sa stali pomyselnou budúcou slovenskou elitou, ktorú potrebuje naša štátnosť a politika.

Film vytvorený Informačným ústredím MS, tajomníkom Jánom Semanom v spolupráci s predsedom MS Mariánom Gešperom, na podklade knihy od Ivana Kučmu, významného slovenského a martinského spisovateľa, predstavil Vladimíra Ladislava Hurbana. Film

NÁRODNÝ VÝSTUP NA KRIVÁŇ

VENOVANÝ MATICI SLOVENSKEJ

Symbol Slovákov, ktorého zahnutý vrchol sa nachádza 2492 m n. m., si za svoj vybrali veľké osobnosti nášho národa na čele so Štúrovskou generáciou. Práve od čias, keď na vrchol kráčali štúrovci, sa začína písať história národných výstupov na Kriváň. S myšlienkou organizovať národné výstupy na Kriváň – symbol slobody a národnooslobodzovacieho zápasu – prišiel slovenský spisovateľ a vydavateľ Gašpar Fejérpataky-Belopotocký. Na Kriváň vystúpil spolu so šiestimi priateľmi 24. septembra 1834. Tradícia národných výstupov na Kriváň sa naplno začala rozvíjať až 16. augusta 1841, keď na jeho vrchol vystúpil Gašpar Fejérpataky-Belopotocký spolu s Ľudovítom Štúrom, Jozefom Miloslavom Hurbanom, Michalom Miloslavom Hodžom, Samom Bohdanom Hroboňom a ďalšími národovcami. Ďalšiu národnú vychádzku uskutočnili slovenskí vlastenci na čele s Ľudovítom Štúrom 29. augusta 1844, deň po prvom zasadnutí literárneho spolku Tatrín v Liptovskom Svätom Mikuláši. Masový charakter mala národná púť, ktorú zorganizoval Štefan Marko Daxner roku 1861 pri príležitosti prijatia Memoranda slovenského národa. Prvý výstup na Kriváň po 1. svetovej vojne zorganizovali v septembri 1919 členovia Tatranského spolku turistického pod vedením Miloša Janošku, priekopníka slovenského horolezectva vo Vysokých Tatrách. Výstupy však postupne strácali národný charakter a stali sa turistickou atrakciou. Spoločný výstup na Kriváň sa stal opäť národným v roku 1968. Uskutočnil sa 27. a 28. septembra za účasti 1 500 osôb. Odvtedy sa koná každoročne, od roku 1990 s obmedzeným počtom účastníkov. Roku 2023 sa Národný výstup na Kriváň uskutočnil sobotu 12. augusta. Tento rok bol venovaný výstup 160. výročiu založenia Matice slovenskej. Stovkám účastníkov prialo aj počasie a po približne štvorhodinovej náročnej túre sa im naskytol nádherný pohľad na okolité vrchy a doliny. Tradične sa o 11 hodine z Kriváňa ozvalo Nad Tatrou sa blýska. Spev všetkých turistov z vrcholu sa rozliehal široko-ďaleko. Na Vrchole nechýbala ani delegácia matičiarov. Boli v nej aj podpredseda MS Marek Nemec, predseda Dozorného výboru MS Martin Fejko či člen Výboru MS Branislav Husár, ktorí s ďalšími matičiarmi niesli na vrchol aj zástavy Matice slovenskej. Po úvodných slovách zástupcu turistov Pavla Luptáka a generálneho sekretára Klubu Slovenských turistov Petra Šveca sa prítomným prihovoril aj podpredseda MS Marek Nemec, ktorý symbolicky všetkým účastníkom pogratuloval k zdolaniu Kriváňa, pripomenul 160. výročie založenia Matice slovenskej a odovzdal pozdravy od organizátorov Národného výstupu, ktorými boli mestá Vysoké Tatry, Liptovský Mikuláš, obec Pribylina, Klub Slovenských turistov a Matica slovenská. Ukončením vrcholového stretnutia bol spev hymny Matice slovenskej Kto za pravdu horí. Po náročnom niekoľkohodinovom zostupe začali prípravy na večerné ukončenie výstupu, ktoré sa uskutočnilo v Račkovej doline. Tu sa všetkým prihovorili za organizátorov poslanec NR SR a primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč, starosta obce Pribylina, podpredseda Matice slovenskej Marek Nemec, generálny sekretár Klubu Slovenských turistov Peter Švec a za Klub Slovenských turistov regiónu Liptov Ján Lupták. Po príhovoroch nasledovala divadelná scénka, ktorá približovala prítomným práve vznik Matice slovenskej. Významné osobnosti národného hnutia Jána Franciscihо a Karola Kuzmániha v dobových kostýmoch stvárnil Peter Schvantner, tajomník MS a Milan Stromko, predseda Krajskej rady MS. Po tomto divadelnom výstupe nasledovalo tradičné zapálenie vatry a spoločenské posedenie. Národný výstup na Kriváň má obrovský úspech nielen u turistov, ale aj u verejnosti, čo tento rok potvrdil obrovský záujem všetkých účastníkov. Neopakovateľný pocit hrdosti a spolupatričnosti na vrchole Kriváňa je elektrizujúci a nenechá nikoho chladným. Človek je aj po náročných 8 hodinách výstupu a zostupu nabitý energiou a plný neopakovateľných dojmov.

Nie nadarmo sa hovorí že každý Slovák by mal aspoň raz vystúpiť na vrchol Kriváň.

PSMNMF

PRÍHOVOR PREDSEDU MATICE SLOVENSKEJ

PRI PRÍLEŽITOSTI 160. VÝROČIA JEJ VZNIKU

MATIČNÉ PUTO S NÁRODOM

MATICA SLOVENSKÁ BUDE STÁŤ V ČELE ZÁPASOV ZA SLOVENSKÚ SUVERENITU

V rámci 160. výročia založenia Matice slovenskej sa konal v Martine aj 5. kongres matíc a inštitúcií slovanských národov, počas ktorého ostatné slovanské matice pozdravili našu Maticu slovenskú. Intenzívne sme rokovali a zamýšľali sa nad výzvami, ktoré stoja pred našimi kultúrnymi ustanovizňami v týchto ťažkých časoch. Matica slovenská ako jedna z najväčších, najorganizovanejších a najstarších matíc, má v slovanskom svete výnimočné postavenie.

Slovenský národ oslavuje roku 2023 veľké symbolické výročia. Historici napísali už celé folianty o magických osmičkách slovenských dejín, no nesmieme zabudnúť, že v našom historickom vývoji majú veľkú symboliku aj magické trojky. Novodobá Slovenská republika vznikla roku 1993. Rovnako nie je náhoda, že Matica slovenská bola založená roku 1863, stalo sa tak tisíc rokov po príchode sv. Cyrila a Metoda, ktorí k nám nepriniesli len slovanské poňatie viery, ale aj významný štátnopolitický akt. Knieža Rastislav prezieravo a odvážne posunul vec Veľkej Moravy do globálneho priestoru a naši predkovia sa odhodlali na takú mimoriadnu vec, že prijali roku 863 byzantskú, resp. východorímsku misiu. Rastislav tým zásadne posilnil suverenitu svojho štátu – Veľkomoravskej ríše. Tomuto kroku vďačíme za to, že staroslovenčina sa v kresťanskom svete stala štvrtou bohoslužobnou rečou. A práve tisíc rokov po tejto rozhraničujúcej udalosti vznikla aj vďaka cyrilo-metodskému odkazu naša najstaršia národná, kultúrna, vydavateľská a vedecká organizácia – Matica slovenská.

Dnes na nás hľadí takmer štyridsať generácií pokolení, ktoré žili a mreli od roku 863. Od samotného založenia Matice slovenskej roku 1863 je to už takmer desať pokolení. V tejto súvislosti nesmieme zabudnúť na to, že štúrovci, tá slávna a najintelektuálnejšia slovenská generácia, z ktorej mnohí príslušníci mali minulý a tento rok dvestoročnicu od narodenia, zakladali roku 1848 nielen prvý politický a vojenský reprezentatívny orgán Slovákov Slovenskú národnú radu, jestvujúcu dodnes ako slovenský parlament, ale o niekoľko rokov založili v zrelom veku práve Maticu slovenskú.

Matica slovenská to počas svojej existencie nemala nikdy ľahké. Keď jej predseda Laco Novomeský roku 1968, počas revolučných pomerov obrodného procesu, pripomínal 105. výročie, zdôraznil, že počas celého trvania nebol ani jeden jediný rok úplne pokojný. Platí to aj pri jej terajšom 160. výročí. Môžeme ďalej parafrázovať Laca Novomeského a konštatovať, že typický matičiar musí nielen tvrdohlavo a originálne rozvíjať slovenskú národnú kultúru, vedu či vydavateľské počiny, ale súčasne permanentne obhajovať matičnú myšlienku.

Trpkou dejinnou pravdou je, že útoky na Maticu boli vždy barometrom útokov na celý slovenský národ, barometrom toho, akou suverenitou disponuje náš štát a aké svojbytné postavenie mali Slováci v minulých štátnych útvaroch. Veď za posledných stošesťdesiat rokov sme boli súčasťou rakúskej ríše, po rakúsko-uhorskom vyrovnaní roku 1867 rakúsko-uhorského mocnárstva, neskôr prvej Československej republiky, Slovenského štátu, socialistického Československa a dnes našej drahej a posvätnej Slovenskej republiky. Toľko politických režimov Matica slovenská úspešne prežila, toľko vlád a toľko rôznych hospodárskych a mocenských systémov už prekonala! Napriek tomu, že Maticu slovenskú chceli takmer každých dvadsať rokov zlikvidovať rozličné politické skupiny, matičiari vždy vytrvali a vzchopili sa a napokon matičnú ustanovizeň zachovali a posunuli do nového rozmeru.

Ján Marták, správca Matice slovenskej, pred vyše päťdesiatimi rokmi vyslovil krásnu vetu, ktorú budem parafrázovať. Máme slovenskú vlasť, slovenský národ, ale aj slovenskú rodinu. Práve vďaka týmto bytostným kategóriám nám patrí svet, práve vďaka týmto bytostným kategóriám môžeme pomyselne dobývať svet či budovať napr. európske a iné štruktúry. No najprv si musíme budovať to vlastné, národné. Až potom môžeme slúžiť cudzím. Inak je myšlienka európskej integrácie len prázdnou frázou.

Slovenská republika musí stáť na pevných pilieroch svojej suverenity a zdôrazňujem to v dňoch, keď nás niekto u našich južných susedov nazval odtrhnutou časťou niekdajšieho veľkého Uhorska. Matica slovenská nie je politickou organizáciou, ale od založenia mala určité politikum. Preto vždy, keď nadíde pre slovenský národ ťažké dejinné obdobie, keď príde pomyselná križovatka a musíme sa rozhodnúť, ako ďalej smerovať suverenitu a nezávislosť Slovenskej republiky, Matica slovenská bude pevne stáť za svojím národom v čele týchto moderných zápasov!

Martin 5. august 2023 *Marián Gešper*

mapuje jeho životné osudy od detstva v Martine cez pôsobenie v Rusku (r. 1909) a vypuknutie 1. svetovej vojny, kde sa zaradil do vedenia česko-slovenských légií. Postupne v priebehu vojny pracoval v organizačných štruktúrach 1. čs. odboja a vyprofiloval sa vo svetovej diplomacii. Po gen. Štefánikovi mal ako Slovák v légiách druhú najvyššiu hodnosť plukovníka. Do medzinárodných dokumentov diplomaticky a nekompromisne presadil myšlienku rozchodu Slovenska s Rakúsko-Uhorskom medzi prvými – a to ešte skôr ako domáci odboj.

Hurbanovo úsilie vygradovalo v príprave Spojených národov ako celosvetovej demokratickej platformy na strane Spojencov. Osobitnou angažovanosťou vynikol ako veľvyslanec v USA. Jeho autorita vzrástla, keď odmietol roku 1939 vydať čs. veľvyslanectvo do rúk nemeckým nacistom. Dilematicky zabránil, aby USA zobralo na vedomie vyhlásenia vojny Slovenského štátu, opak by nás zaradil medzi porazené národy. Tento syn Svetozára Hurbana Vajanského a vnuk Jozefa Miloslava Hurbana, s významným diplomatickým pozadím, sa obratne pričinil o špecifickú orientáciu

amerického prezidenta Franklina D. Roosevelta. Svojím podpisom Deklarácie Spojených národov (v januári 1942) a nadväzujúcich zmlúv a dohôd sa Hurban stal ústredným slovenským spoluzakladateľom systémov OSN. Spolu s V. Clemntisom a M. R. Štefánikom dal základ slovenskej diplomacie. *IU MS, Viliam Komora*

MATIČIARI NA VEĽKÝCH OSLAVÁCH

SLOVENČINY V HLBOKOM

16. Júl 2023 – HLBOKÉ – V malebnej obci Hlboké sa konali monumentálne slávnosti 180. výročia kodifikácie spisovného jazyka. Významnú zásluhu za organizáciu podujatia nesie starosta obce a poslanec TTSK Miloš Čobrda a pod organizáciu podujatia sa podpísali tiež Trnavský samosprávny kraj, ECAV Hlboké a Záhorské osvetové stredisko. Na podujatie prišla aj Česká televízia, odbornú reportáž pripravil portál NaZáhorí.sk (Angelika Kmecová), no RTVS opäť nebolo vidieť nikde. TASR si udalosť pripomenula článkami, no v jednom z textov pridali k článku o Rotaridesovi fotografiu Sládkoviča. Aj toto úspešné podujatie dokazuje, že Slováci sú schopní organizovať kultúru zdola, teda samosprávach, obciach a regiónoch, a to aj v časoch, keď ich oficiálni štátni predstavitelia ignorujú.

Podujatie začalo slávnostnými službami Božími za účasti významných predstaviteľov evanjelickej cirkvi: gen. biskupa ECAV Ivana Eľka, biskupa záp. diš. ECAV Jána Hroboňa, domácich farárov a tiež Spevokolu CZ Senica, ktorý zhudobnil Hurbanovu báseň Mládeži. Generálny biskup vo svojej kázni – ktorú uviedol citátom „vezmi si prilbu spasenia a meč Ducha, ktorým je slovo Božie“ (Ef 6, 17) – zdôraznil význam udalosti kodifikácie a poukázal na prínos evanjelikov v kontexte prekladu Biblie do zrozumiteľnej reči, teda národného jazyka, ako aj ich podiel na národotvorných procesoch.

Nasledoval slávnostný pochod k mohyle J. M. Hurbana, kde nasledovali príhovory a slávnostné kladenie vencov. Aj keď pani prezidentka poslala čestnú stráž, sama sa na podujati nezúčastnila. Starosta obce zdôraznil v kontexte odkazu štúrovcov potrebu spájania viery a vedy, na čo nadviazal spisovateľ Emil Páleš, ktorý – aj v kontexte kritiky globalizačných tendencií a amerikanizácie – vyzdvihol národný jazyk ako špecifický duchovný kód, ktorý odzrkadľuje „dušu národa“. Starosta sa hrdo prihlásil k odkazu štúrovcov a napokon má aj zásluhu na obnove fary, kde kodifikácia prebehla, kostola a pamätnej izby J. M. Hurbana. S vtipom dodal, že hoc práve v Hlbokom došlo v roku 1843 ku kodifikácii spisovnej slovenčiny, Hlbočania stále odolávajú a „vyprávjajú“ po Záhorácky.

Podujatie pokračovalo kultúrnym programom, v ktorom vystúpili matičiari zo Srbska, spevácky zbor Cantilena zo Senice, deti zo ZŠ a MŠ Hlboké, folklórny súbor Kýčer z Turej Lúky; s odborným textom starosta obce Kuklov a autor Slovenských pohľadov Peter Mráz a predstavitelia Matice, tajomník Peter Schvantner a kulturológ Lukáš Perný. Tajomník Schvantner v úvode ocenil región pre významné udalosti národného pohybu a miesta narodenia osobností. V prejave uviedol širší kontext udalostí od kodifikácie cez revolúciu, vznik SNR, Memorandum až po vznik Matice. Vyzdvihol všetky tri generácie národného obrodenia a moment kodifikácie ako prejav zjednotenia slovenského národa. „My žijeme ich sen, snívali, že budeme raz mať vlastné školy, úrady, národnú radu, vlastnú vládu, štát...,“ uviedol Schvantner a dodal, že Matica si s obcami a cirkvami pravidelne pripomína okrúhle výročia štúrovcov, hoc ich štátni predstavitelia ignorujú. Na záver pozval účastníkov na oslavy 160. výročia Matice do Martina. „Nech žije slovenčina, Matica slovenská a slovenský národ!“ uzavrel príhovor.

Na prejav nadviazal Lukáš Perný slovami Jána Kollára: „Stúj, noho! Posvátná místa jsou, kamkoli kráčíš...,“ s dôrazom na posvätnosť kraja Záhoria a Kopaníc pre národné dejiny. Vo svojom prejave sa zameral na širší kulturologický rozmer kodifikácie. Zdôraznil, že ide o proces boja o uznanie jazyka, ktorý začali bernolákovci, pokračoval štúrovským dejinným míľnikom v Hlbokom a bol ukončený hodžovsko-hattalovskou reformou ako kompromisom medzi štúrovcami a bernolákovcami. Zdôraznil ekumenický prínos uznania jazyka ako jednotiaceho momentu v dejinách národa a podmienku národnej emancipácie, no zároveň dodal, že štúrovci Slovákom dali aj kultúrno-politický program, základ pre vznik inštitúcií, ako aj republikánske a demokratické tradície. V mináčovskom duchu Perný dodal, že naše dejiny neboli tvorené v palácoch, monumentálnych stavbách, ale v malých chalúpkach a domčekoch, čo krásne dokazuje Mináčovu tézu plebejskosti slovenského národa. „Nie je to slabosť, ale naopak, cnosť, že aj v chudobných, skromných podmienkach sme dokázali vytvoriť vlastné dejiny, ktoré neboli založené na dobývaní iných národov, ale na duchovnom povznesení vlastného ľudu. Na túžbe, vízii po lepšej budúcnosti národa. Kodifikácia prebehla v priestoroch malebnej fary, SNR sa schádzala v dome pani Kolényovej... Mnohé naše osobnosti sa narodili do chudobných drevenic, a nie do bohatých kaštieľov. Nebola to honosnosť materiálna, ale duchovná veľkosť, ktorá bola spojená s našou národnou históriou,“ pripomenul. V závere zdôraznil, že jazyk nie je iba ideologický prostriedok komunikácie, ako ho vo vulgárnej podobe zneužívajú politici, ale „jazykom možno tvoriť umenie, poéziu, hlásať Božie slovo, milovať aj nenávidieť. Otvára nám neuveriteľné možnosti, jazykom možno meniť tak vlastný osud, ako aj osud celého národa.“

Po podujatí sa matičiari spoznali s rodákmi, ktorí tiež prejavili záujem založiť v Hlbokom miestny odbor.

IU MS

31. ÚSTREDNÁ VATRA ZVRCHOVANOSTI

KREMNICKÉ BANE

Vatra zvrchovanosti je oheň, ktorým sa na Slovensku oslavuje a pripomína prijatie Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky zo 17. júla 1992. Na oslavu prijatia tejto deklarácie sa na desiatkach miest Slovenska konali zhromaždenia občanov pri vatrách, ktoré dostali názov vatry zvrchovanosti. Tá úplne prvá, a preto sa dnes volá ústredná, bola zapálená na Geografickom strede Európy pri Kostole sv. Jána Krstiteľa medzi obcami Kremnické Bane a Krahule.

Autorom projektu Vatry zvrchovanosti, ktoré sa udržali dodnes, je Peter Štrelinger, v tom čase redaktor v matičných Slovenských národných novinách, spolu s Jánom Smolcom a Romanom Kaliským. Tento projekt je chránený autorským združením LITA.

Všetko sa to začalo pred Vianocami roku 1991, keď sa pri Kostole sv. Jána Krstiteľa zišli popredné osobnosti slovenskej politickej scény, literatúry, umenia, publicistov i vedcov. Herec Juraj Sarvaš prečítal z tohto miesta Vianočné posolstvo Slovákov zo srdca Európy. Citujem časť posolstva: „I teraz stojíme pred tvárou Európy a sveta ako sebavedomý, demokratický a pokojamilovný národ. Túžime žiť so všetkými národmi bez rozdielu v zhode, za to od nich očakávame úprimnosť, pochopenie, úctu a rešpekt. Želanie v tomto duchu vyslovil aj spisovateľ Martin Kukučín: „Nezanedbávajme mosty, ktoré sú medzi nami; stavajme ich nové, pevné a úhľadné. Myslime jedni na druhých stále, nielen v čase potreby ...“ Zapáľme slávnostne svetlá a rozložme veľké vatry lásky.“

Prvá ústredná vatra zvrchovanosti - oheň, ktorý fakľou z rúk Drahoša Machalu zapálili Augustín Marián Húska, Ľudovít Černák, Roman Kováč a Jozef Prokeš – bola pri Kostole sv. Jána Krstiteľa zapálená večer 17. júla 1992, teda ešte v ten istý deň ako prebehlo hlasovanie v parlamente a Deklarácia o zvrchovanosti SR bola prečítaná vtedajším novozvoleným predsedom SNR Ivanom Gašparovičom.

Matica slovenská v roku 2017 toto podujatie obnovila. Krajská rada MS v Banskej Bystrici poverila svojich členov Mareka Hanusku a Milana Rybárskeho, aby zabezpečili pripomenutie si 25. výročia vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti SR v areáli Geografického stredu Európy v spolupráci s MO MS Kremnica, mestom Kremnica a obcou Kremnické Bane. S príhovormi vystúpili za Maticu slovenskú jej predseda Marián Gešper a predseda MO MS Kremnica Milan Rybársky. Za spoluorganizátorov primátor mesta Kremnica Alexander Ferenčík a starosta Kremnických Baní Juraj Vozár. Program spestrili vystúpením matičiari, spevácky zbor Collegium CANTUS Banská Bystrica, speváčko-dramatický súbor JESEŇ Partizánske a hudobno-spevácky súbor SUČIANKA zo Sučian.

V sobotu 8. júla 2023 sme si pri obci Kremnické Bane pripomenuli 31. výročie vyhlásenia Deklarácie zvrchovanosti SR a zapálili 31. Ústrednú vatru zvrchovanosti. Na podujatí sa zúčastnili aj naši vzácni hostia: Miloš Svrček, poslanec NR SR a zakladajúci člen Matice slovenskej, Juraj Vozár, starosta obce Kremnické Bane, Vladimír Závadský, starosta obce Lúčky, Viliam Komora, tajomník Matice slovenskej, a jeden zo štátnych predstaviteľov, ktorí boli pri tom roku 1992, Jozef Prokeš, bývalý predseda SNS a podpredseda vlády SR. Vypočuli sme si tri slávnostné príhovory. Najprv Viliam Komora, tajomník Matice slovenskej, zdôraznil odkaz MS pri budovaní samostatnosti Slovenska ako aj jej aktívnej práce pri vyhlásení Deklarácie zvrchovanosti SR. Minútou ticha sme vzdali úctu nedávno zosnulému majstrovi Jurajovi Sarvašovi, ktorý bol nielen skvelý umelec, ale aj človek s obrovským srdcom. Potom sa prihovoril a pozdravil všetkých prítomných Juraj Vozár, starosta obce Kremnické Bane, a na záver predsedníčka MO MS v Kremnici Ivana Horváthová citovaním krátkeho úryvku z knihy Jedenásť povrazov od Petra Štrelingera pripomenula autorov a prvé zapálenie Ústrednej vatry zvrchovanosti.

Pre všetkých bol pripravený bohatý kultúrny program, ktorý od začiatku až do konca moderovala Matilda Olbrichtová, členka výboru

MO MS v Kremnici. Divákom zaspievala spevácka skupina Prameň zo Žarnovice a Kremnický banícky spevácky zbor Fokoš. Okrem tradičných baníckych piesní zaspievali aj dvojhlasne Slovensko moje. Ivko Bednár zarecitoval Pieseň o Slovensku od Pavla Koyša, na záver skupinovým prednesom odznela báseň od Kamily Turzovej Vlasť moja rodná. Celé podujatie sa nieslo v pokojnej atmosfére letného podvečera a v národnom duchu, každý z účinkujúcich slovom alebo piesňou pripomenul, aké nádherné je naše Slovensko. 31. Ústredná vatra zvrchovanosti bola zapálená pri drevenom dvojkríži uprostred nádherných kopcov medzi obcami Kremnické Bane a Krahule. Celú túto úžasnú scenériu dotváral nezabudnuteľný západ slnka.

Foto: Mária Morová, text: Ivana Horvathová

BUSTA ŠTEFANA BOLESLAVA ROMANA

HISTORICKY PRVÁ V JEHO RODNEJ OBCI NOVÝ RUSKOV

Deň pred 102. výročím narodenia Štefana Boleslava Romana (16. apríla 2023) Matica slovenská v spolupráci s obcou Nový Ruskov za finančnej podpory Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí odhalila historicky prvú bustu v jeho rodnej obci. Nadviazala tak na tvorivý oblúk osvetových, prezentačných a vedeckých aktivít venovaných jeho životu a dielu. Roku 2021 mu odhalila historicky prvú bustu na Slovensku – a to v Aleji národných dejateľov pred sídelnou budovou Matice slovenskej v Martine, natočila vlastný filmový dokument a zorganizovala vedecký seminár, z ktorého nedávno vyšlo zborníkové dielo.

Životné osudy Štefana Romana sú stelesnením „kanadského sna". Do emigrácie šiel ako 16-ročný chlapec z chudobného východoslovenského prostredia. So sebou si odnášal silné národné povedomie a gréckokatolícku vieru, ktoré mu boli vštepované v rodinnom a školskom prostredí a neskôr udržiavané a rozvíjané slovenskými gréckokatolíckymi spolkami v Kanade. Silné národovectvo a viera ho predurčili na cestu mecéna a barda národných práv Slovákov. Enormné úspechy v podnikateľskej oblasti a vplyv v politickej a cirkevnej sfére mu zaručovali, že otázka postavenia Slovákov v bývalom Česko-Slovensku sa bude dostávať do povedomia svetových politických špičiek. Vrcholom jeho snáh bolo založenie Svetového kongresu Slovákov (SKS), ktorému predsedal s cieľom zjednotiť slovenský exil. Prostredníctvom neho takmer dve desiatky rokov krajania tlmočili svoje požiadavky na vznik samostatnej Slovenskej republiky a rovnoprávneho postavenia Slovákov s ostatnými národmi Európy.

Túto výnimočnú, no dodnes málo poznanú osobnosť v Novom Ruskove pripomínala iba pamätná tabuľa na kostole, o ktorej osadenie sa zaslúžila i Matica slovenská roku 1996. Ešte za bývalého vedenia obce, za starostu Jána Borovského, Matica slovenská a obec Nový Ruskov začali pracovať na možnosti výraznejšej pripomienky tamojšieho rodáka. V spolupráci s agilným novoruskovským starostom, Rastislavom Ferkaninom, projekt nadobudol reálne kontúry.

Ceremoniálu odhalenia busty predchádzala sv. liturgia v miestnom gréckokatolíckom kostole organizovaná správcom farnosti otcom Petrom Labaničom, za účasti otca Petra Horvátha a protojereja košickej eparchie a predsedu Spolku sv. Cyrila a Metoda otca Michala Hospodára. Kázeň držal gréckokatolícky arcibiskup Cyril Vasiľ. Počas nej vyzdvihol aj zásluhy Romana v podpore gréckokatolíckej cirkevnej otázky.

Bronzovú bustu s podobizňou Romana zhotovil akademický sochár Tomáš Polonský. Novoruskovčania jej vytvorili dôstojný spomienkový priestor neďaleko kostola. Za účasti poradkyne predsedu vlády SR Ivety Galbavej, Idy Deszkasovej a Kladie Borsovej z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, primátora Sečoviec Dominika Frajkora, primátora mesta Trebišov Mareka Čižmára, starostov okolitých obcí, príbuzných rodiny Romanocov – Jána Romana s rodinou, Jána Chovanca a Anny Vartašovej, Vladimíra Bútoru, bývalého funkcionára Svetového kongresu Slovákov a osobného priateľa Štefana Boleslava Romana, matičiarov z Košíc, z Michaloviec, z Martina, z Davidova a z okresu Vranov nad Topľou, ako aj občanov Nového Ruskova sa začal slávnostný ceremoniál.

V úvodnom príhovore predseda Matice slovenskej Marián Gešper zdôraznil: „Z chudobného slovenského vysťahovalca zo Zemplína sa stala najvplyvnejšia osobnosť severoamerického priemyslu, a to nielen vďaka

vlastníctvu najväčších uránových baní na svete. Ale aj tieto podnikateľské zásluhy by boli pred súdom slovenských dejín iba druhotné, ak by nebolo húževnatého i dôsledného osobného nasadenia Štefana Boleslava Romana v prospech slovenskej národnej veci, demokracie a predovšetkým práci na dosiahnutí slovenskej štátnosti v čase, keď ju predvídali iba veľkí vizionári." Ida Deszkásová z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí dodala: „Bustu na počesť Štefana Boleslava Romana považujem za zhmotnenie podpory národného povedomia, ktoré aj nám v prítomnosti dáva pocit, že naša práca má zmysel a zostane trvácna."

Prítomným sa prihovoril aj starosta obce Nový Ruskov Rastislav Ferkanin, ktorý sa poďakoval za dobrú spoluprácu všetkých subjektov i jednotlivcov pri osadení busty ich najvýznamnejšieho rodáka. Prítomným venovala príhovor i príbuzná Romana – Anna Vartašová, ktorá citovala slová Romanovej dcéry Anny Romanovej: „V mene rodiny Štefana Romana chcem zdôrazniť, že sme veľmi vďační za túto poctu, ktorú ste prejavili nášmu otcovi. Som si istá, že môj otec by bol veľmi rád, že sa táto slávnosť na jeho počesť a sviatok Božieho milosrdenstva zhodujú. Nakoniec jeho túžbou bolo pracovať pre spásu duší a pomáhať ľuďom dostať sa do nebeskej vlasti. Preto tak tvrdo pracoval pre cirkev a na zabezpečení slobody náboženstva a ľudských práv proti represívnemu komunistickému režimu."

Kultúry rozmer podujatia podčiarkol spev miestnej folklórnej skupiny Komanička, ktorá ceremoniál uviedla slovenskou a matičnou hymnou a do pocitov opúšťania rodnej krajiny vtiahla prítomných spevom vysťahovaleckých piesní. Bustu požehnal gréckokatolícky arcibiskup Cyril Vasiľ.

Vďaka spolupráci obce Nový Ruskov a finančnej podpore Úradu pre Slovákov v zahraničí, osobnosť a dielo Štefana B. Romana už nebude pripomínať len jediná busta v Martine, ale i bronzová busta v jeho rodnej obci. Nech táto busta trvalo ostane symbolickým signálom našim krajanom do zahraničia, že si ich vážime, pripomienkou Slovákom, že sme mali a máme osobnosti svetového významu, ako aj hrdosťou Novoruskovčanov, že táto osobnosť pochádzala z ich rodnej obce a spravila pre slovenskú otázku tak mnoho.

IU MS

MATIČIARI ORAVY A LIPTOVA SI PRIPOMENULI SVIATOK SV. CYRILA A METODA

Na obcou Vyšný Kubín sa vypínajú Vyšnokubínske Skalky. Toto miesto je veľmi viditeľné už z diaľky a má svoju históriu. Archeológovia tu našli staré artefakty z doby bronzovej z roku 800 pred Kristom. Matičiari z Dolného Kubína tu pred devätnástimi rokmi dali vybudovať devätnásťmetrový dvojkríž, symbol Slovenska a ekumenickej jednoty. Už devätnásť rokov sa na vrchole Vyšnokubínskych Skaliek stretávajú matičiari a milovníci národa slovenského z Oravy a Liptova.

Piateho júla 2023 sa pri dvojkríži znovu stretli matičiari z Oravy a Liptova, aby si pripomenuli nielen Sviatok svätých Cyrila a Metoda, ale aj významné 160. výročie založenia našej najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne Matice slovenskej. Na podujatí sa zúčastnili aj podpredseda MS Marek Nemec, predseda Krajskej rady MS Žilinského samosprávneho kraja Milan Stromko, starosta obce Vyšný Kubín Michal Balko a vedúci odboru kultúry a školstva MÚ v Dolnom Kubíne Michal Švento.

Prítomných privítal predseda MO MS

v Dolnom Kubíne Martin Zembjak, ktorý pripomenul genézu vzniku ekumenického dvojkríža na tomto vrchole, obetavosť matičiarov pri vzniku tohto pietneho miesta, symbolizujúceho slovenskú štátnosť a ekumenickú jednotu. Po ňom pokračoval Pavol Parenička zo Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej, ktorý v krátkej prednáške pripomenul históriu vzniku našej národnej inštitúcie Matice slovenskej a hlavne sa zameral na zástoj slávnych Oravčanov, ktorí stáli pri jej vzniku. Básňou slávneho Liptáka a významného slovenského básnika Milana Rúfusa sa k prítomným prihovoril podpredseda MS Marek Nemec a následne vo svojom príhovore priblížil podujatia, ktoré sa v Martine pripravujú k významnému matičnému výročiu začiatkom augusta 2023. Vyzval matičiarov Oravy a Liptova, aby sa týchto podujatí zúčastnili a tak demonštrovali matičnú jednotu, potom sa poďakoval všetkým organizátorom tohto už tradičného podujatia. S krátkymi ďakovnými pozdravmi vystúpili Michal Balko, starosta obce Vyšný Kubín, a vedúci odboru kultúry a školstva MÚ Dolný Kubín pán Michal Švento. Obaja sa zhodli, že toto podujatie má už roky svoju nezabudnuteľnú atmosféru a práve týmto stretnutím demonštrujú Oravci a Liptáci svoju lásku k vlasti.

Oživením tohto podujatia býva vždy kultúrny program a nebolo to inak ani tohto roku. Vystúpila Folklórna skupina Orava z Dolného Kubína a Folklórna skupina Stankovianka, ktorá pracuje pri MO MS Stankovany. Pripravili si venček národných a ľudových piesní. Potom vystúpili aj členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) a Mladej Matice v krátkej dramatickej scénke, približujúcej príchod Moysesa do Martina na otvorenie Matice slovenskej roku 1863 a jeho privítanie superindendantom Karolom Kuzmányom. Postavu Kuzmányho stvárnil tajomník MS Peter Schvantner a biskupa Moysesa Milan Stromko, predseda KR MS ŽSK, ktorý záverom zarecitoval báseň Anny Lackovej-Zory, ktorú napísala ako devätnásťročná študentka pri znovuoživení Matice roku 1919.

Podujatie pokračovalo spoločenským posedením v Dennom centre seniorov v Dolnom Kubíne. Tu sa stretli matičiari z Liptova a Oravy a vymenili si navzájom skúsenosti a postrehy z matičnej práce. Zastúpenie na tomto podujatí mali členovia miestnych odborov z Liptovského Mikuláša, Dolného Kubína, Trstenej, Stankovian ale aj členovia Spoločnosti M. R. Štefánika. Podujatie sa vydarilo, matičiari Liptova a Oravy znovu demonštrovali svoju jednotu a oddanosť slovenskej štátnosti. Mnohí sa už tešia na jubilejné dvadsiate stretnutie pri ekumenickom dvojkríži na Vyšnokubínskych Skalkách roku 2024.

Peter Vrlík

PREČO MÁM RÁD

SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

Tvorivé súťaženie o najkrajšie vyznanie adresované slovenskej reči a slovenskej domovine uzatvorilo ďalší ročník. 25. mája 2023 Nové Zámky vítali mladé literárne talenty už 31.-krát na slávnostnom ceremoniáli, ktorý sa konal v budove Miestneho odboru MS v Nových Zámkoch. Celoštátna súťaž s krajanskou účasťou posudzuje i práce zahraničných Slovákov, vďaka čomu má špecifické a pevné miesto medzi literárnymi súťažami doma i v zahraničí. Na súťaži dlhoročne spolupracuje nielen Krajanské múzeum Matice slovenskej, ale i Miestny odbor Matice slovenskej v Nových Zámkoch, ktorý sa podieľa organizačne, porotcovsky i zabezpečením umelecky veľmi hodnotného programu slávnostného ceremoniálu.

Kategória prác Slovákov žijúcich v zahraničí bola v tomto roku zastúpená 90 prácami z desiatich krajín sveta, z vyše dvoch desiatok škôl a vzdelávacích centier. Práce prišli z Anglicka, Cypru, Chorvátska, Írska, Maďarska, Poľska, Rumunska, Srbska, Švajčiarska a Ukrajiny. Z roka na rok sa kvalita žiackych prác zvyšuje, čo porote zloženej z pracovníčok Matice slovenskej a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí sťažuje úlohu vybrať, kto za svoje vyznanie dostane nielen ocenenie, ale i niekoľkodňový pobyt na Slovensku, ktorý organizuje i financuje ÚSŽZ.

Slávnostný program vyhlásenia súťaže sa aj v tomto roku začal pri soche Antona Bernoláka v Nových Zámkoch. Slovenská hymna a položenie vencov k sochám prvého kodifikátora slovenského jazyka, vytvorili dôstojnú atmosféru na začiatku slávnostného ceremoniálu. Za účasti významných hostí sa počas kultúrneho programu žiakom odovzdali hlavné ceny, osobitné ceny poroty, čestné uznania i osobitná cena Matice slovenskej, ktorá v tomto roku putovala z rúk správcu Matice slovenskej Maroša Smolca do Maďarska žiakovi Alexovi Dušanovi Birkaśovi zo Slovenskej dvojjazyčnej základnej školy v Slovenskom Komlóši v Maďarsku. „Jeho prácu do súťaže prihlásila pani učiteľka Viera Krajčová a urobila veľmi dobre. Do prihlasovacieho formulára napísala, že na hodinách slovenského jazyka vďaka tejto súťaži upevňujú medzi žiakmi lásku k slovenskému jazyku a kultúre. Bodaj by sa takto k nášmu rodnému jazyku stavali aj všetci učitelia slovenčiny na Slovensku. A vôbec, aby na Slovensku pestovali na školách takú intenzívnu lásku k svojmu národu, ako je to na zahraničných krajanských školách a vzdelávacích centrách," dodal Smolec.

V závere ceremoniálu NIVAM vyhlásil ďalší, 32. ročník súťaže. Želajme si, nech sa i budúci ročník vydarí aspoň tak dobre, ako tohtoročný. Nech sa opäť niekoľko stoviek mladých slovenských talentov zamyslí nad otázkou: Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko?

100. ROČNÁ ČINORODÁ CESTA MO MS KROMPACHY

Písal sa dátum 26. máj 1923, keď sa Piller kaštieľ stal miestom slávnostného okamihu založenia MO MS v Krompachoch. Aký bol teda máj 1923 v Krompachoch? Bolo to 2 roky po vzbure, nezamestnanosť, chudoba, demontáž železiarne, odchod otcov za prácou do cudziny. Bol to aj rok nádejí - už piaty rok život v mieri po 1. sv. vojne, rozmach slovenskej štátnosti, kultúry a školstva. Kronika meštianskej školy v Krompachoch zaznamenala: „ 26. mája 1923 bola založená MS, slávnosť odpoludnia sa konala v kaštieli Piller, otvoril ju Karol Loja, správca štátnej ľudovej školy vonkajšej, slávnostnú reč predniesol Vilčinský zo Spišskej Novej Vsi. Nasledovali voľby - počas nich báseň a pieseň. Báseň Vyhnali ma zarecitovala M. Rožínska, spevácky zbor zaspieval Napadly písně od A. Dvořáka. Večer o 20. hodine sa potom konala akadémia v kresliarni meštianky, ktorú viedol J. Andreis, riaditeľ školy. Na akadémii boli prítomné všetky vrstvy obyvateľstva, sála bola plná.“ Zakladateľom a prvým predsedom MO MS Krompachy sa stáva energický a činorodý K. Loja. Okolo roka 1928 fungovala dokonca v kaštieli aj matičná knižnica.

Dvadsiateho piateho mája 2023 sa v Krompachoch konali oslavy storočnice založenia tohto MO MS. Všetkých prítomných najskôr privítala pred MsÚ M. Šimoňáková. Následne sa všetci účastníci presunuli pred budovou kaštieľa Piller, kde odštartovala oslava

storočného jubilea.

Pozvanie do Krompách prijali aj M. Fejko, predseda Dozorného výboru MS a R. Zacher riaditeľ Domu MS v Spišskej Novej Vsi. Vyzdvihli najmä význam a opodstatnenie Matice slovenskej práve v 21. storočí a pri príležitosti 100. výročia ocenili predstaviteľov krompašského MO MS za ich záslužnú činnosť. Súčasnej predsedníčke A. Grondželovej a čestnému predsedovi F. Birošovi odovzdali ďakovný list pre MO MS v Krompachoch.

Takmer 60 hostí osláv storočnice si v úvode slávnostného predpoludnia prezreli pamätnú izbu krompašských rodákov, ktorá je umiestnená v oratóriu rímsko - katolíckeho kostola sv. Jána Apoštola a Evanjelistu. Venovaná je predstaviteľovi slovenskej katolíckej moderny Mikulášovi Šprincovi, priekopníkovi krajanskej tlače v USA Jankovi Slovenskému, slovenskému dramatikovi Júliusovi Barčovi-Ivanovi, profesorovi Academie Istropolitany Vavrincovi Kochovi a Bartolomejovi Urbancovi, hudobnému skladateľovi a dirigentovi.

Počas desiatich desaťročí sa v krompašskom odbore MS vystriedalo 8 predsedov, poväčšine pedagógov a stovky radových členov. Ich spoločným menovateľom bola láska k vlasti, ku krajine, kultúre, k jej tradíciám a k ľuďom, ktorí ju tvorili, tvoria. V rámci slávnostnej akadémie v základnej umeleckej škole bolo udelených viacero ocenení.

Ocenenie in memoriam:

Jozef Huba – štvrtý predseda MO MS, pôvodným povolaním stredoškolský učiteľ, srdcom národovec. Ocenenie prevzala jeho dcéra Magdaléna Tašková

Ladislav Skrak – dlhoročný aktívny člen Výboru MO MS - ocenenie prevzal syn Ladislav Skrak

Jozef Cirbus – výraznou mierou angažoval mládež do práce pre maticu – ocenenie prevzal syn Jozef Cirbus

Pavol Grauss – dlhoročný člen MO MS – ocenenie za dlhoročnú obetavú prácu pri šírení kultúry a národného povedomia prevzal zať František Dudrák

Ladislav Zahatňanský – predseda MO MS (1989 – 1991), členom bol 50 rokov. Ocenenie prevzal synovec Ľubomír Zahatňanský.

Ďakovná plaketa:

František Biroš – dlhoročný predseda, a 71 rokov bol člen MO MS

Anna Schusterová – prvá predsedníčka MO MS

Žofia Síkorová – dlhoročná pokladníčka MO MS

Marián Gešper – predseda Matice slovenskej v Martine

Rastislav Zacher – riaditeľ Domu MS SNV

Iveta Rušinová – bývalá primátorka Krompach

Dárius Dubiňák – súčasný primátor Krompách

Desiatky pamätných listov bolo odovzdaných Krompašanom, ktorí pracovali v MO MS uplynulé desaťročia. O umeleckú časť slávnosti sa postarali spevácky zbor Cantica Christiana, recitátorka M. Dubiňáková, žiaci ZUŠ M. Mikel, F. Zimmermann a učiteľka hry na klavíri J. Maslaňáková. Z dielka Leporelo Miky Mišky od Kristy Bendovej, ktorej sté výročie od narodenia si pripomíname práve v tomto roku, si na akadémiu pripravili program deti zo ZŠ pod vedením učiteľky J. Kubovčíkovej, v dramatizácii Anny Pustayovej.

MO MS Krompachy aj naďalej pokračuje v tradičných literárnych súťažiach, vytvára nové formy aktivít. Organizuje Mestské kolo v prednese poézie a prózy, súťaž v písaní vlastnej tvorby pod názvom Zo šuflíka, Šprincove Krompachy, Vianočné koncerty. Veľká vďaka patrí všetkým pedagógom, ktorí nezištne a zodpovedne pripravujú žiakov a pestujú v nich lásku k umeleckému slovu, vzťah k rodnej vlasti, národným, kultúrnym a morálnym hodnotám, spolupatričnosti k významným rodákom.

MO MS Krompachy tak do ďalšieho obdobia želáme predovšetkým veľa tvorivých síl, elánu a pozitívnej energie.

Rastislav Zacher

MLADÍ MATIČIARI SI PRIPOMENULI VÝLET ŠTÚROVCOV NA DEVÍN

Roku 2023 sa v jubileách krajanského kalendára skvie najmä meno Františka Jozefa Fugu. Františka Jozefa Fugu (pôvodným menom Figu), rodáka z Vinného (okr. Michalovce), poznáme najmä ako kňaza, mecéna krajanského života, vydavateľa, editora, redaktora, tlačiara, agitátora slovenského života na severoamerickom kontinente, tretieho predsedu Zahraničnej Matice slovenskej ako aj autora návrhu dnešnej slovenskej zástavy.

I napriek obrovským pronárodným zásluhám, slovenská verejnosť tohto exulanta takmer nepozná. 7. júna 2023 pri príležitosti stého výročia jeho narodenia si Matica slovenská pripomenula jeho život a dielo vedeckým seminárom vo svojom ústredí v Martine. Prípravy na seminár sa začali už začiatkom roka 2023, keď Matica slovenská oslovila slovenskú i krajanskú akademickú obec s výzvou možnosti prípravy príspevku na seminár.

Toto odborné podujatie sa uskutočnilo v rámci Slovesnej jari. Na matičnej pôde auditórium privítal predseda Matice slovenskej, Marián Gešper. Vo svojom príhovore zdôraznil najmä prínos Fugu pre Zahraničnú Maticu slovenskú a pre národnú misiu krajanov v zámorí. Na jeho slová nadviazal predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí – Milan Ján Pilip, ktorý sa zameral na podstatu hodnotového prínosu krajanských komunít pre spoločnosť. Z Toronta pricestoval krajan Paul Stacho, ktorý sa zaslúžil o pietnu spomienku na Mons. Fugu v Hamiltone a spolupracoval s Maticou slovenskou pri príprave historického dokumentu venovaného jeho životu a dielu. Dokument František Jozef Fuga – apoštol národného ducha vznikol v Informačnom ústredí Matice slovenskej, pod réžiou tajomníka Matice slovenskej, Jána Semana.

Pracovnú časť seminára otvoril František Cupák, synovec F. J. Fugu, ktorý prispel najmä osobnými spomienkami na uja, na jeho pobyt v Hamiltone i na problematiku návrhu slovensnej zástavy. Telemostom sa na konferenciu pripojil Daniel Černý, riaditeľ Slovenského historického ústavu v Ríme, ktorý informoval o kňazskej misii Františka Fugu a o jeho neúnavnej práci medzi gréckokatolíkmi. Beáta Katrebová Blehová z Ústavu pamäti národa zmapovala pôsobenie Fugu v orgánoch Svetového kongresu Slovákov. Zuzana Pavelcová si pripravila biografický príspevok zameraný najmä na jeho edičnú tvorbu. Záverečný príspevok Jozefa Rydla priniesol jeho osobné spomienky na vzájomné priame či nepriame kontakty s Mons. Fugom v pracovnej i osobnej sfére.

V závere seminára sa otvorila široká debata, v ktorej vystúpili aj ďalší synovci Fugu – Dušan a Ján, ale i hostia, ktorí k téme doplnili mnohé zaujímavosti. Ambíciou Matice slovenskej bude zo seminára vydať osobitnú publikáciu, ktorá by trvalo zachytila obsah i prínos podujatia.

Vedeckým seminárom Matica slovenská odštartovala sériu spomienkových podujatí počas roka storočnice Fugovho narodenia. Na youtubovom kanáli TV Matica je už voľne dostupný videofilm. V deň jeho narodenia (9. júna 2023) obec Vinné spoločne s Maticou slovenskou pripravili bohatý program venovaný jeho spomienke, doplnený viacerými sprievodnými podujatiami. V auguste počas matičných národných slávností plánujú matičiari odhaliť jeho bustu v Aleji národných dejateľov pred sídelnou budovou Matice slovenskej v Martine.

Zuzana Pavelcová

ZINTENZÍVNENIE SPOLUPRÁCE

PREDSEDNÍČKA ŽIVENY NAVŠTÍVILA MATICU SLOVENSKÚ V JEJ BRATISLAVSKOM SÍDLE

Matica slovenská a Živena sú autentické národné a kultúrne organizácie s dlhou históriou siahajúcou do druhej polovice 19. storočia. Obidve organizácie však pracujú vytrvalo pomyselne vedľa seba na kultúrnom poli Slovenska aj v súčasnej dobe. Z iniciatívy nového vedenia Živeny prijal 19. júla 2023 v bratislavskom sídle Matice slovenskej predseda Matice slovenskej Marián Gešper oficiálnu delegáciu Živeny – a to predsedníčku Alenu Heribanovú a tajomníčku Radku Semancovú. Za Maticu slovenskú bol prítomný riaditeľ Členského ústredia MS Martin Hajník a vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu Lukáš Perný.

Novozvolená predsedníčka najstaršieho ženského spolku Živena Alena Heribanová v rámci rokovania navrhla viaceré zaujímavé okruhy tém a možnej prierezovej spolupráce. Obidvaja predstavitelia kultúrnych organizácií sa zhodli na obrode rozvíjania vzájomných vzťahov a zintenzívnenia spolupráce pri realizácii kultúrnych podujatí a aktivít. V rámci diskusie predseda Matice slovenskej Marián Gešper pozitívne zdôraznil, že s pani Alenou Heribanovou v rámci Slovenského inštitútu vo Viedni Matica slovenská natočila dokumentárny film o významnom slovenskom učencovi a osobnosti Adamovi Františkovi Kollárovi roku 2018. Rovnako pripomenul, že matičiari v Rimavskej Sobote odhalili bronzovú bustu významnej členke Živeny Izabele Textorisovej.

Predseda MS poukázal na zložité obdobie Matice slovenskú v uplynulých rokoch. Súčasne predseda navrhol poskytnúť Živene matičné výstavy k dvestoročniciam štúrovcov a predstaviteľky tiež pozval na tohtoročné matičné slávnosti. V rámci rokovania vzišiel námet spoluorganizácie podujatia venovaného Ambrovi Pietrovi (15. 10. 1843, Bobrovec - 3. december 1906, Martin), čo je spoločná a významná osobnosť pre Maticu aj Živenu. Ambro Pietor bol organizátor a funkcionár kultúrnych a hospodárskych spolkov. V neposlednom rade člen výboru Matice slovenskej, iniciátor založenia spolku Živena a jej tajomník, spoluzakladateľ gymnázia v Kláštore pod Znievom, čestný člen spolku Tatran vo Viedni. Práve v októbri má okrúhle výročie. Rokovanie trvalo približne hodinu a vzišli z neho mnohé konštruktívne nápady.

Predstaviteľky Živeny obdarovali matičiarov publikáciou k výročiu spolku. Súčasťou programu bola aj komentovaná prehliadka Galérie Matice slovenskej za prítomnosti jej iniciátorov Lukáša Perného a kurátora Ladislava Skraka z Výtvarného odboru MS. L. Perný pripomenul, že v rámci podujatí Matice a Spolku slovenských spisovateľov, aj v Galérii Matice slovenskej dostávajú ženy významný priestor.

Audiencia bola obdarovaná reprezentačnými časopismi, publikáciami, brožúrami Matice slovenskej vrátane najnovšej knihy Clementis & Mináč či najnovšími číslami Slovenských pohľadov a brožúrok k stošesťdesiatročnici Matice a dvestoročniciam štúrovcov. Diskusia bola vedená v priateľskom duchu spolupráce a hľadaní konštruktívnych nápadov v oblasti spolupráce.

IU MS

120. VÝROČIE NARODENIA

PODPREDSEDU MATICE SLOVENSKEJ DANIELA OKÁLIHO

Matica slovenská si každoročne pripomína celý rad významných osobností kultúrneho, politického, národného a spoločenského života, ktoré sa nejakým spôsobom pričinili o pozitívny rozvoj našej spoločnosti. Jedným z nich bol aj právnik, advokát, publicista, spisovateľ, politik, odbojár, verejný činiteľ, kultúrny pracovník a v neposlednom rade v rokoch 1968 – 1973 1. podpredseda MS a od roku 1975 člen Výboru MS Daniel Okáli.

V pondelok 13. marca Matica slovenská, Inštitút ASA a Klub Nového slova spoločne zorganizovali spomienkové podujatie pri príležitosti 120. výročia narodenia Daniela Okáliho. Počas neho si prítomní vypočuli odborné referáty od vedeckého pracovníka Slovenského literárneho ústavu Dr. Lukáša Perného, ktorý v širších súvislostiach ozrejmil život a dielo Daniela Okáliho. Ďalší referát predniesol významný spisovateľ, kulturológ a člen Vedeckej rady MS prof. Jozef Leikert, ktorý podrobne osvetlil Okáliho literárne dielo aj v kontexte jeho prínosu pre časopis DAV, ktorý má budúci rok storočnicu. Podujatie moderoval prof. Martin Muranský.

Osobné spomienky na Daniela Okáliho podal priamo jeho syn Ivan Okáli, ktorý je zároveň aj známy slovenský ekonóm. Prítomná bola aj rodinná známa Jana Schillerová-Horváthová, dcéra spisovateľa Ivana Horvátha.

Daniel Okáli bol významný politický a kultúrny dejateľ 20. storočia. Narodil sa 9. marca 1903 v Liptovskom Mikuláši. Detstvo mal zložité, keďže mu krátko po jeho narodení umreli obaja rodičia a musel vyrastať v sirotinci. Vyrastal v sirotinci v Modre, kde ako kňaz pôsobil Samuel Zoch a zhodou okolností v ňom vyrastal aj Ján Smrek. Absolvoval právnické štúdiá, neskôr sa stal advokátom a usadil sa v Skalici. Patril k zakladateľom skupiny DAV. Bol blízkym spolupracovníkom Laca Novomeského, Vladimíra Clementisa a Gustáva Husáka. Počas druhej svetovej vojny bol režimom väznený a bol súčasťou druhého československého odboja. Po vojne sa usadil s rodinou v Bratislave,

RUMUNSKO BOLO SLOVENSKÉ

MLÁDEŽNÍCKY FOLKLÓRNY ČERPOTOK 2023

Rumunsko bolo slovenské v polovici júla v oblasti Čerporpotoka, kde sa na festivale stretli Slováci a slovenské folklórne súbory z takmer celej Európy.

Najväčší slovenský mládežnícky festival v zahraničí sa každoročne uskutočňuje v polovici júla v severozápadnej oblasti Rumunska. Tento ročník bol už XVII. Medzinárodným folklórnym festivalom – Mládežnícky folklórny Čerpotok. Zúčastňujú sa na ňom mladí talentovaní Slováci z viacerých štátov – z Česka, Chorvátska, Poľska,

Rumunska, Srbska, Maďarska a Slovenskej republiky, ktorí udržiavajú bohatstvo slovenského folklóru, ako to zdôraznil Adrián Miroslav Merka, predseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a poslanec v rumunskom parlamente. Aj na tohtoročnom festivale sa v sprievode krojovaných súborov obcou, vystúpeniami, na ľudovej zábave, ako aj v sprievodných podujatiach predstavilo okolo 300 mladých folkloristov, ktorých si vypočulo a pozrelo ďalších takmer 300 posluchačov a divákov.

Medzi hosťami boli viacerí zástupcovia z najvyšších štátnych inštitúcii Rumunska, zástupcovia predsedu vlády Rumunska či rumunského parlamentu, viacerých rumunských ministerstiev, štátnej správy i samosprávy. Hosťami zo Slovenskej republiky boli veľvyslanec v Bukurešti Peter Hatiar, generálny honorárny konzul SR v Rumunsku Miroslav Jabloníčik, predstaviteľ Európskeho kresťanského politického hnutia Michal Považan a tajomník Matice slovenskej pre zahraničné krajanské organizácie Viliam Komora, ktorí sa prihovorili, podporili podujatie a miestnych Slovákov.

V bohatom programe, ktorého tohtoročnou témou boli krstiny, vystúpili domáci Folklórny súbor Cerovina z Čerpotoka, Detský folklórny súbor Cerovina tiež z Čerpotoka, domáca čerpotocká Spevácka skupina Cerova. Medzi ďalšími vystupujúcimi zo slovenských rumunských oblastí boli slovenskí krajania, z obce Boromlaku to bola Spevácka skupina Srdiečko, z Bodonošu Folklórny súbor Lipka, z Varzaľu Folklórny súbor Ďatelinka a z Nadlaku Folklórny súbor Sálašan. Slovákov z Českej republiky zastupoval Folklórny spolok Púčik z Brna, zo Srbska to bol Folklórny súbor V širom poli hruška z Kovačice, z chorvátskeho Jakšića to bol folklórny súbor Matica slovenská „Kukučín-Kuntarić" Jakšić a z maďarského Ečeru vystúpil Ečerský folklórny súbor Zelený veniec. Slovenskú republiku reprezentoval Folklórny súbor Orgonina z Vranova nad Topľou, ktorý zároveň zastúpil aj Maticu slovenskú ako jej kolektívny člen.

Organizátormi tohtoročného XVII. ročníka Medzinárodného folklórneho festivalu Mládežnícky folklórny Čerpotok boli Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Miestne zastupiteľstvo Siplak a Kultúrny projekt financovaný Ministerstvom kultúry a národnej identity Rumunska. Vďaka za podporu patrí aj rumunskej vláde.

Veríme, že Slováci v zahraničí budú aj naďalej vykonávať takúto ušľachtilú, milú a bohatú kultúrnu a národnú činnosť, a takto rozvíjať a obohacovať slovenský jazyk a celú kultúru nášho národa. Už teraz sa môžeme tešiť na osemnásty ročník tohto významného Medzinárodného folklórneho festivalu MLÁDEŽNÍCKY FOLKLÓRNY ČERPOTOK 2024.

Viliam Komora

SPOMIENKA NA JURKA LANGSFELDA SLOVENSKÉHO NÁRODOVCA

Pri príležitosti 174. výročia popravy slovenského národovca a dobrovoľníka hurbanovského vojska Juraja Langsfelda sa vo štvrtok 22. júna 2023 v Kremnici konala pietna spomienka. Organizoval ju miestny odbor Matice slovenskej v Kremnici v spolupráci s mestom Kremnica a Základňou výcviku a mobilizačného doplňovania Juraja Langsfelda v Martine.

Tohtoročnú pietnu spomienku narušila havária kamióna na hlavnej ceste smerom na Kremnické Bane. Polícia cestu uzatvorila, k pamätníku Juraja Langsfelda sa nedalo dostať. Vďaka členom miestneho odboru Matice Slovenskej v Kremnici sa podarilo akciu za veľmi krátky čas presunúť od pamätníka do historickej kočiarne kremnickej radnice. Napriek tejto náročnej situácii mala spomienka dôstojný charakter a niesla v sebe hlboké posolstvo.

Medzi hosťami boli: podplukovník Peter Chlebko, zástupca veliteľa Základne výcviku a mobilizačného doplňovania Juraja Langsfelda v Martine, Viliam Komora, tajomník Matice slovenskej, Ján Šteuček, predseda MO MS Sučany, Martin Rybár, starosta obce Sučany, Martin Novodomec, primátor mesta Kremnica, Radovan Junas, zástupca primátora mesta Kremnica, Valéria Solčániová, vedúca kremnického archívu, Milan Kožuch a Miroslav Miert, potomkovia po rodine Langsfeldovej.

Primátor Kremnice Martin Novodomec v príhovore konštatoval, že všetky životné plány mladého národovca skrížili revolučné roky 1848/1849. Tomuto historickému obdobiu sa zvykne hovoriť aj Jar národov, keďže revolučná vlna zasiahla viaceré štáty Európy. Bolo to obdobie, keď sa národy začali prebúdzať a bojovať za svoje požiadavky, predovšetkým za uznanie národných práv. Slováci neboli výnimkou.

Martin Rybár, starosta obce Sučany, v ktorej sa Juraj Langsfeld narodil, ocenil skutočnosť, že rovnako ako ich obec aj mesto Kremnica na pamiatku tejto významnej osobnosti nezabúdajú. Kremničanov súčasne pozval na októbrovú spomienku na narodenie Jurka Langsfelda do Sučian. Prítomným sa prihovoril aj tajomník Matice slovenskej Viliam Komora, spomienku moderovala Matilda Olbrichtová. Hudobným vstupom ju obohatili žiaci ZUŠ J. L. Bellu a poetickým slovom Alžbeta Vítková. Za miestny odbor Matice slovenskej sa prítomným prihovoril Richard Horváth, ktorý sústredil pozornosť na najsmutnejšiu etapu života Juraja Langsfelda v meste.

Vence, ktoré sa symbolicky položili v kočiarni, boli nasledujúci deň prevezené k pamätníku Juraja Langsfelda.

Text: Ivana Horváthová
Foto: Richard Horváth a Mária Morová

kde zastával rôzne stranícke a štátnické funkcie. Ako člen Československej presídľovacej komisie sa pričinil o akciu v rámci výmeny slovenského a maďarského obyvateľstva známu ako „Mať volá“ (pamätná tabuľa na túto akciu sa nachádza na budove Matice slovenskej v Bratislave). Taktiež vďaka nemu máme na juhu, resp. juhozápade Slovenska mestá a obce pomenované po národných dejateľoch (Štúrovo, Hurbanovo, Tešedíkovo, Sládkovičovo, Nálepkovo a pod.) Žiaľ, aj počas tohto režimu bol väznený, keďže v 50. rokoch bol obvinený z buržoázneho nacionalizmu. Odsedel si 9 rokov a v roku 1960 bol prepustený, neskôr bol režimom rehabilitovaný. V neposlednom rade v rokoch 1968 – 1973 zastával funkciu 1. podpredsedu Matice slovenskej. Podľa slov jeho syna Daniel Okáliho na toto matičné obdobie spomínal len v dobrom a bral to ako svoju srdcovú záležitosť. Zaujímal sa najmä o osudy ľudí, ktorí boli z Maďarska presťahovaní na Slovensko. Okrem toho bol aj plodný spisovateľ pričom tvoril poéziu (sociálne angažovanú, i ľúbostnú), ako aj literárnu a kultúrnu kritiku v modernistickom duchu, ktorá vyšla časopisecky aj v ucelenom diele.

Matica slovenská sa aj takýmto spôsobom usiluje priblížiť rôzne významne osobnosti našich dejín. V roku 2023 nás čaká viacero podobných podujatí. Veríme, že budú podobne úspešné ako spomienka na 120. výročie narodenia Daniela Okáliho.

REDAKTOR MICHAEL KOPANIČ

Z KRAJANSKÉHO PERIODIKA JEDNOTA NAVŠTÍVIL MS

Dňa 26. júla 2023 matičiari privítali na pôde sídelnej budovy Matice slovenskej Micheala Kopaniča – editora pensylvánskeho krajanského periodika Jednota. V rámci súkromného pobytu na Slovensku zaradil do svojho programu i návštevu Matice slovenskej, ako jednej z primárnych inštitúcií na Slovensku, ktoré i dnes udržiavajú a budujú styky so slovenskou diaspórou v zahraničí.

Micheal Kopanič spracováva pre Jednotu tzv. slovenské spravodajstvo, ktoré prekladá aj do anglického jazyka. Krajanský časopis Jednota je tlačovým orgánom 40 000 tisícového krajanského spolku Jednota (First Catholic Slovak Union). Aktuálne vychádza s mesačnou periodicitou a môže sa pochváliť sto tridsiatym druhým rokom vychádzania na americkom kontinente. Na titulnej stránke vyobrazuje podobizeň Štefana Furdeka. Vychádza pod heslom „za Boha a národ“. Jednota každomesačne vychádza v 22 000 náklade. Pravidelne uverejňuje aj články z matičného prostredia.

Micheala Kopaniča sprevádzali priestormi a archívom Matice slovenskej vedecký tajomník MS a riaditeľ Archívu MS Pavol Madura a riaditeľka Krajanského múzea Matice slovenskej Zuzana Pavelcová. Prezreli si archívne depozity, zbierky KM venované krajanom v USA a iné klenoty matičného archívu. P. Madura informoval o projekte bibliotéky Matice slovenskej. Návšteve sprístupnil ručne vyšívané Stanovy Matice slovenskej, ktorým bol pripísaný titul národnej kultúrnej pamiatky.

V neformálnom rozhovore pokračovali v kanceláriách Matice slovenskej, kde komunikovali najmä o krajanskej diaspóre v USA, o činnosti Matice slovenskej a budúcich projektoch.

Zuzana Pavelcová

REVEREND DUŠAN TÓTH

Z KANADY NAVŠTÍVIL MATICU SLOVENSKÚ

Maticu slovenskú v Martine dňa 11. júla 2023 navštívil reverend Dušan Tóth z ďalekej Kanady, generálny tajomník Svetového kongresu Slovákov v rokoch 1971 – 1990. Prioritou jeho návštevy bolo vidieť bustu jedného z najvýznamnejších osobností slovenského krajanského sveta Štefana Boleslava Romana, na ktorú finančne prispel. Bronzová busta, vôbec prvá busta Romana na Slovensku, bola slávnostne odhalená 4. októbra 2021 pri storočnici jeho narodenia v Aleji bust národných dejateľov pred sídelnou matičnou budovou.

V záhradnom areáli pred druhou budovou Matice slovenskej privítal Dušana Tótha vedecký tajomník Matice slovenskej Pavol Madura. Priblížil mu okolnosti vzniku myšlienky osadzovania bust. Prvá busta bola odhalená Antonovi Bernolákovi roku 2012 pri príležitosti 250. výročia jeho narodenia. Poslednú bustu odhalili matičiari v roku 2022 Štefanovi Markovi Daxnerovi pri dvestoročnici jeho narodenia. V poradí osemnásta busta bude odhalená 4. augusta 2023 Františkovi Fugovi, tretiemu predsedovi Zahraničnej Matice slovenskej. Jeho storočnicu narodenia sme si pripomenuli 9. júna. Odhalenie bude súčasťou slávnosti stošesťdesiatročného jubilea Matice slovenskej.

Po obhliadke záhradného areálu s bustami, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou, sa hosť presunul do sídelnej matičnej budovy, kde mu vedecký tajomník a riaditeľ Archívu Matice slovenskej P. Madura ukázal priestory špecializovaného verejného archívu a bádateľne spojenej s Bibliotékou Matice slovenskej, ktorú matičiari slávnostne otvorili v septembri 2022.

Vzácneho hosťa vítala v slávnostnej výborovni matičná delegácia v zložení P. Madura, tajomníci Ján Seman a Viliam Komora i riaditeľka Krajanského múzea Zuzana Pavelcová. Tu si D. Tóth prezrel historické fotografie z jeho návštevy v Matici slovenskej z 23. februára 1990. Vystavené

fotografie ho milo prekvapili, myšlienkami sa preniesol do minulých čias a obdaroval prítomných spomienkami na jeho prvú cestu na Slovensko po Novembri 1989. Skvostne prijal aj obhliadku Stanov Matice slovenskej z 5. februára 1862, národnú kultúrnu pamiatku. Matičiari si pri neformálnom a priateľskom rozhovore so zaujímavosťou vypočuli spomienky D. Tótha na Štefana Boleslava Romana, ktorého osobne poznal a spolupracoval s ním na pôde Svetového kongresu Slovákov.

V závere reverend Tóth dal svoje čerstvo napísané memoáre VÚMS s venovaním, ktoré prišiel na Slovensko prezentovať. Pre zachovanie pamäti na jeho návštevu sa reverend zapísal do Pamätnej knihy návštev týmito slovami: „Na posvätnom mieste nášho pokladu s veľkou úctou pred svedkami dedičstva nášho národa. Dušan Tóth."

VÚMS

AKO VEDENIE MESTSKÉHO DIVADLA P. O. HVIEZDOSLAVA ODTRHLO HVIEZDOSLAVOVI HLAVU

DIVADELNÍCI SA ŠIFROVANOU FORMOU PRIHLÁSILI K ODKAZU PROPAGANDY ALEBO VITAJTE V NENÁVISTNEJ DIKTATÚRE BEZVÝZNAMNOSTI

Problémom postmodernej dekonštrukcie je, že obsahy možno čítať prostredníctvom šifier a kódov rovnako pozitívnym, ako aj negatívnym spôsobom. Slovami istého kultúrneho kritika – v diktatúre bezvýznamnosti sa otvárajú dvere pre akékoľvek výklady a interpretácie. Hlavný propagandista Divadla Pavla Országha Hviezdoslava dal pokyn vytvoriť plagát, ktorý evokuje budovateľské vitráže umiestnené na divadle. Tie však v povojnovom duchu a v intenciách moderny evokovali budovani e vojnou vydrancovanej republiky. Išlo samozrejme o prejav propagandistického umenia s cieľom podvihnúť dobovú budovateľskú morálku (budovanie fabrík a ťažkého priemyslu, priehrad, elektrifikácia krajiny, rozvoj poľnohospodárstva atď.). **Namiesto odťatej hlavy bankára sa však objavuje odťatá hlava Hviezdoslava, namiesto červenej vlajky dúhová a namiesto slovenskej alebo československej ukrajinská.**

Súčasní postmoderní "umelci" využili formu vitrážovej formy výtvarného prejavu na propagandu dekonštrukcie a chaosu, ktorý je príznačný pre "diktatúru bezvýznamnosti", čím však sami otvorili interpretáciu svojho "umeleckého" odkazu. Uvedený akt však nemožno chápať ako náhodný jav. Divadlo sa dlhodobo profiluje ako angažované a dlhodobo propaguje inscenácie, ktorých cieľom je selektívne interpretovať témy extrémizmu, šovinizmu, tzv. konšpiračných teórií či tzv. tolerancie v rámci "otvorenej spoločnosti".

Napríklad divadelná hra Generácia Z: Fantomas (pod hlavičkou projekt tolerancie) sa snaží vychovať diváka k správnemu selektovaniu obsahov na sociálnych sieťach s predpokladom, že všetci sú manipulovaní hlupáci, ktorí potrebujú na správny názor nápovedu. Iným príkladom je Generácie Z: Sused, ktorého nechcem, ktorá opätovne angažovane "vychováva" k tolerancii k sexuálnym menšinám, liberálom, migrantom s cieľom poukázať na negativitu "vidiečanov" a ich údajnú netoleranciu.

Problém takéhoto aktivistického divadla však spočíva v tom, že jednu propagandu strieda inou. Už vopred predpokladá, že Slováci sú nenávistní, hlúpi a treba ich vychovať na úroveň mestského progresívneho intelektuála, ktorý nekriticky a bez akýchkoľvek výhrad prijíma všetko to, čo mu hlavný prúd naservíruje bez vlastného názoru. Sorta ľudí, ktorá vytvára tieto inscenácie, sa na jednej strane oháňa toleranciou k menšinám, na druhej strane dehonestuje celý národ ako masu hlupákov, fašistov, extrémistov, dezinformátorov, rasistov, šovinistov, hlupákov, či ako kedysi povedal istý nemenovaný minister, "dezolátov" a "opice". Tento fenomén dehonestovania národa na masu primitívov v réžii progresívnych aktivistov sa však deje vo viacerých sférach. Spomeniem napr. stránku konspiratori.sk, ktorá má označovať nepriateľov nezdieľajúcich tie správne názory; ďalej aplikácia Checkbot, ktorá má blokovať "nepohodlné weby"; rôznorodé workshopy a semináre na univerzitách vedené aktivistami progresívneho razenia a pod. Ide len o jeden z mnohých prejavov malej menšiny považujúcej sa za etalón jednej jedinej

AKO VEDENIE MESTSKÉHO DIVADLA P. O. HVIEZDOSLAVA ODTRHLO HVIEZDOSLAVOVI HLAVU

nespochybniteľnej pravdy, ktorej základ spočíva v tom, že menšiny majú absolútne nadpráva nad majoritou obyvateľstva a akékoľvek presadzovanie záujmov kultúry dominantného obyvateľstva je prejavom netolerovateľným.

Tento text však nie je namierený proti menšinám a už vôbec nie za zaznávanie ich práv. Naopak, poukazuje na umelosť násilnej a neznesiteľnej propagandy, ktorú ideológovia vytvárajú a ktorá napokon menšinám viac ubližuje, ako pomáha, nakoľko vyvoláva maximálny odpor u väčšiny obyvateľstva (národ totiž už od podstaty uráža). A paradoxne, aj keď sa ideológovia oháňajú toleranciou, v skutočnosti zasievajú do spoločnosti maximálnu intoleranciu. Slovami profesora filozofie Rudolfa Dupkalu: „Voči všetkému môžeme byť tolerantní, len voči intolerancii nie." A čo iné je prejavom intolerancie, ak nie odtrhnutá hlava mierotvorcu a predsedu Matice slovenskej Hviezdoslava?

Ale vráťme sa k vitráži. Uvedená vitráž má jednu veľmi pozitívnu vlastnosť – konečne demaskovala tých, ktorí ju vytvorili. Kulturologická škola, tzv. birminghamská, totiž hovorí, že obsahy možno čítať dvomi spôsobmi, pričom pripúšťa tzv. negatívny kód (teóriu rozpracoval Stuart Hall). Na internete je k dispozícii názor istého Petra H.: „Ja si myslím, že to presne splnilo účel – o divadle teraz budú hovoriť aj tí, ktorí v ňom naposledy sedeli z povinnosti v rámci školskej exkurzie. Divadlo nesúce meno POH by určite jeho uťatú hlavu nedalo na svoj plagát len tak, z roztopaše. A ten škrtnutý dvojkríž je gardistický, nie slovenský, takže ten nech sa len pekne krásne škrtá aj naďalej. Edit: Prečo sa najprv nepýtame, ale hneď rozčuľujeme a urážame? Umenie môže (aj nemusí) aj provokovať." **Autor výroku mal samozrejme poslušne ukrajinskú vlajku v profilovke (čo je dnes samozrejme nepísanou povinnosťou každého progresívneho aktivistu, ak chce patriť k vyvolenej svorke) a evidentne sa hlási k skupine nadľudí. Komentár je však zaujímavý tým, ako význam vitráže prekrúca. Za a) – prakticky priznáva, že v rámci dekonštrukcie išlo o účelovú záležitosť provokovať a urážať; za b) ak má uťatá hlava evokovať nezáujem "ľudu" o Hviezdoslava, prečo naopak demonštratívne tí istí aktivisti jasne deklarujú záujem znázorneného pokrokového ľudu selektívne o "iné témy" (dúha a Ukrajina; Slovensko absentuje).**

Autor výroku samozrejme povýšenecky predpokladá, že záujem o divadlo majú iba nadľudia zo skupiny, ktorá plagát vytvorila, ergo ostatní, ktorí si dovolia kritizovať sú nekultúrni barbari a hlupáci, ktorí boli naposledy v divadle v rámci školskej exkurzie. Toto veľmi presne ukazuje, akým spôsobom myslia. S provokáciou v umení sa síce dá súhlasiť, no nie v prípade, že ide o divadlo, ktoré je súčasťou činohry oficiálneho Slovenského národného divadla.

Záverom možno konštatovať, že forma, ktorú novodobí propagandisti dekonštrukcie zvolili, de facto odhaľuje ich zámer. To, čo tvoria, nie je ničím iným než násilnou propagandou v dobe bezvýznamnosti. Predložený plagát ponúka alternatívu voči Hviezdoslavovi vo forme jednostranného až fanatického prihlásenia sa k najskorumpovanejšiemu štátu, ktorý dlhodobo toleruje, ba dokonca glorifikuje fašistických kolaborantov (banderovcov) na jednej strane a na druhej strane preškrtnutý gardistický kríž, ktorý je v inom národnom štáte (slovenskom) dlhodobo zakázaný a samozrejme zaznávaný. Hviezdoslav, ktorý bol mierotvorcom (známy protivojnovou poéziou) a bojovníkom proti militarizmu má odtrhnutú hlavu. Ako čítať túto symboliku v kontraste dominujúcej vlajky istého militantného štátu? Na druhú stranu plagát obsahuje dúhovú vlajku a programový naratív "progresívneho spoločenstva", ktorý vlastne nemá nič spoločné s toleranciou sexuálnych menšín, ale skôr propagandistickým terorom, ktorým zahlcuje progresívna doktrína celý verejný priestor. Na plagáte teda vidíme prakticky prejav progresívnej utópie, kde všetko slovenské je označené gardistickým dvojkrížom ako fašistické. A samozrejme všetko progresívne militantné ako to správne. (Všimnite si, že na vlajke absentuje slovenský znak či slovenská vlajka, no dominuje iba preškrtnutá gardistická vlajka, akobyvšetkoslovenskéznamenalofašistické, čo znamená, že autori už od podstaty predpokladajú len negatívny naratív bez pozitívnej alterantívy.).Výsledkom diktatúry bezvýznamnosti alebo utópie progresivizmu sú symboly popíjajúcich hipsterov a aktivistky, ktorá je vpravo pripojená "online". Objekt vľavo by mohla byť aj slávna obnovená fontána, čo dáva diktatúre bezvýznamnosti pomyselnú korunu.

Kým budovy v uliciach starého mesta sú posprejované a omietky popadané; rozrastá sa burina uprostred námestí; rozpadajú sa budovy alebo sa rovno zbúrali budovy ako PKO a Istropolis (aktuálne sa búra, teda rekonštruuje budova o. c. Dunaj); hlavná stanica, ale aj ulice mesta sú obsiate výkalmi, špinou a smradom; na druhej strane sa tvárime, že celý tento stav zachráni obnovená fontána. To je krátky exkurz do hlavy progresívneho ideológa a zrejme aj do hlavy autora tohto „umeleckého diela."

A na záver ešte vyjadrenie samotnej riaditeľky divadla, ktoré dokonale dopĺňa tento článok: „Pôvodné vitráže obsahujú boľševický odkaz, ktorý pochádza zo stalinistických 50. rokov. Jedna vitráž sa viaže k roku 1948, ďalšia k roku 1952. Na tretej sú partizáni so slovenským ľudom a sovietskymi vojakmi v pozadí. Povedali sme si, že pôjdeme cestou parafrázovania motívov, ktoré v súčasnosti hýbu spoločnosťou... Ukrajinská vlajka je pendantom k vlajke sovietskej v tom zmysle, že aj teraz prebieha vojna. Na vitráži je aj nadsázka k tomu, čo sa nazýva bratislavská kaviareň."

Bratislavská kaviareň sa teda konečne oficiálne (vraj nadsázkou) prihlásila k naratívu päťdesiatych rokov.

(Pohľad kulturológa) Lukáš Perný

STANOVISKO

MATICE SLOVENSKEJ

K VYJADRENIAM VIKTORA ORBÁNA O ÚZEMNEJ CELISTVOSTI SLOVENSKA

Matica slovenská zásadne protestuje proti vyjadreniam maďarského premiéra Viktora Orbána, ktoré predniesol cez víkend na letnej univerzite Maďarov v Rumunsku a v ktorých označil Slovensko za „odtrhnutú časť krajiny".

Slovenská republika nie je a nikdy nebola odtrhnutou časťou súčasného maďarského štátu. Šírenie politických anachronizmov dávno zaniknutého Veľkého Uhorska popiera akékoľvek maďarské vyjadrenia o úprimných a priateľských vzťahoch medzi Maďarskom a Slovenskom, čo umocňuje aj fakt, že minulý rok sa Viktor Orbán objavil na futbalovom zápase so šálom s mapou Veľkého Uhorska. Spochybňovanie územnej integrity či suverenity Slovenska prostredníctvom týchto činov je absolútne neprípustné.

Je zarážajúce, že takéto priame či nepriame odkazy na Veľké Uhorsko sa dejú v roku, v ktorom

si pripomíname 30. výročie vzniku Slovenskej republiky, 105. výročie vzniku Česko-Slovenska a 160. výročie vzniku Matice slovenskej, ktorá si práve v období silnejúcej maďarizácie v Uhorsku mnoho vytrpela.

Matica bola prekážkou pre maďarizátorov pri ich snahe vybudovať v Uhorsku jediný maďarský národ bez ostatných národov a národností. Neprajníci prostredníctvom tlače organizovali proti nej ťaženia, jej účinkovanie sťažovala aj vláda, ktorá ju nakoniec i násilne zatvorila ako jedinú zo všetkých slovanských matíc a jej majetok zhabala. V tomto období dochádzalo aj k prenasledovaniu mnohých slovenských národovcov a k násilným represiám. Slovensko nesmie nikdy zabudnúť na obdobie násilnej maďarizácie. Vyžiadalo si mnohé obete, ktoré bojovali za zvrchovanosť a suverenitu Slovenska. Netreba ani zabúdať, že za posledných sto rokov došlo k asimilácii takmer pol milióna Slovákov na území Maďarska.

Matica slovenská je za dobré a priateľské vzťahy s naším južným maďarským susedom, ale to, čo v našich vzťahoch nemá miesto, je iredenta a revizionizmus.

V Martine 25. júla 2023

Marián Gešper, predseda MS
Maroš Smolec, správca MS
Predsedníctvo MS

BODKA ZA PROTESTOM MATICE PROTI DEHONESTUJÚCEJ KAMPANI DIVADLA PAVLA ORSZÁGHA HVIEZDOSLAVA

Bratislavské Divadlo Pavla Országha Hviezdoslava (DPOH) zverejnilo pri príležitosti nadchádzajúcej divadelnej sezóny 2023/2024 novú kontroverznú ilustráciu v štýle vitráže, ktorá hrubo dehonestuje jedného z najvýznamnejších predsedov Matice slovenskej Pavla Országha Hviezdoslava. Na nej zobrazili mladých ľudí, ktorí majú v rukách ukrajinskú, antifašistickú a dúhovú vlajku. Jeden z nich však v rukách drží odseknutú hlavu práve P. O. Hviezdoslava. Grafika mnohých oprávnene pobúrila. Matica slovenská sa rozhodla, že po tejto škandalóznej kampani nebude ticho, a preto zvolala občiansky protest proti takýmto nekultúrnym aktivitám.

Matica slovenská chcela občianskym protestom poukázať na umelosť násilnej a neznesiteľnej propagandy, ktorú autori kontroverznej ilustrácie vytvárajú a ktorá napokon dotknutým osobám viac ubližuje, ako pomáha, nakoľko vyvoláva značný odpor u väčšiny obyvateľstva a paradoxne, aj keď sa tvorcovia predmetnej vitráže oháňajú toleranciou, v skutočnosti zasievajú do spoločnosti maximálnu intoleranciu práve oni. A čo iné je prejavom intolerancie, ak nie napr. odtrhnutá hlava mierotvorcu a predsedu Matice slovenskej P. O. Hviezdoslava?

V médiách vrátane verejnoprávnej RTVS k danej téme vystupovala doteraz iba jedna záujmová strana, ktorá nečelila nikomu, kto spomínanú ilustráciu odmieta a má na ňu iný názor. Dokonca deň pred samotným protestom sa v televíznej relácii slovenskej televízie objavila osamotená riaditeľka predmetného divadla bez toho, aby jej tvrdenia boli konfrontované inou protistranou. Kde sa podela pluralita názorov? Prečo do tejto relácie nepozvali predstaviteľov Matice slovenskej? Vyjsť do ulíc bol preto správny krok.

Zhromaždenie pred mestským divadlom bolo z viacerých dôvodov povzbudivým podujatím. Na zhromaždení mohlo byť do 500 účastníkov. Protest prišli podporiť aj niektorí poslanci NR SR, videli sme tam starších aj mladších, mužov aj ženy i rodičov s deťmi. Aj napriek tomu, že v okolí divadla sú povešané rôzne dúhové a ukrajinské vlajky (žiadna slovenská), nikto z prítomných nič nestrhával a proti jednej ideológii sa nestavala žiadna opačná ideológia. Všetci vystupujúci rečnili pokojne. Matica slovenská vyzvala prítomných, aby v žiadnom prípade nereagovali na prípadné provokácie zo strany rôznych „tolerantných“ aktivistov. Ešte kým sa demonštrácia oficiálne začala, k davu sa pridala žena držiaca transparent s nápisom „stojím za DPOH, stojím za kultúrou“. Na

opačnej strane ceduľky bolo napísané „buďme k sebe tolerantní“ a „nežerme sa“. Hoci polícia stála opodiaľ, osamelú protidemonštrantku od protestu neoddelila. Tá ostala stáť na mieste až do konca demonštrácie a my sme ju akceptovali.

Matica slovenská začala protest slovenskou štátnou hymnou. Protest sa v tom momente pokúsili narušiť aktivisti z Antify, ktorí si pred DPOH priviezli pojazdný zvukový systém. Z reproduktorov nahlas púšťali zremixovanú nahrávku českých hereckých legiend Voskovca a Wericha, ktorá sa na internete dá nájsť pod názvom Zabte jednoho fašistu. Protidemonštranti pritom dávali celý čas najavo, že za fašistov považujú práve účastníkov protestu Matice, na ktorých týmto spôsobom aj slovne útočili. Po hymne predniesol slovenský herec a recitátor Jozef Šimonovič Hviezdoslavovu báseň Som Slovan. Následne s príhovorom vystúpil predseda MS Marián Gešper (*na vedľajšej strane*) Na mieste, kam si radikáli z hnutia Antifa priviezli prenosný zvukový systém, došlo k potýčke s účastníkmi protestu. Po bližšie nešpecifikovanej slovnej roztržke progresívny aktivista Robert

Mihály vyrazil staršiemu mužovi z ruky mobilný telefón. Mihály vzápätí dvakrát po sebe udrel staršieho muža do oblasti hlavy. Polícia následne protestujúcich od antidemonštrantov oddelila a prikázala radikálom z Antify opustiť miesto protestu. Ďalší pokus narušiť demonštráciu sa odohral práve počas príhovoru predsedu MS. Neznámy muž a žena uprostred davu vytiahli a rozprestreli dúhovú vlajku.

Po prejave predsedu MS zaznela výzva Matice slovenskej, ktorú prečítal jej správca Maroš Smolec. „Matica slovenská vyzýva riaditeľku Divadla Pavla Országha Hviezdoslava Valeriu Schulczovú o okamžité stiahnutie reklamnej kampane, v ktorej dehonestujú odkaz jedného z najvýznamnejších slovenských básnikov, ktorý bol navrhnutý na Nobelovu cenu za protivojnovú poéziu Krvavé sonety, súčasne predsedu Matice slovenskej a skutočného humanistu P. O. Hviezdoslava. Aktuálna kampaň je len ďalším dôkazom, že DPOH má dlhodobý zámer orientovať sa len na jednu jasne ideologicky vyhranenú skupinu občanov. Kultúra a jej stánky musia však slúžiť pre všetkých, bez rozdielu ich národnosti, presvedčenia, vierovyznania, politických alebo iných ideologických názorov. Myslíme si, že práve tieto zásady vedenie DPOH dlhodobo obchádza a ignoruje.“ Predtým povedal prítomným aj iné slová: “Kto tu rozsieva zlo? Kto tu vedie kultúrne vojny? Matica slovenská to nie je!” Kampaň DPOH zároveň nazval „politickou kampaňou“. Ako ďalší vystúpil vedecký pracovník MS Lukáš Perný, okrem iného podpredseda Spolku slovenských spisovateľov. Na záver kontroverznú grafiku odborne zhodnotil výtvarný teoretik Ladislav Skrak.

Skupina ľudí, ktorá má plné ústa tolerancie, demokracie a slobody svojím netolerantným správaním a narušovaním pokojného priebehu matičného protestu ukázala, že sú to práve oni, ktorí ľudí rozoštvávajú, šíria nenávisťô a sú to oni, ktorí by sa mali priučiť kultúrnosti.

Matica slovenská ďakuje všetkým prítomným za úspešný a hlavne pokojný matičný protest. Ďakujeme všetkým vlastencom zo všetkých kútov Slovenska, ktorí nás svojou prítomnosťou podporili.

PRÍHOVOR PREDSEDU MS

POČAS PROTESTU PRED DIVADLOM P. O. HVIEZDOSLAVA

Dovoľte mi, aby som v úvode reagoval na vystúpenie tzv. kultúrnikov a pseudodemokratov, ktorí na začiatku nášho protestu veľmi nedôstojnou formou prerušovali prednes básne nikoho iného než barda slovenskej poézie a nominanta na Nobelovu cenu mieru za zbierku Krvavé sonety Pavla Országha Hviezdoslava, ktorý bol aj predsedom Matice slovenskej. Myslím si, že je veľmi nevhodné na pokojnom zhromaždení rušiť práve prednes jeho básne.

Dnes som dostal veľmi veľa otázok, niekedy možno aj úskočných, prečo Matica slovenská po dlhom čase zorganizovala a podnietila naše dnešné občianske zhromaždenie. Aký dôvod dostal Maticu slovenskú do bratislavských ulíc? Odpovedám rovnako, ako som sa vyjadril na augustových oslavách stošesťdesiateho výročia našej národnej a kultúrnej ustanovizne Matice slovenskej v Martine. Vždy, keď bude slovenský národ a slovenská štátnosť, jeho suverenita a svojbytnosť slovenskej kultúry, ale aj nezávislosť slovenského národa na pomyselnej križovatke dejín, keď sa bude rozhodovať o tom, kam bude smerovať suverenita nášho štátu a keď bude vyzerať situácia tak, že je nutné sa postaviť a odísť z pomyselných vôd kultúry a brániť slovenský národ, Matica slovenská sa rozhodne postaví do čela moderných zápasov za slovenskú štátnosť, ale aj za svojbytnú slovenskú kultúru.

Na náš protest je potrebné hľadieť v rámci kontextu doby. Slováci, ale aj Európa i svet žijú vo veľmi zlej, ťažkej dobe. Azda v inej časovej konštelácii by reklamné zobrazenie jesennej kampane Divadla P. O. Hviezdoslava nevyvolalo až takéto vlny pobúrenia verejnosti. Ale v kontexte doby, keď zmizol z prednej strany občianskeho preukazu farebne vyobrazený slovenský znak, keď Cyril a Metod – ich vyobrazenie zmizlo z pasov Slovenskej republiky (!), keď je problémom dostať sa na staroslávny Devín so slovenskou štátnou vlajkou na žrdiach, keď na budove Slovenskej národnej knižnice taktiež odstránili slovenský znak, keď na kníhkupectvo Svojeť v Bratislave zaútočili vandali, tak Matica slovenská pochopila, že to je posledná kvapka v pomyselnom pohári vody. Ten jednoznačne pretiekol v nedôstojnom a dehonestujúcom zobrazení Hviezdoslava práve v roku tridsiateho výročia Slovenskej republiky a stošesťdesiateho výročia Matice slovenskej. Podotýkam, ide o P. O. Hviezdoslava, nášho významného slovenského básnika a nekontroverznú osobnosť slovenských dejín. My neveríme v úprimnosť slov predstaviteľov divadla, že ide o hamletovské vyobrazenie odseknutej hlavy. V skutočnosti je to antiumelecké a antidivadelné, a dokonca aj antihamletovské.

Matica slovenská ako celonárodná kultúrna ustanovizeň, ktorá nebola konštituovaná zakladateľmi na politickú činnosť, vstupuje na túto scénu len v kritických a kulminačných bodoch. Chcel by som v tejto súvislosti položiť rečnícku otázku. Nastala takáto situácia? Máme sa vyjadriť my matičiari k reklamnej kampani cudzieho divadla, ktorá sa týka nášho matičného predsedu? Odpovedám: Musíme!

Na danom plagáte je vlajka cudzieho štátu, dúhová vlajka, antigardistická a antifašistická. Prosím. Ale ak tento plagát má znamenať pozitívnu činnosť alebo pozitívnu aktualizáciu divadelnej či inej kultúrnej činnosti divadla, tak sa pýtam, prečo tam nie je variácia na slovenské, štátne alebo národné symboly, teda slovenskú vlajku alebo slovenský znak. V spojitosti s dehonestujúcim vyobrazením, ktoré prekračuje hranice ľudskosti, a dá sa povedať aj vkusu, lebo my neveríme, že odseknutá hlava P. O. Hviezdoslava na plagáte je bustou, sa Matica slovenská rozhodla, že bude na túto skutočnosť priamo reagovať.

Domnievame sa, že slovenská kultúra by nemala byť v takýchto inštitúciách, ako je Divadlo P. O. Hviezdoslava, aj keď ide o neziskovú organizáciu, určenú len na úzky profil tzv. elít, ktoré si kultúru predstavujú len vo forme neoliberálnych politických ideí. Ak už nesie divadlo názov po významnom slovenskom básnikovi a predsedovi Matice, reklamný plagát mal by byť, ak to myslia predstavitelia divadla seriózne a rešpektujú pamiatku veľkého básnika, postavený na úplne inom základe. Som presvedčený, že v tomto prípade sa práva menšín iba zneužívajú na politizáciu kultúry. Veď týmto ľuďom, ktorí sa pasujú do pozície elít, vôbec nejde o menšiny a ich práva, tak ako im nejde ani o práva väčšiny občanov. Matica slovenská nepopiera občianske a ľudské práva ani práva menšín a upozorňuje, že sú tu aj práva väčšiny občanov Slovenskej republiky. Matica bola ako prvá slovenská inštitúcia, ktorá formovala slovenskú občiansku spoločnosť, zjednocovala bez ohľadu na názorové, ideologické a iné náboženské vierovyznania všetkých Slovákov. Matica dávala priestor všetkým prúdom a myslím si, že aj iné inštitúcie, ktoré sú platené z našich daní, by to tak mali robiť. Dúfam, že vedenie Divadla P. O. Hviezdoslava zoberie náš pokojný protest do úvahy a urobí nápravu v tejto veci.

Jozef Škultéty povedal zaujímavú vec. Patrí medzi významných národných dejateľov, ktorý sa dožil deväťdesiatich štyroch rokov, pričom polovicu života prežil v neslobodnom Uhorsku. Keď sa ho pýtali ako správcu Matice slovenskej, v čom tkvie myšlienka prežitia slovenského národa, tak sa vyslovil jednoznačne slovenský národ prežil preto, lebo sa o svoje prežitie pričinil!

A my sa musíme pričiniť o prežitie svojbytnej slovenskej kultúry a našej štátnosti.

Bratislava 6. september 2023

JUDr. Marián Gešper, PhD.
predseda Matice slovenskej

POKORILI SME ONDAVU

160. VÝROČIE OSÁVILI MLADÍ MATIČIARI SPLAVOM ONDAVY

Roku 2023 slávi Matica slovenská svoje 160. výročie založenia a symbolicky Záujmový odbor Matice slovenskej Mladá Matica svoje 30. výročie založenia. Mladí matičiari z okresu Vranov nad Topľou sa rozhodli 30. výročie osláviť splavom Ondavy. Ondava je známa hlavne vodným dielom Domaša, spod ktorého sa práve mladomatičný splav aj začal 25. augusta 2023. Pozvanie na splav prijali vzácni hostia – tajomník Matice slovenskej Viliam Komora, predseda Dozorného výboru Matice slovenskej Martin Fejko a starosta obce Ondavské Matiašovce Martin Mika. Splav svojím príhovorom otvorili predseda Mladej Matice Martin Hajník a jej podpredseda Peter Schvantner.

Mladá Matica vznikla 6. augusta 1993 v rámci osláv 130. výročia založenia Matice slovenskej.

Odvtedy mladí matičiari urobili mnoho práce v národno-kultúrnom živote. Prvoradým cieľom Mladej Matice vyplývajúcim z programu Matice slovenskej je národná činnosť smerujúca k všeobecnému poznaniu národných dejín, poznaniu osobností a udalosti, kultúry, tradícií a pestovanie vlastenectva u mladej generácie. Mladá Matica vykonáva na podporu svojich cieľov mnohovrstvové podujatia so zreteľom na vlastenectvo. Dôležitá je organizácia národných podujatí, prednášok, besied, literárnych večerov, poznávacích výletov pre mládež, športových podujatí, seminárov, scénických dramatizácií, ale aj otváranie súčasných tém. Hlavným podujatím Mladej Matice je Národný zraz Mladej Matice, na ktorom sa stretávajú mladí matičiari a vlastenci z celého Slovenska.

Splav bol ukončený v obci Ondavské Matiašovce, kde účastníkov srdečne privítali miestni matičiari na čele s Michalom Onofrejom. Ďakujeme obci a miestnym matičiarom za pohostenie a srdečné prijatie. Žiaľ nie každý účastník splavu sa dostal až do cieľa. Veríme, že o rok sa o to pokúsia znovu. Samotný splav trval približne tri hodiny. Vďaka patrí všetkým, ktorí sa na splave Ondavy zúčastnili. O rok sa splav uskutoční opäť.

Martin Hajník

MATICA SLOVENSKÁ SA HLÁSI K ODKAZU SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO POVSTANIA

Matica slovenská pod režijnou taktovkou predsedu Mariána Gešpera zorganizovala už deviaty ročník podujatia, ktorého súčasťou je divadelná dramatizácia s názvom: „Kapitoly zo života Ľudovíta Kukorelliho – Vrátim sa živý!“ Nezvyčajné divadelné predstavenie, ktoré sa nehrá na javisku, ale na autentických miestach povstaleckých udalostí, je venované osudom významného povstaleckého veliteľa Ľ. Kukorelliho a príslušníkom slovenskej partizánskej brigády Čapajev, ktorá pôsobila na východnom Slovensku už pred vypuknutím Slovenského národného povstania 29. augusta 1944.

Predstavenie často priamo v prírode pred verejnosťou približuje reálne historické postavy, ktoré sa podieľali na organizácii protinacistického odboja. Ide o spomínaného náčelníka štábu partizánskeho zväzku Čapajev a leteckého dôstojníka Ľudovíta Kukorelliho (hrá Peter Schvantner), ale aj veliteľa skupiny Ivana K. Baľutu-Jagupova (hrá Marek Nemec), slovenského plukovníka Mikuláša Markusa (hrá Peter Gustáv Hrbatý, predtým Peter Vrlík) či hlavného záporáka, nemeckého plukovníka a spravodajského príslušníka Abwehru Reinharda Gehlena (hrá Peter Čeledinský). Práve Gehlen paradoxne po vojne nerušene pôsobil vo vysokých štátnych funkciách Západného Nemecka.

Tieto a mnohé iné divadelné postavy hrajú neprofesionálni herci, zamestnanci a dobrovoľníci z Matice slovenskej, napr. Peter

Schvantner, Marek Nemec, Peter Hrbatý, Viliam Komora, Štefan Topľanský, Martin Hajník, Michal Tkáč, Lukáš Perný, Marek Merčák či členovia záujmového odboru MS Mladá Matica ako Andrej Lukáč, Jozef Humeník, Adam Sada a ďalší. Dramatizácia je interaktívna, a kým iné rekonštrukcie bojov k SNP nemajú divadelný rozmer s rozširujúcim ideovým presahom, je to práve Matica slovenská, ktorá si Povstanie pripomína snáď ako jediná takýmto unikátnym spôsobom. Nielen divadelnou dramatizáciou zo života Ľ. Kukorelliho, ktorý bol i pričinením matičiarov povýšený do vojenskej hodnosti brigádny generál in memoriam roku 2018. Rovnako SNP si pripomína Matica drámou zo života Jána Nálepku (a vždy na iných miestach), o ktorom sa iba nedávno zistilo, že bol regulárnym členom MS. Netreba zabúdať, že podobné predstavenia zrealizovala aj pri iných udalostiach, (o slovenských hrdinoch Malej vojny z rokov 1938 až 1939).

Roku 2023 boli životné cestičky Ľudovíta Kukorelliho podané touto netradičnou formou v obciach Juskova Voľa a Nižný Hrušov v okrese Vranov nad Topľou. Minulý rok to boli Ruská Poruba, kde sa Kukorelli tesne pred svojou záhadnou smrťou oženil, a obec Benkovce. K matičným divadelníkom sa pripojili aj priatelia z Občianskeho združenia Partizánska skupina Čapajev z okresu Humenné, ktoré sa venuje obnove pamätníkov a inscenovaným rekonštrukciám bojov. Dramatizáciou sprevádzala Mária Gešperová, ktorá si zároveň zahrala študentku medicíny a ženu Ľudovíta Kukorelliho Aničku Kukorelliovú (za slobodna Onderovú). Hudobne scénku sprevádzal Orchester Vychodňarov s tradičnými slovenskými vojenskými skladbami.

Autorom scenára je, ako už bolo vyššie napísané, predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý prináša objektívny pohľad na dnes už zabudnuté povstalecké osobnosti. Neopomenul prostredníctvom vykreslenia nemeckých postáv nadčasovú kritiku chladnokrvného karierizmu spravodajských služieb a v dejinách opakujúce sa plány protislovanských ťažení. V úvodnej reči zdôraznil potrebu pripomínania si slovenských osobností a ich zásluhy v zápasoch za národné záujmy, počnúc štúrovcami cez hurbanovcov v rokoch 1848 až 1849, slovenských bojovníkov v česko-slovenských légiách 1914 – 1920 až po účastníkov Povstania z roku 1944. V oboch obciach sa na podujatiach aktívne podieľali starostovia obcí a osobnosti kraja. Obaja starostovia Jozef Lukačin z Juskovej Vole a Ján Fenčák z Nižného Hrušova vyjadrili vďačnosť Matici slovenskej za organizáciu podujatí.

V závere sa chopil slova aj Lukáš Perný zo Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej, ktorý zdôraznil, že Matica slovenská sa (aj týmto symbolickým kultúrnym programom či nedávnym vydaním knihy o dvoch principiálnych národovcov a antifašistoch Clementis & Mináč) hlási k odkazu Povstania a účastníkov, ktorí bojovali za slobodu proti nemeckému nacizmu a pangermanizmu.

Nezabúdajme, že medzi nimi bojovali aj mnohí matičiari vrátane pracovníkov MS z Martina. Po vypuknutí povstania sa viacerí matičiari prihlásili dobrovoľne, ale aj na základe mobilizačných vyhlášok. Vstupovali do radov slovenskej povstaleckej armády, v ktorej pôsobili ako osvetoví dôstojníci (Ján Štefánik, Ján Marták, Alexander Hirner, ďalší sa angažovali v Slobodnom slovenskom vysielači v Banskej Bystrici (Naďa Hejná, Mária Rázusová-Martáková, František Oktavec, Ladislav Sára, Ivan Ďurička a Eduard Bulla), iní na čele s Andrejom Bagarom založili Frontové divadlo. Najviac ich pôsobilo v redakciách povstaleckých novín a časopisov, pričom k povstaniu sa pridala i celá redakcia martinských Národných novín. Ich zodpovedným vedúcim bol Július Barč-Ivan a periodikum sa stalo tlačovým orgánom Revolučného národného výboru v Martine, neskôr Demokratickej strany. V odboji zahynuli aj významní matičiari Anton Prídavok, Viliam Paulíny či Juraj Janoška.

Dvojdňové podujatie posilňuje matičný kolektivizmus a spriaznenosť s matičným hnutím, ktoré angažovaním mladých ľudí zabezpečuje kontinuitu inštitúcie. Divadelní dobrovoľníci hrajú bez nároku na honorár a so silnou dávkou idealizmu. Podujatia sa nesú teda v družnej atmosfére. Video je aktuálne v príprave a fotografie sú k dispozícii na sociálnych sieťach Matice slovenskej.

Foto: Ján Šimko, text: IUMS

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ SLÁVNOSTI 2023
V BÁČSKOM PETROVCI

Báčsky Petrovec bol aj tohto roku hlavným mestom Slovákov. Takto hovorili viacerí účastníci Slovenských národných slávností 2023 (SNS 2023) v tomto najmä slovenskom mestečku na severe Srbska vo Vojvodine počas tohto najväčšieho sviatku tunajších Slovákov. Slávnosti sa konajú každoročne v polovici augusta. Tohtoročné sa začali už v sobotu 5. augusta, pokračovali v nedeľu. Ďalšie podujatia sa začali nasledujúci štvrtok. Tá hlavná časť sa však uskutočnila od piatka 11. augusta do nedele 13. augusta.

Matica slovenská zo SR bola pri tom. Pod vedením tajomníka MS pre problematiku národnostných menšín a zahraničné krajanské organizácie Viliama Komoru bola účastná na všetkých „hlavných" podujatiach, ktoré pripravila či boli pod gesciou Matice slovenskej v Srbsku. Už vo štvrtok sa v podvečerných hodinách uskutočnilo v Kultúrnom centre v mestečku Kysáč „Stretnutie slovenskej študujúcej mládeže". Po kultúrnom programe predseda MS v Srbsku (MSS) Dr. Branislav Kulík odovzdal najlepším slovenským študentom ocenenia spoločne so zástupcom slovenského veľvyslanca. Nasledovalo spoločenské posedenie a rozhovory Slovákov a ich predstaviteľov, kde bol účastný aj práve ocenený poslanec Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny Pavel Surový a predseda Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí Michal Spevák. V neskorších hodinách pokračovala zábava.

Večer sme sa vrátili do nášho dočasného hlavného mesta. Návštevník Báčskeho Petrovca by nemal zabudnúť ani na návštevu „Starorodičovskej izby". Michal Spevák starší tu podá bohatý výklad o príchode Slovákov na tieto miesta, budovaní slovenského národného života, o slovenskej kultúre, o tomto historickom dome, zariadení a zachovalých historických veciach Michal Spevák starší. Tak sme si pohovorili o živote našich krajanov a to priamo s prvým predsedom obnovenej Matice slovenskej v Srbsku (roku 1991). Vypočuli sme si jeho žiale. V oných rokoch bol záujem z vedenia Slovenskej republiky a jej najvyšších štátnych orgánov o tu žijúcich Slovákov omnoho väčší než je tomu teraz, hovoril M. Spevák st.

Piatok dopoludnia sa matičná delegácia zo Slovenska zúčastnila na prezentácii knihy „Dedičstvo, ktoré pretrváva" od autora Petra Dešića. Tá zachytáva vo fotografii slovenskú národnú kultúru, kroje a zvyky Slovákov v Starej Pazove. Podujatie sa uskutočnilo v Dome MSS Ľudovíta Mišíka, pravdaže knihu privítali aj matičiari pod vedením predsedu Dr. B. Kulíka.

Vstupný program SNS 2023 sa uskutočnil v piatok podvečer v Slovenskom vojvodinskom divadle pod názvom „Z úcty k šľachetným". Zúčastnili sa na ňom predstavitelia Slovákov v Srbsku, ako i krajania najmä zo susedných štátov, pravdaže aj so zastúpením zo slovenského veľvyslanectva v Belehrade, ďalej boli prítomní ministerka kultúry SR Silvia Hroncová, podpredseda vlády Srbska a minister obrany Miloš Vučević a predseda Pokrajinskej vlády Vojvodiny Igor Mirović, ako aj ďalší zástupcovia štátnej správy a samosprávy.

Sobotňajší matičný program sa dopoludnia začal v sieni Slovenského vojvodinského divadla, kde sa uskutočnilo Slávnostné zasadnutie Zhromaždenia Matice slovenskej v Srbsku. Rokovanie malo kultúrnu časť, nasledovalo oceňovanie matičiarov a pokračovalo to slávnostnými ale aj kritickými príhovormi, keď sa spomenula aj nedostatočná pozornosť tunajších Slovákov a matičiarov zo strany „vedenia starej vlasti". Viacerí, aj keď viac-menej kuloárne, spomínali na väčší záujem na počiatku deväťdesiatych rokov, ktorý postupne a sústavne klesá. Matičiarov zo Srbska pozdravil za Maticu slovenskú zo Slovenska tajomník V. Komora a odovzdal aj pozdrav od predsedu MS Mariána Gešpera.

Popoludní sa v sídle MSS uskutočnilo Stretnutie slovenských dolnozemských učiteľov, ktoré malo hudobnú aj slovesnú časť, kde boli čítané skrátené príspevky z vydanej publikácie. „Stretnutie slovenských dolnozemských učiteľov v roku 2023" vydala Matica slovenská v Srbsku – Osvetová komisia Báčsky Petrovec. Kniha obsahuje 14 kapitol, v ktorých sa jednotliví autori venujú najmä aktuálnej pedagogickej problematike, ale aj oblastiam slovenskej národnej histórie a širším súvislostiam.

Celý program SNN 2023 vyvrcholil sobotu večer galaprogramom slovenských folklórnych súborov zo Srbska „Skadiaľ som, stadiaľ som, slovenského rodu som". Na preplnených ihriskách ZŠ Jána Čajaka v B. Petrovci si program pozreli diváci a do slovenských ľudových pesničiek sa zapojilo niekoľko tisíc prítomných Slovákov zo Srbska, zo susedných štátov – a to najmä z Rumunska, Maďarska, Chorvátska či z Čiernej Hory, pravdaže aj zo Slovenskej republiky.

Počas uvedených dní sa uskutočnilo aj mnoho ďalších podujatí, zamerali sme sa len na tie, ktoré zorganizovala MSS alebo sa na nich zúčastnila naša matičná delegácia zo SR.

Ostáva nám vysloviť nádej najmä do budúcnosti, aby sa na takýchto Slovenských

národných slávnostiach zúčastňovalo viac predstaviteľov nášho štátu – a to zo všetkých mocí, vládnej, zákonodarnej aj súdnej, tak, ako to bolo pred vyše tridsiatimi rokmi. Záujemcovia o tieto slávnosti si budú musieť hľadať vhodné ubytovanie už teraz, keďže v tomto ročníku sa na nich zúčastnilo vyše 12-tisíc divákov. Azda by bolo načim, aby Slováci zo SR pouvažovali a začali organizovať autobusové zájazdy na toto kultúrne podujatie, ale aj na iné u Slovákov v zahraničí, aby sa utužovali národné a vlastenecké sily, posilňovala sa spolupatričnosť a rozvíjal sa slovenský duch v našom národe – bez ohľadu na to, v ktorom štáte žije.

Nedeľu ešte pokračovali slávnosti rôznymi podujatiami. Akýmsi vyvrcholením však boli služby Božie v Chráme Božom Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v Petrovci. Popri tom niekoľko veriacich navštívilo aj rímskokatolícku svätú omšu, počas ktorej sa veriaci modlili tak po chorvátsky, ako aj po slovensky.

Poďakovanie za tieto nádherné a hodnotné kultúrne a spoločenské zážitky patrí rozhodne všetkým tunajším Slovákom, osobitne však matičiarom, predsedovi MSS Dr. Branislavovi Kulíkovi, Národnostnej rade slovenskej národnej menšiny, jej predsedníčke Dušanke Petrákovej a všetkým poslancom, ako aj obci Báčsky Petrovec a jej predsedníčke Jasne Šprohovej.

Určite je zaujímavé navštíviť Slovenské národné slávnosti, Slovákov z Vojvodiny a vidieť, ako dokázali vyše 200 rokov udržať slovenčinu a naše národné zvyklosti a obyčaje.

Text a foto: Viliam Komora

ZASADALA VEDECKÁ RADA

ZHODNOTILA ČINNOSŤ A PRIJALA SMEROVANIE

Na konci júna (26. júna 2023) zasadala v matičných priestoroch v Bratislave Vedecká rada Matice slovenskej (VR MS).

Rokovanie otvoril predseda VR MS prof. Róbert Letz, poďakoval za činnosť doterajším členom, privítal a predstavil nových členov tohto najvyššieho vedeckého poradného orgánu MS. Spoločne s predsedom MS Dr. Mariánom Gešperom odovzdali menovacie dekréty novým členom. Novými členmi VR MS sa stali vedci a univerzitní pedagógovia: doc. Michal Hospodár, Mons. prof. Viliam Judák, Dr. Eva Frimová., prof. Ján Kačala, prof. Jozef Králik, doc. Kristína Králiková, prof. Jozef Leikert, prof. Peter Žeňuch, prof. Igor Palúš.

Predseda MS Marián Gešper informoval o dianí v Matici slovenskej za posledné obdobie.

Pripomenul nedávne obdobie útokov na Maticu slovenskú zo strany niektorých štátnych orgánov, súčasne však zdôraznil, že Matica bez ohľadu na všetko pokračovala vo svojej národnej a kultúrnej činnosti a zo skromných prostriedkov rozvíjala matičnú vedu. V neľahkých podmienkach sme realizovali sériu vedeckých odborných aktivít k dvestoročnici štúrovcov, nezabudli sme ani na podujatia k Š. B. Romanovi a F. Fugovi. Prvé pozitívne výsledky sú už tu. Priblížil aj viacero podujatí, rokovaní, hovoril o zasadnutiach matičných orgánov, prijatých záveroch, rokovaniach so štátnymi, samosprávnymi orgánmi a ďalšími organizáciami nielen v SR, ale aj v zahraničí. Osobitne sa venoval podujatiam v rámci Roka odkazu štúrovcov, ako aj súčasnému Roku Matice slovenskej a príprave osláv 160. výročia vzniku MS, ktoré sa uskutočnia v auguste. Zhodnotenie vedeckej činnosti Matice slovenskej od posledného zasadnutia v septembri 2022 po koniec júna 2023 priblížil vedecký tajomník MS Dr. Pavol Madura. Správu, ako aj realizáciu Záverov VR MS z posledného zasadnutia prijala VR MS pozitívne a zobrala ich na vedomie.

V diskusii vystúpili viacerí členovia. Ladislav Lysák hovoril široko k vedeckým projektom a činnosti MS s dôrazom na financie a ekonomiku. Doplnil ho Jozef Králik a hovoril o možnostiach osloviť niektorých prípadných sponzorov. Roman Michelko sa vyjadril k vydavateľským možnostiam a činnosti MS. Viliam Komora sa zameral na spoluprácu s Vydavateľstvom MS, s. r. o. Peter Žeňuch hovoril k viacerým vedeckým možnostiam MS, ako aj k vedeckej akreditácii MS a možnosti z týchto projektov financovať činnosť MS. Kristína Králiková hovorila o väčšom zapojení sa MS do aktivít pre školy a pre mladých ľudí, taktiež sa do diskusie zapojili aj ostatní členovia VR MS.

Rokovanie uzavrel predseda VR MS R. Letz, ktorý sa poďakoval za účasť a zaželal všetko dobré do nasledujúceho obdobia, najmä veľa úspechov MS k jej 160. výročiu.

Viliam Komora

PODPIS MEMORANDA V PARTIZÁNSKOM

UNIKÁTNY PROJEKT PRI VZDELÁVANÍ ŠTUDENTOV

Matica slovenská podpísala 4. mája 2023 s mestom Partizánske Memorandum o spolupráci pri novom projekte neformálneho zážitkového vzdelávania. Ide o unikátny projekt určený pre žiakov ôsmeho ročníka základných škôl v Partizánskom. Za mesto Partizánske memorandum podpísali primátor Jozef Božík a predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Prítomní boli: za ustanovizeň správca Maroš Smolec a vedecký tajomník Pavol Madura, ale aj riaditelia základných škôl. Delegácia sa rovnako zúčastnila na podujatí venovanom pamiatke M. R. Štefánika a položila kytice k jeho pamätnej tabuli.

V rámci učebných textov sa ôsmaci v mesiaci máj venujú na hodinách dejepisu téme slovenského národného hnutia a generácii štúrovcov, ktorá patrí medzi najvýznamnejšiu generáciu v slovenských národných dejinách. Žiaci základných škôl tretiaci osemročného gymnázia tak vďaka tomuto interaktívnemu vzdelávaciemu projektu navštívia historické miesta v Martine, centre národnej kultúry Slovákov. Práve tu sa odohrávali mnohé významné medzníky na štátoprávnej ceste slovenského národa k samostatnosti a vzniku demokratickej Slovenskej republiky 1. januára 1993, ktorého 30. výročie si v tomto roku pripomíname.

Tematické prednášky spojené s odborným výkladom zabezpečujú odborní zamestnanci národnej inštitúcie. Žiaci navštívia historické budovy Matice slovenskej a dostanú erudovaný výklad o živote a diele významných osobností, ktoré majú busty v aleji národných dejateľov pred sídelnou druhou budovou Matice slovenskej. Ďalej sa presunú na blízke a pre Slovákov pamätné Memorandové námestie. Tam sa v 19. storočí písali dejiny a uskutočnilo sa slovenské národné zhromaždenie, počas ktorého Slováci v júni 1861 vyhlásili programový dokument Memorandum národa slovenského. Žiaci a učitelia budú môcť vidieť jedno z legendárnych a prvých slovenských gymnázií – Slovenské evanjelické patronátne gymnázium v Turčianskom Sv. Martine, ktoré je hneď vedľa Memorandového námestia. Ide o unikát v Európe, kde sa viaceré významné pamätné národné miesta rôznych časových období stretávajú pomyselne na jednom mieste. Študenti si budú môcť pozrieť aj historické centrum a budovu Tatra banky, kde bola roku 1918 vyhlásená Deklarácia slovenského národa, čo napokon viedlo k oslobodeniu sa z uhorského žalára národov. Svoju vzdelávaciu púť zavŕšia návštevou Národného cintorína v Martine, pietnom mieste mnohých predstaviteľov slovenského národného hnutia.

Matica slovenská v súčasnosti spolupracuje s dvoma stovkami rôznych typov škôl na Slovensku. Práve Mesto Partizánske sa stalo prvým mestom na Slovensku, ktoré bude systematicky a intenzívne spolupracovať s Maticou slovenskou v zážitkovom vzdelávaní. Cieľom projektu je podporovať vzdelávanie detí i mládeže a takto budovať u nich hrdosť na svoj štát, dejiny aj osobnosti. Po podpise Memoranda primátor Partizánskeho Jozef Božik rokoval s predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom a vedeckým tajomníkom Pavlom Madurom aj o spolupráci medzi Združením miest a obcí Slovenska a Maticou slovenskou. Matičná ustanovizeň ponúka súčinnosť pri vydávaní kníh týkajúcich sa dejín i súčasného života obcí a miest, rovnako odbornú spoluprácu pri odhaľovaní búst a pamätných tabúľ, vzdelávania študentov a exkurzií zo škôl. Matičné odbory často podporujú pomyselne kultúrne aktivity v menších mestách a obciach.

Predseda Matice slovenskej v tejto súvislosti zdôraznil: „Propagovať i šíriť vedomosti o slovenských dejinách medzi slovenskou mládežou je nevyhnutné a musíme to robiť predovšetkým pútavou formou. Dôležité je predstavovať osobnostné príklady štôrovcov a príbehy našej histórie. Veď práve dejinné udalosti sa často opakujú a treba sa z nich poučiť. Je to veľmi potrebné v tejto dobe, keď je slovenská mládež atakovaná neprirodzenými a často vykonštruovanými pseudoliberálnymi ideológiami."

Pavol Madura

SPOMIENKOVÁ SLÁVNOSŤ VO VINNOM

100. VÝROČIE NARODENIA Mons. F. J. FUGU

Obec Vinné sa 9. júna 2023 odela do sviatočného rúcha, pretože usporiadala oslavy storočnice narodenia rodáka, kňaza a buditeľa slovenskej reči v zahraničí, tretieho predsedu Zahraničnej Matice slovenskej, národovca, spoluautora našej slovenskej vlajky – Františka Jozefa Fugu (9. jún 1923 – 9. november 1987).

Obec Vinné a Matica slovenská pripravili bohatý program, ktorý sa začal svätou liturgiou, celebrovanou Cyrilom Vasiľom SJ, arcibiskupom Košickej eparchie. Na spomienkovej slávnosti sa zúčastnili predstavitelia cirkevného a občianskeho života, zástupcovia Matice slovenskej, občania obce, rodinní príslušníci, pedagógovia i žiaci tunajšej školy, ktorá nesie čestný názov ZŠ s MŠ F. J. Fugu.

Prítomní mali možnosť vypočuť si aj odbornú prednášku riaditeľa Slovenského historického ústavu v Ríme Daniela Černého, ktorý priblížil pôsobenie Mons. Fugu medzi gréckokatolíkmi. Zaujímavé boli spomienky rodiny na strýka, fotografie z rodinného albumu, spájajúce históriu s prítomnosťou, súčasné zábery z miesta posledného odpočinku Mons. Fugu, ako aj fotografie z chrámu Panny Márie Klokočovskej v bývalej farnosti monsignora v kanadskom Hamiltone. Do umelecky stvárneného kultúrneho programu prispeli Zbor sv. Anny, deti a žiaci školy z Vinného.Aj touto cestou im ďakujeme za umelecky nezabudnuteľný zážitok.

Sprievodnými aktivitami podujatia boli: regionálna výtvarno-literárna súťaž detí materských škôl a žiakov základných škôl nazvaná Fugova domovina, výstava Kresťanské symboly v tvorbe Ľudmily Lakomej-Krausovej a Mikuláša Jacečka a prednášky pre žiakov Základnej školy vo Vinnom a stredoškolskú mládež na Gymnáziu Pavla Horova.

Prednášajúci bol aj predseda MS Marián Gešper, ktorý zdôraznil mimoriadny význam národnej práce a predovšetkým osobného nasadenia Františka Fugu v súvislostiach slovenskej demokratickej emigrácie v 2. polovici 20. storočia. Zahraničná Matica slovenská plnila pod Fugovým vplyvom nenahraditeľné úlohy, keďže sa mohla oveľa slobodnejšie vyjadrovať a presadzovať národné požiadavky v zahraničí. Jeho práca bola v určitom ohľade až vizionárska, veď práve jeho zásluhou došlo k osvetleniu slovenskej politickej otázky v západnom svete. K tomu sa pridáva jeho neúnavné snaženie o dosiahnutie samostatnej slovenskej štátnosti, ktorej sa, bohužiaľ, F. Fuga nedožil. K vzniku Slovenskej republike, ktorú zahraničná emigrácia požadovala, došlo paradoxne iba o niekoľko rokov neskôr. Zahraničná Matica slovenská však bola symbolicky prítomná, keďže súčasná podoba slovenskej štátnej vlajky vychádza z návrhu F. Fugu a J. Cincíka z r. 1984, dodal predseda MS.

Za MS sa zúčastnil aj spoluorganizátor podujatia predseda MO MS vo Vinnom Tibor Hlaváč a riaditeľka Domu Matice slovenskej Karin Obšatníková. Zaznelo: My – Slováci a Slovenky, Viňania a Zemplínčania, nezabúdame na svojho rodáka. V osobe monsignora sa

zosobnilo všetko to najlepšie a najkrajšie, čo robí človeka človekom: láskavosť, umnosť, zbožnosť, príkladnosť, pochopenie, ochota nezištne pomáhať. Sú to dary človečenstva, ktoré sa nedajú nikde kúpiť, ale len prežiť vlastným pričinením, a tak byť príkladom pre tých druhých. Monsignor Fuga v celom svojom živote, i keď krátkom, ale o to činorodejšom, to dokázal a my mu za tú jeho životnú príkladnosť úprimne ďakujeme. Pamätáme a učíme to aj my naše deti, že nie slová, ale skutky robia človeka človekom. Zjednocuje nás to k vzájomnej úcte, pomoci a spolupráci, aby sa nám ľahšie a krajšie žilo pre budúcnosť. Zásluhovosť monsignora je spečatená v pamätnej izbe umiestnenej v tunajšej škole, v zachovaných unikátnych artefaktoch, ktoré obec Vinné v spolupráci s MO MS vo Vinnom a zamestnancami Matice slovenskej zdigitalizovali.

Do nastávajúcich dní robme spolu pre prospech našej otčiny, len tie dobré a zmysluplné veci. Tak ako to robil monsignor Fuga. „Česť jeho pamiatke!"

Karin Obšatníková

SAMO VOZÁR – HRACHOVO

SLÁVNOSTNÁ AKADÉMIA PRI PRÍLEŽITOSTI 200. VÝROČIA NARODENIA BÁSNIKA

Matica slovenská pokračuje aj v tomto roku slávnostnými pripomienkami venovanými štúrovskej generácií. Predčasne umlčaný básnik Samo Vozár patril k najtalentovanejším romantickým básnikom, prekladateľom a publicistom mladšej štúrovskej generácie. Dvestoročnicu narodenia sme si pripomenuli 28. apríla 2023 slávnostnou akadémiou v rodnej obci Hrachovo, neďaleko Rimavskej Soboty. Na jej realizácii sa podieľali Základná škola s MŠ Sama Vozára Hrachovo, predstavitelia obce Hrachovo a Matice slovenskej.

Po úvodnom srdečnom privítaní starostom obce Ondrejom Knechtom predseda Matice slovenskej Marián Gešper vo svojom príhovore pripomenul dôležitý význam odkazu štúrovskej generácie pre súčasnú slovenskú spoločnosť. Osobitne vyzdvihol štúrovca mladšej generácie Sama Vozára počas revolučnej jari roku 1848 a jeho zapojenie do Slovenského povstania v Malohonte spoločne s „tromi sokolmi" (Francisci, Daxner a Bakulíny). Vozára odsúdili na ľahký žalár a po prepustení z väzby žil pod policajným dozorom v rodnom Hrachove. Ďalej uviedol, že Samo Vozár v pozícii dôležitého člena štúrovskej básnickej školy začal ako jeden z prvých v poetickej tvorbe používať štúrovčinu. Prekladal slovanských a svetových klasikov (Puškin, Mickiewicz, Byron, Shakespeare a Goethe), pričom nadobudol osobité básnické zručnosti, ktoré používal vo svojej tvorbe – aj v jeho najznámejšej cyklickej básni pod názvom „Ukojenie tôní". V posmrtne vydanom politologickom spise „Hlas od Tatier" sa po Slovenskom povstaní pokúsil načrtnúť novú politickú koncepciu národného hnutia, ktorá mala vychádzať zo slovensko-maďarskej spolupráce v Uhorsku, a jej odklon od cisárskej Viedne. Na tento jeho spis negatívne reagoval Ľudovít Štúr. Nemožnosť tejto koncepcie nových vzájomných vzťahov medzi Slovákmi a Maďarmi v tej dobe predurčila i sama tragická smrť mladého básnika, keď zahynul v rodnom Hrachove roku 1850 za nevyjasnených okolností po brutálnom fyzickom útoku maďarských nacionalistov.

Po príhovoroch nasledovalo literárno-hudobné a tanečné pásmo pod názvom „Samo Vozár – predčasne umlčaný básnik" v podaní žiakov ZŠ a MŠ Sama Vozára v Hrachove. Bodku za neobyčajným a zaujímavým kultúrnym programom dal dramatický výstup zo života básnika pod názvom „Zamĺknutá básnická lýra Sama Vozára" v podaní tajomníka MS Petra Schvantnera a žiačky ZŠ a MŠ Sama Vozára. Autorom scenára je matičiar z Liptovského Mikuláša Peter Vrlík.

Sprievodným programom slávnostnej pripomienky na štúrovského básnika Sama Vozára bol akt kladenia vencov k pamätnej tabuli na rodnom dome básnika, ako aj návšteva novozriadenej Pamätnej izby Sama Vozára, ktorá sa nachádza v budove školy s jeho menom.

Samo Vozár sa dožil iba 27 rokov. Svojim životom a literárnou tvorbou však patril k presvedčeným štúrovcom. Obhajoval a bránil štúrovskú slovenčinu a rozvíjal slovanskú myšlienku, ale tiež kriticky komentoval domáce spoločenské pomery.

Ingrid Krštieňová Šulková

ŠTÚROVCI

MLADEJ GENERÁCII

Matica slovenská (MS) a záujmový odbor Mladá Matica usporiadali stredu 7. júna 2023 v rámci Slovesnej jari a 162. výročia Memoranda národa slovenského podujatie približujúce slovenskú minulosť – Štúrovci mladej generácii. Zábavnou až hravou formou, teda prístupnou pre žiakov základných škôl a študentov stredných škôl, predstavili našu národnú históriu.

Matičné nádvorie – Park sv. Cyrila a sv. Metoda zaplnilo vyše dvesto mladých ľudí a desiati pedagógovia, ale i matičiari z viacerých kútov Slovenska. Návštevníci si priamo pred matičným historickým sídlom vypočuli krátku, ale interaktívnu prednášku na témy štúrovcov, Memoranda národa slovenského a Samovej ríše od predsedu MS Mariána Gešpera, ktorý bol jedným z iniciátorov takejto formy podujatia pre mládež. Matica aj takouto formou hľadá nové metódy upevňovania kolektívnej historickej pamäti mladej generácie. Študenti, ktorí poznali správnu odpoveď alebo mali odvahu pred svojimi rovesníkmi odpovedať na rozličné otázky, dostali priamo z rúk predsedu M. Gešpera knižné odmeny.

Na podujatí symbolicky vystúpil z minulosti aj spisovateľ a národný dejateľ Samo Chalupka, ktorý pohovoril mládeži o svojom živote, vlastnej tvorbe, o dobe, v ktorej žil, ako pomáhal a bojoval za národ slovenský. Zarecitoval vlastnú báseň Mor ho: „Zleteli orly z Tatry, tiahnu na podolia... Mor ty len, a voľ nebyť, ako byť otrokom." Tým vyburcoval náladu i pozornosť a vtiahol mládež do devätnásteho storočia, keď naši predkovia zápasili na práva slovenského národa. Postavu stvárnil podpredseda MS Marek Nemec, ktorý výrazným

hereckým výkonom a zvučným hlasom oslovil nádvorie a v publiku zanechal dlhodobý pozitívny dojem a hlboký umelecký zážitok.

Mojmírova družina – mladomatičiari šermiari z Liptovského Mikuláša pod vedením Andreja Lukáča – predstavila život a boj našich slovanských predkov počas Samovej ríše. Roku 2023 si pripomíname 1400. výročie jej vzniku. Mladí matičiari predviedli rôzne historické vojnové zbrane a náčinie – dýky, meče, sekery, brnenia, štíty či helmy. Nasledovala ukážka bojov so zbraňami, či odzbrojenie avarského nepriateľa, pričom študenti so záujmom sledovali výklad.

Po skončení interaktívnych prednášok, scénok a bojových vystúpení návštevníkom prišlo vhod prezrieť si priestory súčasného sídla Matice slovenskej. Lákadlom bola nová výstava Matica slovenská, vytvorená Vedným ústredím MS pri príležitosti 160. výročia založenia, ktorá bude ďalej putovať po rôznych miestach našej vlasti. *Foto: Marek Hanuska, Text: Viliam Komora*

MATIČIARI ODHALILI BUSTU

Dr. CLEMENTISA A UVIEDLI KNIHU

Počas piatkového popoludnia 26. mája 2023 sa konalo výnimočné podujatie pri príležitosti odhalenia busty Dr. Vladimíra Clementisa na Námestí Štefana Daxnera, ktoré zorganizovalo mesto Rimavská Sobota a miestny odbor Matice slovenskej v Rimavskej Sobote. V rámci podujatia bola uvedená aj čerstvo vydaná kniha s názvom Clementis & Mináč: Vlastenci alebo buržoázni nacionalisti, ktorej úlohou je priblížiť osudy týchto dvoch významných mužov slovenských kultúrnych a politických dejín.

V úvode podujatia sa prítomným prihovorili operný spevák Ivan Ožvát, Jaroslava Lajgútová (miestny odbor MS Rimavská Sobota), predseda Matice slovenskej Marián Gešper, primátor mesta a poslanec NR SR Jozef Šimko, poslanec NR SR a predseda strany SMER Robert Fico a napokon vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej, podpredseda Spolku slovenských spisovateľov a predseda Spoločnosti Ladislava Novomeského Lukáš Perný, ktorý spoločne s predsedom Matice slovenskej uviedol do života aj knihu Clementis & Mináč. Pred odhalením busty si diváci pozreli experimentálnu divadelnú inscenáciu o Vladovi Clementisovi. Inscenáciu o živote a osude Vladimíra Clementisa obohatil aj hlas Samuela Gáfrika, člena Divadla J. Záborského v Prešove, ktorý narozprával reakcie a myšlienky samotného Clementisa v jeho osudových chvíľach.

Primátor mesta Jozef Šimko vo svojom prejave zdôraznil potrebu nadväzovania na národné a sociálne piliere politiky, ktorú projektoval aj Dr. Vladimír Clementis. Predseda Matice slovenskej Dr. Marián Gešper podotkol, že Dr. Clementis patril k tým Slovákom, ktorí aktívne presadzovali moderné myšlienky v prospech slovenského ľudu, a zároveň poznamenal, že Clementis spolu so Štefánikom a Vladimírom Hurbanom patrí medzi tri zakladateľské postavy slovenskej diplomacie. Predseda MS pokračoval vo svojom prejave a pripomenul, že Clementis obetoval slovenskému národu to najvzácnejšie, obetoval mu svoj život. Clementis bol aktívnym členom Matice slovenskej, kde pôsobil ako aktívny člen Výboru Matice slovenskej a odhodlane presadzoval slovenskú vec aj v medzinárodnej diplomacii, hlavne po druhej svetovej vojne, keď sa mali konečne usporiadať slovensko-maďarské vzťahy. Možno aj toto národné presvedčenie a matičiarstvo mu poškodili v 50. rokoch. Útok na Clementisa bol paralelný s útokom na Maticu slovenskú. Len rok pred zatvorením Clementisa bola Matica oklieštená, zákonom jej zobrali vedu, ľudovýchovu a zlikvidovali jej členskú základňu. Matica ostala zachovaná len ako knihovedný ústav. Clementis, pokiaľ mohol, bránil Maticu slovenskú do posledných minút.

Súčasťou podujatia bola aj prezentácia knihy Clementis & Mináč: Vlastenci alebo buržoázni nacionalisti, ktorej editormi sú Marián Gešper a Lukáš Perný. Autori poďakovali všetkým spoluautorom, ktorí do knihy prispeli, a zdôraznili, že na dokončení knihy sa podieľali skutočne významné osobnosti slovenskej vedy a literatúry.

Potom sa uskutočnilo slávnostné odhalenie busty s dramatickou divadelnou perfomanciou a pietnym aktom kladenia vencov.

Matica slovenská zároveň odmieta argumenty hŕstky protestujúcich, ktorí sa objavili na samotnom podujatí s cieľom dehonestácie podujatia, ako aj osobnosti Dr. Clementisa. Matica slovenská si zároveň vyprosuje, aby aktéri týchto provokácií označovali prítomných zúčastnených ako šovinistov či nacionalistov. Je to až zarážajúce, akým spôsobom predstavitelia maďarskej národnosti neustále a neodborne otvárajú historické otázky, čo je až v rozpore s deklarovanou snahou Maďarska o dobré bilaterálne vzťahy. Niektorí Maďari dodnes nepochopili, že Trianonská mierová zmluva, ktorú zároveň potvrdila po druhej svetovej vojne aj Parížska mierová zmluva, predstavuje odpočet za ich prehru nielen v prvej, aj v druhej svetovej vojne a hlavne predstavuje účet za feudálnu a nedemokratickú politiku posledných sto rokov existencie Uhorska a za hrubú a neznášanlivú politiku voči Nemaďarom, najmä voči Slovákom. Kým nepochopia túto historickú opodstatnenosť, stále budú vidieť všetko ako krivdu proti nim. Matica slovenská zastáva prínos Dr. Clementisa ako jedného zo zakladateľov modernej slovenskej diplomacie a osobnosti, ktorá úspešne zasiahla do formovania hraníc Československa po druhej svetovej vojne.

Foto: J. Paulenka, text: IÚMS

DRUHÉ MULTIŽÁNROVÉ PODUJATIE V MATIČNEJ GALÉRII V BRATISLAVE

V priestoroch bratislavského sídla Matice slovenskej pondelok 26. júna 2023 to bzučalo doslova ako v úli. Hneď po obede sa konala Vedecká rada MS a súčasne naraz výbor Výtvarného odboru MS, ktorý prijal niekoľko nových umelcov a umelkýň. Bol to iba úvod k sérii podujatí, ktoré sa odohrali vo večerných hodinách. Vízia pretvorenia priestorov MS na Graösslingovej ulici na multižánrové kultúrno-umelecké centrum sa napĺňa. V poradí už druhé multižánrové podujatie spojilo výtvarníkov, literátov, hudobníkov, vedcov, ale aj matičnú produkciu dokumentárnych filmov. Prvú časť podujatia organizačne podchytil predseda Výtvarného odboru MS Ladislav Skrak, ktorý spolu s predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom ocenil MIMORIADNOU CENOU MATICE SLOVENSKEJ troch významných slovenských výtvarníkov: Mariána Polonského, Andreja Smoláka a Emila Semanca. Súčasne bola podujatím prezentovaná aj novozaložená Galéria Matice, do ktorej umelci prispeli svojimi dielami. V rámci oceňovania zaznela fujara v podaní umelca Adama Fauna Magulu, ktorý zahral na rozličných hudobných nástrojoch (hangpad, bubny, píšťalky atď.).

Akad. sochár Marián Polonský sa narodil 23. augusta 1943 v Hubine, okr. Piešťany. Absolvent štúdia na VŠVU u prof. R. Pribiša. Jeden z najvýznamnejších slovenských sochárov, keramikárov a medailérov. Vo svojej tvorbe pozoruhodne rozvinul hodnoty slovenskej keramickej tvorby. Majstrovsky vyjadril odkaz cyrilo-metodských a veľkomoravských tradícií na pamätných miestach pôsobenia vierozvestcov v zahraničí, ale tiež na Slovensku. Autor výnimočných výtvarných insígnií slovenských vysokých škôl a ustanovizní.

PhDr. Emil Semanco je popredný slovenský výtvarník, ale aj pokrokový a rozhľadený publicista. V súčasnosti pôsobí ako starosta Umeleckej besedy Slovenska a tiež v pozícii podpredsedu Výtvarného odboru Matice slovenskej. Výtvarná tvorba tohto umelca je originálna a prekvapujúco svieža, smerujúca k espritu a nadrealistickým hodnotám na báze voľnej tvorby, kolážiatď. V súčasnosti pôsobí aj ako zástupca šéfredaktora Slovenských národných novín. Šiesteho júla tohto roku sa dožije svojich sedemdesiatin. (Narodil sa roku 1953 v Čertižnom.) Srdečne gratulujeme.

Akad. maliar Andrej Smolák, maliar, galerista a výtvarný pedagóg. Narodil sa 10. júla 1953 v Humennom. Absolvent Katedry výtvarnej výchovy na FF UPJŠ v Prešove a mimoriadneho štúdia na AVU v Prahe. Venuje sa komornej a voľnej maľbe, portrétu a krajinomaľbe, oleju a akvarelu. Ocenený viacerými významnými uznaniami: Európskou cenou F. Kafku, Cenou Európskej únie atď. Uskutočnil množstvo autorských výstav doma a v zahraničí. Diela A. Smoláka vlastnia v európskych a ďalších svetových galériách a súkromných zbierkach. Tvorca a organizátor výnimočného medzinárodného projektu Maľovaný rovník. V začiatkoch a až do roka 2017 pôsobil aj ako podpredseda Výtvarného odboru Matice slovenskej.

Druhú časť podujatia otvoril vedecký pracovník SLÚ MS Lukáš Perný, ktorý bol aj iniciátorom multižánrového podujatia. S cieľom priblížiť obecenstvu umenie slova diskutovali členovia Spolku slovenských spisovateľov, kulturológovia, literárni kritici a tvorcovia Ján Tazberík a Alexander Halvoník. Približne hodinová diskusia obsahovala okrem tradičných otázok o inšpiráciách, spisovateľských

začiatkoch, predstavení diel aj čítanie ukážok z tvorby a diskusiu o problémoch súčasnej cenzúry. Matica slovenská je tak prvá a jediná kultúrna inštitúcia, v ktorej sa otvorene vyjadrujú významní slovenskí spisovatelia k problémom cenzúry, neprideľovania grantov či účelovej ignorancii významných osobností slovenskej literatúry pre ich názorové presvedčenie.

Druhú časť uzavrel autor článku prekvapením, hudobným vstupom A. F. Magulu. Nasledovala rozsiahla diskusia medzi návštevníkmi podujatia, predaj kníh Clementis & Mináč a na záver tretia časť, premietnutie matičného dokumentárneho filmu o diplomatovi Hurbanovi III., vnukovi J. M. Hurbana z produkcie IÚ MS.

Na podujatí sa zúčastnili výtvarníci matičnej galérie ako V. Koštiaľová, M. Erceg, M. Kvašňovská, V. Ursínyová, ako aj spisovatelia a vedci ako J. Leikert, P. Dinka, D. Mikolaj, J. Mikloško, T. Jaglová, K. Konáriková, M. Militoris a mnoho ďalších významných osobností slovenskej kultúrnej scény. Sála bola maximálne naplnená, vlastne presiahla svoje kapacitné možnosti. Galérii sa mimoriadne darí, čoho dôkazom sú aj postupne predávané obrazy (najúspešnejšie autorky sú zatiaľ M. Kvašňovská a V. Ursínyová), mimoriadny záujem o galériu (pravidelní hostia počas pracovných dní) a taktiež mediálne ohlasy a ohlasy na sociálnych sieťach. Záznam spolu so širšou analýzou bude k dispozícii na webe matica.sk a YouTube. *IÚMS*

ŽIADOSTI SLOVENSKÉHO NÁRODA

Ľudská pamäť je veľmi nestabilná, človek rýchlo zabúda a mnoho vecí si už nepamätá. Rovnako je to aj s pamäťou národa, preto je povinnosťou našej národnej a kultúrnej inštitúcie Matice slovenskej, aby národnú pamäť uchovávala. Matičiari z Liptovského Mikuláša si každoročne pripomínajú významnú udalosť dejín nášho národa a to prijatie dôležitého dokumentu Žiadosti slovenského národa.

Pred 175 rokmi sa 10. mája 1848 na fare v Liptovskom Mikuláši stretli poprední národovci u významnej osobnosti národného hnutia Michala Miloslava Hodžu, ktorý tu bol evanjelickým farárom. Prišli jeho nerozluční druhovia Ľudovít Štúr a Jozef Miloslav Hurban, ale aj mladí národovci Janko Francisci, Štefan Marko Daxner, Samo Bohdan Hroboň. Radili sa do neskorých nočných hodín. Výsledkom boli spísané Žiadosti slovenského národa, ktoré obsahovali štrnásť bodov. Bol to prvý národný a politický program práve prebúdzajúceho sa slovenského národa. V žiadostiach sa požadovalo, aby Slováci: mali vlastný snem, vlastné školy, aby bola úradná reč slovenčina, žiadali slobodu tlače a zhromažďovania, vlastnú národnú gardu pod slovenským velením, vlastnú zástavu, oslobodenie poddaných od poddanských povinnosti a navrátenie pôdy, ktorá im patrí, oslobodenie básnika Janka Kráľa

a jeho druha Janka Rotaridesa, rovnaké práva žiadali aj pre Slovanov v Haliči. V poslednom bode sa jasne vyslovili za to, že nesplnenie svojich požiadaviek budú považovať znovu za uvrhnutie slovenského národa do poroby a to sociálnej aj národnej. Národovci sa dohodli , že Žiadosti slovenského národa budú verejne vyhlásené na druhý deň. Nastala aj menšia hádka medzi Hodžom a Hurbanom, ktorý chcel žiadosti vyhlásiť pred veľkým ľudovým zhromaždením. Hodža mu oponoval, že v Liptovskom Mikuláši na to nie sú vhodné podmienky a je tu veľa zemanov – maďarónov. Hádku sa podarilo urovnať Štúrovi. Na druhý deň 11. mája 1848 sa národovci vyzdobení národnými kokardami vybrali do neďalekých Ondrašovských kúpeľov. Kúpele vlastnil bohatý rod Pongrácovcov, mali tu miestnosť s veľkými drevenými kaďami na kúpanie a miestnosť na zábavu, kde páni hrali

57. SLOVESNÁ JAR V MARTINE

PONÚKLA BOHATÝ KULTÚRNY PROGRAM

Najstarší literárny festival na Slovensku – *Slovesná jar* – zavŕšil 6. až 8. júna 2023 už svoj 57. ročník. Z verejných zdrojov podujatie podporili Fond na podporu umenia a mesto Martin.

Hlavní organizátori Matica slovenská a Spolok slovenských spisovateľov v spolupráci s mestom Martin, Turčianskou knižnicou, Gymnáziom Viliama Paulinyho-Tótha (v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja), Kultúrnou scénou, Živenou – spolkom slovenských žien, Radou národnej kultúry v Martine a mestom Vrútky aj tento rok pripravili pre širokú verejnosť bohatý a rôznorodý program. Matica slovenská v rámci širšieho programu usporiadala 7. júna, v Pamätný deň Slovenskej republiky na výročie Memoranda národa slovenského, niekoľko úspešných samostatných podujatí.

Práve tento deň literárneho maratónu sa niesol prevažne v réžii jubilujúcej 160-ročnej kontinuálne najstaršej slovenskej kultúrnej, národnej a vedeckej ustanovizne Matice slovenskej. Aj pripravené podujatia reflektovali práve na toto výročie. Archív Matice slovenskej usporiadal výstavu archívnych klenotov s názvom 160-ročná Matica slovenská, ktorá sa tematicky viazala na vznik Matice a jej prvé pôsobenie v rokoch 1863 až 1875. Najvzácnejším vystaveným exponátom boli Stanovy Matice slovenskej datované 5. februára 1862. Ide o jediný dokument archívu, ktorý má certifikát národnej kultúrnej pamiatky.

Matica slovenská o desiatej hodine hostila slávnostné rozšírené zasadnutie Predsedníctva Matice slovenskej, na ktorom so slávnostným príhovorom vystúpil predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper. Následne sa v historických priestoroch druhej sídelnej budovy uskutočnila slávnostná vernisáž výstavného projektu Matica slovenská – najstaršia kultúrna ustanovizeň Slovákov založená v roku 1863. Vernisáž moderoval vedecký tajomník Matice slovenskej doktor Pavol Madura, ktorý je zároveň manažérom a gestorom projektu i jeho dokumentárnej vizualizácie. Do života výstavu uviedol príhovorom autor textovej výstavy – docent Pavol Parenička. Hudobne aj spevácky spestrila vernisáž mladá talentovaná heligonkárka Alexandra Chovanová.

Dopoludňajší program v Matici slovenskej pokračoval programom pre mládež s názvom – Štúrovci mladej generácii. Na nádvorí budovy Matice slovenskej sa najprv zhromaždeným študentom prihovoril predseda Matice slovenskej Marián Gešper a na svoj príhovor hneď nadviazal krátkou súťažou a kvízom pre študentov z dejín Matice slovenskej, s tematikou štúrovskej generácie, Veľkej Moravy a Samovej ríše. Študenti, ktorí vedeli správne odpovedať, získali dar z vydavateľskej produkcie Matice slovenskej. Podujatie kultúrne oživilo ochotnícke vystúpenie Mareka Nemca, druhého podpredsedu Matice slovenskej, ktorý stvárnil Sama Chalupku recitujúceho báseň Mor ho! a scénky zoskupenia milovníkov historického boja a divadla Mojmírova družina z Liptovského Mikuláša. Študenti sa následne presunuli do priestorov budovy Matice slovenskej na prehliadku výstavy archívnych klenotov Archívu Matice slovenskej a výstavného projektu Matice slovenskej k 160. výročiu jej založenia.

Rodný list tridsaťročnej Slovenskej republiky a slávnostné položenie vencov k Pamätníku Memoranda národa slovenského na Memorandovom námestí v Martine predstavovali vyvrcholenie dopoludňajšieho programu. Za Maticu slovenskú položili k pamätníku veniec správca MS Maroš Smolec, vedecký tajomník MS Pavol Madura, zakladajúci člen MS Dalibor Steindl a poslanec MsZ Vrútky Ľubos Gottwald.

Popoludní sa v priestoroch matičnej výborovne konal vedecký seminár Život a dielo Františka J. Fugu usporiadaný Krajanským múzeom Matice slovenskej pri príležitosti 100. výročia narodenia tohto tretieho predsedu Zahraničnej Matice slovenskej.

Záverečné matičné podujatie Slovesnej jari Štúrova kodifikácia slovenčiny alebo Čo Štúr vyštúral v slovenčine v gescii Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej predstavoval program pre žiakov 8. a 9. ročníka základných škôl v priestoroch Biblickej školy. Po úvodnej prednáške riaditeľa Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej docenta Júliusa Lomenčíka o kodifikácii Štúrovej slovenčiny nasledovalo literárno-hudobné pásmo Netrápte nás trápnosťami Marcela Páleša a Romana Buhoveckého. Oboch tvorcov vyspovedal v rámci svojho cyklu besied vedecký pracovník Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej doktor Lukáš Perný. V závere sa verejnosť dozvedela mená víťazov literárnej súťaže Matičná esej, ktorú Matica každoročne vyhlasuje pre študentov vysokých škôl.

Slovesná jar napísala svoju ďalšiu úspešnú kapitolu. 57. ročník festivalu vytvoril pestrú mozaiku kvalitných podujatí, ktoré znovu potvrdili jeho opodstatnenosť a nevyhnutnosť, zvlášť v týchto časoch. Matica slovenská, ako jeden z hlavných organizátorov dôstojne prispela svojim dielom a zdarne si tak obhajuje svoje miesto ako plnohodnotná slovenská kultúrna inštitúcia v 21. storočí.

Jana Žumárová

7. ROČNÍK DIVADELNÉHO FESTIVALU IVANA STODOLU

47 inscenácií, 412 ochotníkov a vyše 4 500 divákov. Taká je bilancia Divadelného festivalu Ivana Stodolu po siedmom ročníku, ktorý sa konal 8. a 9. septembra v Liptovskom Mikuláši. Putovnú cenu pre absolútneho víťaza si z podujatia odniesol ochotnícky súbor MADOS z Liptovského Mikuláša so svojou inscenáciou Ako Vrbičania o maticu prišli.

Neprofesionálni divadelníci z rôznych regiónov Slovenska odprezentovali svoju aktuálnu tvorbu pred asi 500 návštevníkmi, vymenili si skúsenosti a vytvorili výnimočnú umeleckú atmosféru. „Keď sme pripravovali prvý ročník festivalu, bol primárne určený pre ochotnícke súbory, ktoré pôsobia pod hlavičkou Divadelného odboru Matice slovenskej. Postupne sme však spozorovali veľký záujem o účasť aj od nematičných divadelníkov, ktorí divákom ponúkajú iný typ inscenácií. Náš festival sa aj vďaka tejto rôznorodosti, ktorú ponúka, stal stálicou na mape slovenských ochotníckych divadelných podujatí," povedal podpredseda Matice slovenskej, hlavný organizátor Marek Nemec a pripomenul, že siedmy ročník akcie sa koná v roku 135. výročia narodenia Ivana Stodolu, 750. výročia prvej písomnej zmienky o Palúdzke, 70. výročia otvorenia kultúrneho domu v Palúdzke a pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej.

O priazeň divákov tento rok bojovali DS Braxatoris z Krupiny, Ľubeľské ochotnícke divadlo K. O. Urbana z Ľubele, DS Jakuba Grajchmana z obce Hybe, DS Naprostred Dúbravici z Dúbravice, DS ŠAPO z Ploštína a Matičná divadelná ochotnícka scéna z Liptovského Mikuláša. Konečné poradie, a teda aj víťaza festivalu určili všetci diváci svojim hlasovaním.

Víťazom festivalu sa po sčítaní hlasov stal premiérovo súbor MADOS z Liptovského Mikuláša, divadelníci z Ľubele a Dúbravice sa umiestnili v striebornom pásme a bronzové patrí divadelníkom z Krupiny, Hýb a Ploštína. O kvalite všetkých inscenácií svedčí aj to, že najhorší priemer diváckych známok, ktorý súbory získali, je 1,55. Výsledky boli veľmi tesné, najtesnejšie v histórii festivalu, keďže všetky inscenácie si vyslúžili známky 1,07 až 1,55.

Každú inscenáciu uviedla festivalová znelka, ktorú zahral na fujare hlavný organizátor Marek Nemec. Znelku si inak ako z tónov kráľovnej ľudových nástrojov ani nemožno predstaviť. Veď fujara a fujarová hudba je zapísaná do zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Počas piatkového otváracieho ceremoniálu sa prítomným prihovoril aj zástupca primátora mesta Liptovský Mikuláš Ľuboš Trizna. Nádherným oživením bola aj recitácia básne štvrtáka, účastníka celoslovenského kola Hviezdoslavovho Kubína Tomáška Bobulu, ktorý predniesol svoju vlastnú báseň Slovensko moje, Slovensko naše.

Aktuálny ročník si podobne ako tie predchádzajúce opäť našiel skalných fanúšikov, ktorí absolvovali celý osemhodinový divadelný maratón. „Niekoľkí návštevníci si poctivo pozreli všetky divadelné hry a prežili spolu s nami obidva festivalové dni. Na predstavenia prišlo niekoľko rodín s deťmi. Možno o pár rokov sa predstavia aj na festivale ako účinkujúci," dodal Nemec. Zážitok z dvojdňového divadelného festivalu a jeho pohodovú príjemnú atmosféru umocňovalo aj varenie a podávanie divadelnej fazuľovice a divadelného gulášu.

Okrem predstavenia aktuálnej tvorby slovenských divadelných súborov je poslaním podujatia nájsť nové divadelné talenty, rozvíjať a posúvať umelecké kvality talentov už objavených a zachovávať tradície amatérskeho divadla. Festival organizovaný pod taktovkou Matice slovenskej nesie meno známeho liptovskomikulášskeho rodáka Ivana Stodolu – popredného dramatika, spisovateľa a lekára. Pomenovanie má vzdať hold osobnosti jedného z najvýznamnejších slovenských dramatikov, ako aj množstvu jeho úspešných divadelných hier, ktoré sa často uvádzali aj na scénach v zahraničí.

Dom MS Liptovský Mikuláš

karty a ženy sedeli pri kávičke a debatovali. Tu žiadosti prečítal Janko Francisci a boli teda verejne za obmedzenej účasti vyhlásené. Slováci sa svojimi žiadosťami prihlásili medzi slobodné a demokratické národy Európy.

Mikulášski matičiari sa sobotu 13. mája 2023 v popoludňajších hodinách stretli pri pamätníku Žiadostí slovenského národa v mestskej časti Liptovská Ondrašová. Pripomenúť si túto významnú udalosť prišli aj obyvatelia mesta, zástupcovia kultúrnych inštitúcii, ale aj politických strán, ktorým leží na srdci naša národná pamäť. Podujatie uvádzal člen Matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) Pavol Mráz. Na úvod však zaspieval hymnu Slovenskej republiky matičný spevokol SENIOR. Moderátor potom privítal vzácnych hostí: poslanca NR a ŽSK, primátora mesta Jána Blcháča, poslanca ŽSK, viceprimátora Rudolfa Urbanoviča, druhého viceprimátora Ľuboša Triznu, podpredsedu MS Mareka Nemca, predsedu Jednoty dôchodcov Slovenska Michala Kotiana, ktorý je zároveň aj mikulášskym matičiarom a vedie matičný spevokol, v neposlednom rade privítal aj predsedu MO MS v Liptovskom Mikuláši Ferdinanda Chovanca. Potom sa prítomným prihovoril viceprimátor mesta Rudolf Urbanovič. Pripomenul historické fakty o Žiadostiach, vyslovil sa, že je hrdý na naše mesto, ktorým kráčala história nášho národa, v ktorom sa narodili významné osobnosti, pripomenul, že tento rok bol v našom meste vyhlásený za Rok Ivana Stodolu. Na záver svojho príhovoru vyslovil ľútosť nad tým, že takúto významnú udalosť si nevšimnú naši poprední vládni činitelia. Osobne by deň 11. máj vyhlásil za štátny sviatok, ale k tomu je potrebná politická vôľa a tá národným udalostiam v dejinách nášho národa veľmi nepraje. Po jeho prejave prítomní položili vence a kvety k pamätníku Žiadostí slovenského národa. Na záver matičný spevokol zaspieval hymnickú pieseň „Kto za pravdu horí". Potom sa ešte všetkým prítomným poďakoval za účasť poslanec NR SR a primátor mesta Ján Blcháč.

Mikulášska verejnosť na svoje dejiny, ktoré nie sú len dejinami mesta, ale aj dejinami celého slovenského národa, nezabúda. Matičiari v tomto meste uchovávajú národnú pamäť. Nespreneverujú sa odkazu svojich predchodcov spred 160 rokov, keď Matica slovenská vznikla. Verní odkazu Moysesa, Kuzmányho pracujú na roli národa dedičnej.

Peter Vrlík

200. VÝROČIE NARODENIA MARTINA ČULENA

Matica slovenská si slávnostne v spolupráci s predstaviteľmi samosprávy pripomenula ďalšiu výraznú osobnosť národnobuditeľského i matičného života. V prihraničnej obci Brodské na Záhorí sme 27. mája vzdali hold jej spoluzakladateľovi Martinovi Čulenovi.

Práve v tejto obci sa pred dvesto rokmi narodil. Následne po štúdiách v Trnave a na viedenskom Pázmaneu pôsobil ako profesor na gymnáziách v Banskej Bystrici a Bratislave, ako riaditeľ v Satu Mare (Rumunsko) a v rovnakej funkcii opäť v Banskej Bystrici. Roku 1867 po obvinení z panslavizmu ho preložili do Levoče a o rok neskôr penzionovali. M. Čulen však nezaháľal a pričinil sa o vznik slovenského gymnázia v Kláštore pod Znievom, zostavil jeho moderný učebný plán a počas existencie školy v rokoch 1869 – 1874 bol jej riaditeľom. Po násilnom zatvorení gymnázia pôsobil ako farár v Čake, kde aj zomrel. Aktívne pracoval v slovenskom národnom hnutí a bol výraznou osobnosťou prvého tridsaťčlenného matičného výboru.

Slávnostné podujatie začalo bohoslužbou v Kostole sv. Antona Pustovníka. Následne predstavitelia Matice slovenskej a miestnej obecnej samosprávy, kde M. Čulen počas aktívneho profesionálneho života pôsobil, položili vence pod plaketu na rodnom dome národného buditeľa. Ďalší slávnostný program pokračoval v miestom Kultúrnom dome. So svojimi príhovormi vystúpili predstavitelia z Kláštora pod Znievom, ktorých obec pre históriu zviditeľnil práve M. Čulen, zástupca obce Čaka a spoluorganizátor spomienkovej udalosti starosta Brodského Vladimír Kocúr. Za Maticu slovenskú sa prihovoril jej správca Maroš Smolec a do širších historických súvislostí o pôsobení, živote a profesionálnom pedagogickom prínose Martina Čulena nás zasvätil svojím referátom pracovník Slovenského historického ústavu MS Jaroslav Durec. Podujatie bolo dôstojnou pripomienkou predstaviteľa silnej generácie národných buditeľov narodených v dvadsiatych rokoch 19. storočia.

Radoslav Žgrada

PRIBINOVE A CYRILO-METODSKÉ SLÁVNOSTI 2023 V NITRE

Tohtoročnými slávnosťami Nitra, milá Nitra 2023 sme si pripomenuli 1160. výročie príchodu solúnskych bratov Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy. Trojdňové slávnosti konajúce sa od 3. júla začali putovaním po Cyrilo-metodskej ceste od Dražovského kostolíka k Zoborskému kláštoru cez Martinský vrch, kde účastníci putovania mohli navštíviť Archeopark a zastaviť sa v OC Promenada s animačnými programami. Následným putovaním prešli až na Pribinovo námestie, kde sa stretli s grafológom z Krajského osvetového strediska v Nitre a vyskúšali si napísať súčasné i historické písmové systémy. Na Pribinovom námestí v Nitre mal svoj informačný stánok aj Dom Matice slovenskej v Nitre s kreatívnou dielňou venovanou 1160. výročiu príchodu solúnskych bratov, ale najmä novou interaktívnou výstavou Poznáš tieto tváre?, ktorá bola zameraná na 160. výročie vzniku Matice slovenskej.

Novou výstavou Dom MS v Nitre priniesol prehľad jednotlivých predsedov našej najstaršej kultúrnej národnej ustanovizne. Výstavné panely prezentovali životné, národné, cirkevné a štátne etapy známych i menej známych predsedov Matice slovenskej.

Dom Matice slovenskej v Nitre ako spoluorganizátor slávností vyslovil v mene riaditeľky Veroniky Bilicovej poďakovanie za tohtoročnú účasť a finančnú podporu Matici slovenskej, mestu Nitra, Nitrianskej organizácii cestovného ruchu a Nitrianskemu samosprávnemu kraju. *Pavlína Civáňová*

MOČARIANSKÉ DNI 10. ROČNÍK SPOLUORGANIZOVALA AJ MATICA SLOVENSKÁ

Občianske združenie Močarany s podporou mesta Michalovce, mestského kultúrneho strediska, Matice slovenskej a svojich sponzorov zorganizovalo 29. a 30. júla už 10. ročník Močarianskych dní.

Každý rok je súčasťou osláv aj program venovaný významnému rodákovi Gorazdovi Zvonickému (vlastným menom Andrej Šándor). Pri príležitosti 110. výročia jeho narodenia pripravili miestni členovia OZ umelecko-hudobné pásmo Gorazd vo večeradle. Sprievodné slovo mala Štefánia Sabolová a svoje spomienky na Gorazda Zvonického oživil bývalý žiak Ústavu sv. Cyrila a Metoda Michal Kaňa, žijúci toho času vo Viedni. Záver sobotňajšieho programu patril vystúpeniu Speváckej folklórnej skupiny Močaranka a Folklórnemu súboru Svojina.

Nedeľný program sa začal slávnostnou svätou omšou. Hlavným celebrantom bol provinciál slovenských saleziánov don Peter Timko. Na slávnosti sa zúčastnili vzácni hostia primátor mesta Miroslav Dufinec, predseda Matice slovenskej Marián Gešper a riaditeľka Domu Matice slovenskej v Michalovciach Karin Obšatníková. Predseda MS poďakoval za to, že matičiari z OZ Močarany usilovne a vytrvalo udržiavajú svätogorazdovskú tradíciu, čo je symbolické práve v tomto roku 1160. výročia významnej misie sv. Cyrila a Metoda, ktorá tak mimoriadne ovplyvnila nielen slovenský národ, ale zanechala stopy v európskom rozmere. V tejto súvislosti práve slovenský básnik Gorazd Zvonický a jeho dielo sú zhmotnením tejto veľkej duchovnej tradície. Predseda MS na pozadí 160. výročia Matice zároveň upriamil pozornosť na prácu matičiarov a úlohu MS v dnešných neľahkých časoch sveta i Európy. Súčasne pri príležitosti významného jubilea pogratuloval matičiarke a významnej kultúrnej aktivistke Anne Kostovčíkovej, ktorej odovzdal aj knižný dar.

Nezabudnuteľné zhudobnené básne Gorazda Zvonického v podaní Dášky Kostovčík Pavlíkovej s klavírnym sprievodom Matúša Pavlíka boli bodkou za 10. ročníkom Močarianskych dní..

Karin Obšatníková

STOROČNICA MIESTNEHO ODBORU MATICE SLOVENSKEJ V TRNAVE

Vznik miestneho odboru

Matica slovenská má v dejinách nášho národa, ako i v živote Trnavy, nezastupiteľné miesto. Bola a aj je nepochybne jednou z najvýznamnejších kultúrno-spoločenských ustanovizní Slovákov. V období silnejúcej maďarizácie v druhej polovici 19. storočia sa aj v Trnave stala symbolom snáh slovenského národa o uznanie a svojprávnosť. Hoci bola roku 1875 jej činnosť na takmer 50 rokov utlmená, už krátko po vzniku spoločného štátu Slovákov a Čechov, rodiaceho sa na troskách dohasínajúceho žalára národov, sa aj na Slovensku začalo uvažovať nad jej obnovením. Bokom v tomto snažení, samozrejme, nemohla zostať ani Trnava. Už krátko po vzniku spoločného štátu sa aj tu zorganizovalo viacero národovcov, ktorí pod vedením neskoršieho prvého predsedu Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave Ferka Urbánka ešte pred jeho vznikom organizovali všetky väčšie národné akcie v rámci spolku známeho ako Slovenská národná jednota. Zlom v matičnom hnutí v slovenskom „Malom Ríme" nastal roku 1923, keď sa myšlienka na pretvorenie spolku na Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave dostala do popredia a podarilo sa ju realizovať. 3. marca 1923 tak na valnom zhromaždení jednoty jej podpredseda Pavol Žiška podal návrh, aby bol Urbánkom vedený spolok premenovaný na Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave. Týmto sa začal príbeh, ktorý trvá už rovnú stovku rokov. Rokov naplnených prácou pre národ, jeho kultúrne povznesenie, ale aj rokov organizovania nespočetného množstva akcií, prednášok, súťaží či poklon národným dejateľom…

Dôstojné oslavy

V predvečer stého výročia 2. marca 2023,zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave v miestnostiach zasadačky Mestského zastupiteľstva na trnavskej Radnici dôstojnú spomienku, ktorá bola v prvom rade pripomenutím spomenutej bohatej činnosti generácií trnavských matičiarov a ich vplyvu na organizovanie národného života v meste. Svojou prítomnosťou udalosť poctili viacerí významní predstavitelia samosprávy, ale aj cirkvi, univerzít či kultúrnych spolkov a inštitúcií v meste. S príhovormi, v ktorých ocenili prácu trnavských matičiarov pre národ, vystúpili trnavský župan Jozef Viskupič, tajomník Matice slovenskej Marek Hanuska, ohlas obecenstva však mal v neposlednom rade aj zanietený príhovor emeritného arcibiskupa Mons. Jána Sokola. Ten vo svojej reči pripomenul dôležitosť národného cítenia práve v dnešnom období charakteristickom praktickým odnárodňovaním a snahou o potieranie slovenskosti. Práve tu sa črtá pole pôsobnosti pre náš miestny odbor – v spolupráci s ďalšími inštitúciami v meste pritiahnuť v prvom rade mladú generáciu, ktorá by bola zárukou, že národná myšlienka v meste ani nasledujúce najmenej ďalšie storočie nezanikne. Príjemným spestrením zhromaždenia bolo aj vystúpenie spevokolu Bradlan, ktorý už desiatky rokov svojimi piesňami spríjemňuje matičné stretnutia a dodáva im dôstojnú atmosféru. V rámci osláv súčasná predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave a duša matičného hnutia v meste Adriena Horváthová ocenila pamätnými listami viacero spolupracujúcich organizácií, ale aj osobností, ktoré v Trnave pracujú na poli utužovania národného života. Zostáva veriť, že táto spolupráca v prospech dobrej veci bude pokračovať aj v nasledujúcom období…

Uvedenie knihy

Súčasťou slávnostného zhromaždenia k storočnici Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave bolo aj uvedenie knihy 100 rokov Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave od autora týchto riadkov, ktorá mapuje storočnicu jedného z najvýznamnejších matičných odborov na Slovensku. Ten, ako to čitateľ iste zistí, počas svojej existencie prešiel viacerými úskaliami. Práca je aj z tohto dôvodu rozdelená chronologicky na kapitoly, ktoré kopírujú významné spoločenské zmeny na Slovensku v priebehu 20. storočia až do dnešných dní. Od vzniku roku 1923, v období 1. Československej republiky, sa čitateľ cez fungovanie odboru v 1. Slovenskej republike prenesie až do povojnových čias, keď bol Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave na takmer 20 rokov zrušený. Za čas jeho takmer tridsaťročnej existencie však vyoral na národnom poli hlbokú brázdu, ktorú sa podarilo opätovne obnoviť v súvislosti s demokratizačnými snahami koncom 60. rokov 20. storočia. Po opätovnom zrušení po desaťročí plodnej činnosti bol na prelome 80. a 90. rokov – dúfajme, že už definitívne – obnovený. Zostáva veriť, že už nebude musieť čeliť prekážkam, ktoré viedli k dvojnásobnej degradácii nielen miestneho odboru, ale všetkých regionálnych matičných štruktúr na Slovensku. V dnešnej je totiž jeho úloha, ako aj úloha Matice slovenskej ako ochrankyne základných národných práv Sloveniek a Slovákov, aj dnes nesmierne dôležitá.

Peter Sokolovič

ZLATÁ BAŇA SI PRIPOMENULA

79. VÝROČIE SNP A VYPÁLENIE DEDINY FAŠISTAMI ROKU 1944

Sobota 9. septembra 2023 patrila v Zlatej Bani oslavám 79. výročia Slovenského národného povstania a tiež pripomenutiu si vypálenia dediny nemeckými fašistami. V centre obce stojí pamätník pripomínajúci hrôzy vojny s názvom „Útek z horiacej obce," ktorý znázorňuje útek matky s dieťaťom na rukách. Občania Zlatej Bane prejavili hrdinstvo v čase vojny a výrazne podporovali partizánske hnutie, ktoré pôsobilo v okolitých Slanských vrchoch. Starosta Zlatej Bane Maroš Železník organizuje toto spomienkové podujatie každoročne v spolupráci so Zväzom protifašistických bojovníkov, Úradom vlády SR, miestnym odborom Matice slovenskej a inými organizáciami a folklórnymi skupinami, ktoré zabezpečili bohatý kultúrny program. Za Maticu slovenskú sa podujatia organizačne chopil predseda MO MS v Zlatej Bani pán Pavol Pulik--

Hreha. Na kladení vencov sa zúčastnil aj riaditeľ Domu MS v Prešove Erik Germuška.

Spomienkové výročie Slovenského národného povstania a vypálenia obce v roku 1944 nesie v sebe svedectvo hrdinstva a spolupatričnosti slovenského národa, ktorý sa v rozhodujúcich chvíľach vedel vzoprieť fašistickému utláčateľovi a aj za cenu vysokých obetí vzdorovať a bojovať.

Nech žije pamiatka našich predkov!

V RIMAVSKEJ SOBOTE

SI PRIPOMENULI 30 ROKOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Tento významný sviatok si matičiari pripomínajú zapálením vatry zvrchovanosti v záhrade Domu Matice slovenskej v Rimavskej Sobote. Tohto roku sme priateľov a spoluobčanov pozvali na slávnostné podujatie pri príležitosti 31. výročia vyhlásenia zvrchovanosti Slovenska. 14. júla 2023 o 20.00 hod. v areáli parkoviska pri rekreačnej oblasti Kurinec – Zelená voda bola vatra zapálená v spolupráci s predstaviteľmi mesta Rimavská Sobota. Pozvanie prijali primátor mesta Jozef Šimko, poslanec BBSK Michal Bagačka, starosta obce Očová Rudolf Huliak, poslanec mestského zastupiteľstva Rimavská Sobota Ivan Hazucha a inštrumentalista z Oravy Drahoš Daloš.

Podujatie malo veľký úspech vďaka primátorovi Jozefovi Šimkovi a vedeniu výboru MO MS Rimavská Sobota. Organizátori dúfajú, že o rok sa stretnutie uskutoční opäť.

Elena Nebusová

GEMERSKÁ POLOMA

SPOMIENKOVÁ SLÁVNOSŤ K 150. VÝROČIU ÚMRTIA PETRA KELLNERA ZÁBOJA HOSTINSKÉHO

Matica slovenská v spolupráci s obcou Gemerská Poloma, ECAV Gemerská Poloma a Základnou školou Petra Kellnera Hostinského v Gemerskej Polome organizovala 3. septembra 2023 spomienkovú slávnosť, na ktorej si pripomenuli 150. výročie úmrtia národovca, básnika, novinára, historika, redaktora Slovenských národných novín, blízkeho spolupracovníka Ľudovíta Štúra a hlavne nášho rodáka – Petra Kellnera Záboja Hostinského.

Začiatok slávnosti sa odohral vo farskej záhrade, pri rodnom dome a pamätnej tabuli Petra Kellnera. V úvode prítomní zaspievali hymnu „Kto za pravdu horí" a sestra konseniorka Karmen Želinská predniesla modlitbu. S jeho pohnutým, ťažkým životom a aj s dielom prítomných oboznámila starostka obce Lilian Bronďošová. Zástupcovia Matice slovenskej, MO MS, evanjelickej cirkvi a obce položením

vencov k pamätnej tabuli prejavili úctu a vďaku osobnosti, ktorá v tých časoch dokázala vziať na seba veľkú zodpovednosť.

Rozozvučaním zvonov na evanjelickom kostole v Gemerskej Polome sa začali slávnostné služby Božie, na ktorých farárka Jana Kendžurová privítala všetkých prítomných, osobitne docenta Pavla Pareničku z MS v Martine, riaditeľku Domu Matice slovenskej v Rožňave Ing. Zlaticu Halkovú, kultúrno - osvetovú pracovníčku Matice slovenskej Tatianu Tomkovú, seniorátneho presbytera Milana Molčana a liturgiou začala slávnostné Služby Božie. Celý priebeh slávnosti obohatili svojimi spevmi evanjelický spevokol, detská ľudová hudba Mrzukanti a spevácka zložka z Folklórnej skupiny Dolina. O činnosti Petra Kellnera v matičnom hnutí hovorila predsedníčka MO MS Mária Antalová. Slávnostnou kázňou Slova Božieho poslúžila farárka Karmen Želinská, ktorá vysoko vyzdvihla jeho prínos pre slovenský národ. „Slovenský národ nezabúda na svojich predkov a svojich dejateľov, ktorí pohli dejinami a nezmazateľne sa zapísali do povedomia slovenského národa. Jedným z takýchto ľudí bol aj Peter Kellner Hostinský, ktorého výročie úmrtia si dnes pripomíname. Udržiaval iskru

MATICA SLOVENSKÁ SI V POPRADE

PRIPOMENULA 104. VÝROČIE ÚMRTIA M. R. ŠTEFÁNIKA

Štvrtok 4. mája 2023 si Matica slovenská spoločne s mestom Poprad a Spoločnosťou M. R. Štefánika uctila jednu z najvýznamnejších osobností našich národných dejín gen. Štefánika a 104. výročie jeho umrtia. Na spomienkovej slávnosti sa vo veľkom počte zúčastnili aj žiaci a študenti popradských škôl. V úvode so svojím príhovorom vystúpil pán viceprimátor mesta Poprad Š. Pčola, ktorý verejnosti priblížil život a dielo tohto velikána. Po ňom už nasledoval prejav riaditeľa Domu MS Spišská Nová Ves, R. Zachera, ktorý okrem iného povedal: "Keď Štefánikov otec vyprevádzal svojich synov do maďarských škôl, neustále im prízvukoval: Buďte v srdci vždy dobrí Slováci a nehanbite sa za svoju materinskú reč!" Som presvedčený, že tieto slová by mali patriť predovšetkým dnešnej mladej generácii, ako aj niektorým súčasným predstaviteľom štátu a politikom, ktorí akoby si nevážili a nectili najmä naše bohaté národné tradície, lásku k svojej materinskej reči, milovanej vlasti a osobnostiam. Akoby úplne zabúdali na to, kde sú ich rodné korene. Keď dnes hovoríme o Štefánikovi, máme na mysli predovšetkým jeho historický odkaz a zásluhy o vykonanie nebývalého diela. Veď naši žiaci a študenti si nemusia svoje vzory vždy hľadať medzi zahraničnými osobnosťami, pretože pri prekonávaní životných prekážok im môže pomôcť Štefánikov známy výrok: „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem." V tejto jeho vete je vyjadrená neobyčajná vôľa mladého človeka, taká príkladná aj pre dnešok. Generál M. R. Štefánik prekonal nielen svojich súčasníkov, ale ostáva stále premožiteľom času. My na Slovensku však stále čakáme na nového Štefánika. Preto si v tejto chvíli osobne veľmi želám, aby sme také osobnosti na milovanom Slovensku opäť našli a aby, Slovenskú republiku viedli skutočne uvedomelé, vzdelané osobnosti a najmä autority, ktoré budú nasledovaniahodné". R. Zacher osobitne poďakoval predovšetkým mestu Poprad, ako aj T. Husárovej, predsedníčke Klubu Spoločnosti M. R. Štefánika v Poprade a tiež poslankyni MsZ, že si každoročne spoločne s MS pripomínajú túto významnú osobnosť. Je potrebné zdôrazniť, že Matica slovenská má s mestom výbornú a úzku spoluprácu. Je potešiteľné, že je to práve mesto Poprad, ktoré v plnej miere podporuje politiku moderného patriotizmu a zdravého vlastenectva. V mene Matice slovenskej vyslovujem poďakovanie všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom podieľali na príprave a organizácii spomienkovej slávnosti pri pamätníku a buste gen. Štefánika. Po slávnosti prijal viceprimátor Popradu Š. Pčola na mestskom úrade zástupcov Matice slovenskej. Matičiari touto cestou veľmi pekne ďakujú za záujem pána viceprimátora vypočuť si podnetné návrhy Matice slovenskej v prospech mesta Poprad a jeho obyvateľov. Zhodli sa, že iba ten, kto má rád svoje mesto, kto má kladný vzťah k svojmu regiónu, môže milovať aj svoju rodnú vlasť.

Rastislav Zacher

NÁRODNÝ MATIČNÝ SPRIEVOD

V KOŠICIACH VZDAL HOLD ŠTÚROVCOM

V Košiciach sa 21. mája 2023 uskutočnil národný matičný sprievod venovaný dvestoročniciam významných predstaviteľov štúrovskej generácie, ktoré si Matica slovenská pripomenula už v minulom roku úspešnou sériou veľkolepých podujatí, konferencií a prednášok. Aj v tomto roku nezabúdame na 200. výročie mnohých mladších predstaviteľov štúrovskej generácie, medzi ktorých patrí Peter Kellner Hostinský, Samo Vozár, Jozef Podhradský, Ján Čipka, Martin Čulen a iní.

Košice, ako druhé najväčšie slovenské mesto, sú dejinne úzko späté so štúrovcami a revolučnými udalosťami meruôsmych rokov. V rokoch 1843 – 1848 tu pôsobil ako kaplán Jonáš Záborský až do legendárneho hurbanovského Slovenského povstania. Práve v Košiciach bol uhorskou brachiálnou mocou za prechovávanie Žiadostí slovenského národa uväznený i obvinený z tzv. panslavizmu. Ľudovít Štúr navštívil Košice 24. februára 1849 a stretol sa s Jonášom Záborským. Zároveň sa Štúr, J. M. Hurban a M. M. Hodža v okolí Košíc snažili naverbovať nových dobrovoľníkov. V Košiciach sa definitívne rozhodlo aj o myšlienke vytvoriť deputáciu, ktorá pôjde do Olomouca a predloží slovenské požiadavky panovníkovi, čo sa stalo 20. marca 1849.

Početný sprievod účastníkov v dobových kostýmoch, predstavujúcich hurbanovských dobrovoľníkov so slovenskými, matičnými vlajkami a zástavami prvej Slovenskej národnej rady začal svoju púť pred Immaculatou na Hlavnej ulici v Košiciach. Súčasťou sprievodu boli aj delegácie matičiarov zo všetkých kútov Slovenska. Následne sa účastníci sprievodu postupne zastavili pri bustách slovenských osobností a pamätných tabuliach na Hlavnej ulici – Jonáša Záborského, Jozefa Miloslava Hurbana, pri dvojbuste Ľudovíta Štúra a Jonáša Záborského a pri pamätníku Štefana Moysesa. Na týchto lokáciach sa prítomným prihovoril predseda MS Marián Gešper a riaditeľka Domu MS v Košiciach Martina Matečková.

Štúrovská generácia je podľa predsedu MS Mariána Gešpera dodnes najvyspelejšou a najintelektuálnejšou generáciou v našich dejinách. „Štúrovci položili základy slovenskej kultúry, keď založili Maticu slovenskú, ale i modernej slovenskej politiky, keď stáli pri vzniku SNR a boli tvorcami budúcich slovenských štátnych symbolov. Je do očí bijúce, ak pri 30. výročí vzniku SR a dvestoročnici štúrovcov došlo k škandalóznemu odstráneniu farebného vyobrazenia štátneho znaku SR z nových občianskych preukazov. Varovaním je aj nedávny incident na Devíne, kde si študenti i matičiari nemohli dôstojne uctiť legendárny výstup štúrovcov – so slovenskými štátnymi vlajkami na žrdi! Nemožno mlčať ani pri účelovom útoku administrátora facebookovej stránky „HOAXY – PODVODY – Polícia SR", ktorý v tejto súvislosti nepravdivo obvinil MS z hoaxu, čím sám spochybnil nestrannosť tohto dôležitého orgánu štátnej moci! Matica nedopustí, aby sa Slováci – paradoxne v dobe existencie vlastného štátu – pomyselne vrátili do čias Uhorska, keď sme boli perzekvovaní pri prejavoch národného presvedčenia," povedal predseda MS. Sprievod sa ukončil symbolicky pri pamätníku rímsko-katolíckeho kat. biskupa a prvého predsedu MS Štefana Moysesa. Na tomto mieste riaditeľka Domu MS Martina Matečková zdôraznila, že „Štefan Moyses bol najvýraznejšou a najobľúbenejšou postavou predmatičného a matičného obdobia. Môžeme smelo povedať, že bez Moysesa by nevznikla ani Matica slovenská, ktorá stojí na pevných pilieroch cyrilo-metodskej tradície, ktorú dávali do povedomia ľudu bernolákovci a pokračovali v tom štúrovci".

Následne sa zhromaždenie presunulo do DKC Veritas na Dominikánskom námestí, kde sa odohrával hlavný kultúrny program, ktorý moderovala Ľudmila Bujdošová. V ňom vystúpila s recitáciou básne Uvítanie od Ľudovíta Štúra Otília Radvanyová. Divadelnej dramatizácie s názvom Čriepky zo života štúrovcov sa zhostil tajomník MS Peter Schvantner v postave J. M. Hurbana a Martina Matečková ako sprievodkyňa predstavenia. V závere programu vystúpili ženské spevácke skupiny Živena z Moldavy nad Bodvou, Severanky z Košíc, ako aj Studnička z Čakanoviec.

Je potrebné vyzdvihnúť početnú účasť takmer tristo matičiarov a sympatizantov, ktorí sa napriek mnohým súčasným neprajným útokom na slovenské štátne symboly rozhodli zúčastniť na tomto sprievode. Sme radi, že sa účastníci so slovenskými i matičnými vlajkami prihlásili ku kresťanským a cyrilo-metodským koreňom slovenského národa.

Martina Matečková

v pahrebe slovanstva a vždy sa postavil na stranu Slovanov, na pozíciu svojho národa, z ktorého vyšiel práve tu v Gemerskej Polome. Videl slávu v budúcnosti, videl slávu štúrovskej spisovnej slovenčiny. Šiel veľmi cieľavedome a plný viery. Prekonával ťažké veci a veril v dobrú budúcnosť slovenského národa. Pre našich potomkov je dôležité, aby sme na odkazy velikánov slovenského národa nezabudli. Aby sme vedeli, kde sú naše korene. Aby sme nezabudli rozprávať našou ľubozvučnou slovenčinou. Nezabudnime na časy dávne a do budúcnosti udržiavajme iskru v pahrebe slovanstva."

Po krátkej prestávke slávnostné podujatie pokračovalo v základnej škole, kde sa predstavila detská ľudová hudba Mrzukanti. Veľmi pekný program bol zostavený z básní štúrovcov spievaných na melódie polomských ľudových piesní a doplnený odborným slovom Pavla Pareničku. V závere nasledovalo uvedenie publikácie „Životný príbeh pobočníka Ľudovíta Štúra" za účasti autora, ktorý s radosťou podpisoval toto dielko voňajúce novotou. Krstnými rodičmi sa stali deti z DĽH Mrzukanti. Prežili sme krásny deň a takto sme si pripomenuli život a dielo Petra Kellnera Záboja Hostinského, človeka múdreho, skromného a hodného obdivu.

Mária Antalová

V TRENČÍNE SI PRIPOMENULI

104. VÝROČIE TRAGICKÉHO ÚMRTIA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA

Pri pamätníku v parku pomenovanom po Milanovi Rastislavovi Štefánikovi sa pri pietnej spomienke 4. mája 2023 stretli členovia MO MS v Trenčíne a jeho predseda PhDr. Matej Mindár, PhD., členovia Spoločnosti M. R. Štefánika, pobočka Trenčín a jej podpredsedníčka Mária Maláníková. Nechýbali ani členovia trenčianskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov so svojou predsedníčkou Ing. Margitou Ivaničkovou. Na úvod predniesla báseň venovanú tragickému skonu M. R. Štefánika od autorky Emílie Bátovskej členka výboru MO MS Jana Poláková. Nasledoval príhovor predsedu MO MS v Trenčíne Mateja Mindára. Spomenul dokázateľný a nesporný

vplyv na spád udalostí v rokoch po skončení prvej svetovej vojny a jeho snaženia za práva slovenského národa. Dôležité je sprostredkovať nové informácie a vedomosti o živote a diele Milana Rastislava Štefánika a aktualizovať jeho odkaz ďalším generáciám. Význam spomienkových slávností a pripomienok na výročie jeho smrti má stále svoje opodstatnenie. Veriť, milovať, pracovať to bolo jednoduché životné krédo M.R. Štefánika. Veril v slobodnú vôľu človeka, ktorá by sa mala riadiť pravdou a láskou. Jeho život si treba pripomínať, pretože ostáva inšpiráciou i dnes v každom smere. Podpredsedníčka Spoločnosti M. R. Štefánika privítala jej členov aj ostatných prítomných. Zdôraznila význam nezabúdať a pripomínať si neustále „najväčšieho Slováka". Uchovať na neho a jeho rodný kraj pamiatku a vyhnúť sa nevďaku a straty historickej pamäti, nech zostane navždy uchovaný v našich srdciach.

Jana Poláková

V ŽARNOVICI SI UCTILI

79. VÝROČIE SNP

79. výročie Slovenského národného povstania sme si v Žarnovici pripomenuli pondelok 28. augusta krátko popoludní.

Po relácii v mestskom rozhlase si pamiatku hrdinov SNP uctili jednotlivé delegácie položením vencov k pamätníku na Námestí Slovenského národného povstania. Bola medzi nimi tradične aj delegácia Miestneho odboru Matice slovenskej Žarnovica, ktorú tentoraz tvorili: predsedníčka Mgr. Anna Benčatová, podpredsedníčka Mária Balážová, tajomník Ing. Jozef Piecka, člen výboru Roland Hanus a členka Anna Rybárová. Trojica členov, keďže sú aj členmi Základnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, položilia veniec za túto organizáciu. Boli to jej predseda Milan Majsniar a členovia Ľubomír Kubačka a Elena Debnárová.

Spomienka na 79. výročie SNP v Žarnovici bola oficiálne ukončená štátnou hymnou Slovenskej republiky.

Keď do úvahy vezmeme skutočnosť, že primátorka mesta Ing. Alena Kazimírová (je členka MO MS) spoločne s jej zástupcom Mgr. Vladimírom Černákom a prednostkou MsÚ Mgr. Monikou Rybárovou (položili oficiálne veniec za mesto), tak sa na tejto spomienke zúčastnilo spolu 9 členov MO MS Žarnovica.

Pätica v zložení M. Majsniar, Mgr. A. Benčatová, E. Debnárová, Ľ. Kubačka a Ing. J. Piecka bola následne kyticu kvetov za ZO SZPB položiť k pamätnej tabuli, ktorá je súčasťou plota miestneho cintorína, aby si uctila pamiatku obetí fašizmu i hrdinov padlých v druhej svetovej vojne. Tí istí boli kyticu položiť ešte aj na hrob sovietskeho partizána (umrel ako 21-ročný) na cintoríne v mestskej časti Revištské Podzámčie, aby si uctili pamiatku človeka, ktorý zahynul v boji za našu slobodu.

Jozef Piecka

FESTIVALOVÚ KANTILÉNU 2023 V GALANTE

VYHRAL DOMÁCI ADRIAN FAHN

Rok 2023 priniesol už symbolicky 23. ročník Kantilény Karola Duchoňa – spomienkového festivalového večera na legendu slovenskej populárnej hudby. Podujatie sa konalo 26. mája 2023 v divadelnej sále Mestského kultúrneho strediska v Galante.

Neskromne treba podotknúť, že Kantiléna pravidelne patrí k vrcholom kultúrneho života v Galante. Je to predovšetkým vďaka samotnému rodákovi z Galanty Karolovi Duchoňovi na ktorého tvorbu a odkaz sa spomína práve počas Kantilény. Na podujatí bol prítomný aj primátor mesta Peter Kolek, veľký podporovateľ a v minulosti spoluorganizátor Kantilény. Opäť na Kantilénu zavítala dcéra Karola Duchoňa Danka Duchoňová s mamou a manželkou Karola Duchoňa Elenou Duchoňovou a s ďalšou rodinou. Prítomný bol aj zakladateľ Kantilény Peter Fahn. Večerom sprevádzal opäť Martin Jurčo.

Aj tento rok išlo o tradičný formát večera, keď prvé kolo je súťažné a speváci vystupujú s jednou piesňou od Karola Duchoňa. Druhé kolo patrí piesňam podľa ich výberu. Hudobne boli interpreti opäť sprevádzaný vynikajúcim orchestrom Taste of Brass. V prvom súťažnom kole sa predstavili 7 speváci. Postupne sa predstavili Zuzana Šťastná s piesňou „Zvony pre šťastie“ a Ľudovít Kotlár interpretoval pieseň „Cítim“. Už zľudovenú pieseň „V dolinách“ si vybrala Zuzana Hollosi a rovnako známu pieseň „S úsmevom“ divákom zaspieval Dávid Bílek. Po nej pokračovala Michaela Trokanová s hitom „Smútok krásnych dievčat“, domáci Adrian Fahn sa predstavil s piesňou „Šedý kufrík rozchodov“ a súťažné kolo ukončila Kristína Vančová so šlágrom „Hrám“.

Po prvom súťažnom kole vystupila hostka večera Eva Máziková. S Karolom Duchoňom spolu vyrastali, chodili do školy ale aj istý čas spolu vystupovali. Priniesla obrovské množstvo energie, ktorou si podmanila celú vypredanú sálu. Zaspievala niektoré hity Karola Duchoňa a niektoré svoje. Jej energické vystúpenie, počas ktorého sa porozprávala aj s publikom, patrilo k vrcholom večera. Po nej nasledovala prestávka, počas ktorej diváci hlasovali za svojho favorita.

V druhom kole zazneli známe piesne z 70. a 80. rokov minulého storočia, ktoré vtiahli divákov priamo do dôb minulých. Po tejto časti nasledovalo vyhlasovanie víťaza. Ešte predtým však tajomník MS Peter Schvantner odovzdal cenu Kantilény hostke večera Eve Mázikovej. Následne sa poďakoval Anne Pilárikovej a Jánovi Pilárikovi, zakladateľom Kantilény, ktorí nás navždy opustili v októbri minulého roka. Favoritom divákov sa nakoniec stal rodák z Galanty a krstný syn samotného Karola Duchoňa Adrian Fahn, ktorý súťažil s piesňou „Šedý kufrík rozchodov“.

Tradičným organizátorom tohto krásneho podujatia je Dom Matice slovenskej v Galante zastúpený tajomníkom MS a riaditeľ Domu MS v Galante Petrom Schvantnerom. Na záver je potrebné sa poďakovať spoluorganizátorom podujatia, bez ktorých by Kantiléna neprebehla tak úspešne, ako prebehla, a to mestu Galanta, Mestskému kultúrnemu stredisku Galanta a Trnavskému samosprávnemu kraju.

Festivalová kantiléna 2023 sa úspešne skončila a organizátori pripravia aj 24. ročník roku 2024.

Peter Schvantner

V KOŠICIACH SI PRIPOMENULI

SOLÚNSKYCH BRATOV A ŠTEFANA MOYSESA

V tomto roku uplynulo 1 160. rokov od príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu a 154 rokov od úmrtia prvého predsedu Matice slovenskej Štefana Moysesa. Štefan Moyses zomrel 5. júla 1869 – na sviatok svätých Cyrila a Metoda, ktorý sám ustanovil.

Tak ako našich dávnych národovcov i Maticu slovenskú spája jednota, tak sa 9. júla 2023 spojili zástupcovia troch košických miestnych odborov MS Košice-Staré Mesto, Košice-Sever a Košice-Západ s Domom Matice slovenskej v Košiciach a spoločne si pripomenuli udalosti našich dejín. Prítomní boli aj zástupcovia gréckokatolíckej cirkvi – predseda Spolku sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach, kancelár a tajomník Košickej eparchie otec Martin Mráz a podpredseda spolku otec Michal Hospodár.

Na úvod spomienkového podujatia zaznela slovenská štátna hymna. Otec Michal Hospodár predniesol báseň Vyvolávač od Jozefa Tótha z knihy Piesne zo Solúna. Všetkých prítomných privítala predsedníčka MO MS Košice-Západ Emília Nôtová. S prvým príhovorom vystúpil otec Martin Mráz. Metaforicky začiatok činnosti sv. Cyrila a Metoda prirovnal k vyorávaniu cyrilometodskej brázdy, ktorej vyorávanie pokračuje dodnes aj napriek mnohých dejinným konfliktom.

S kultúrnym programom vystúpila ženská spevácka skupina Matičiarky pod vedením Emílie Nôtovej a ženská spevácka skupina Severanky s Ankou Naštovou. V duete zaspievali členovia speváckej skupiny Spoločnosti Seniorov v MČ Košice-Sídlisko Ťahanovce.

So záverečným príhovorom, ktorý sa niesol v znamení posolstva mieru pre všetkých vystúpil otec Michal Hospodár. Podujatie ukončila matičná hymna.

Martina Matečková

ŠPORTOVO-SPOMIENKOVÉ PODUJATIE

NA OSLOBODZOVANIE LUČENCA ROKU 1919

Začiatkom júla 2023 sa konal už tretí ročník úspešného športového podujatia so spomienkou na oslobodzovanie Lučenca roku 1919. Podujatie organizačne zastrešila Mladá Matica, MO MS Lučenec, Dom MS Lučenec a mesto Lučenec, ktoré zastupoval viceprimátor Pavol Baculík.

Pri pamätníku padlých za vlasť pri Lučenci sa v mestskom parku stretli matičiari z Lučenca a okolia, aby si pripomenuli zložitý priebeh a hrdinov oslobodzovania mesta z roku 1919. Na úvod sa prítomným prihovoril tajomník MS a podpredseda Mladej Matice Peter Schvantner aj viceprimátor mesta Pavol Baculík.

Po položení vencov k pamätníku padlých za vlasť pri Lučenci, ku ktorým sa pripomínajú padlí počas prvej svetovej vojny, sa prešlo k hrobu vojaka Jozefa Bednára, ktorý padol pri oslobodzovaní Lučenca roku 1919. Tu Ľudmila Lacová poskytla niekoľko informácií a faktov, ako prišla sloboda do Lučenca pred 104 rokmi.

Peter Schvantner

TRENČIANSKE TEPLICE

MO MS SI PRIPOMÍNA VÝZNAMNÉ UDALOSTI NAŠICH NÁRODNÝCH DEJÍN

MO MS v Trenčianskych Tepliciach si každoročne pripomína významné udalosti našich národných dejín. Tento rok je to 160. výročie otvorenia Matice slovenskej, 1 160. výročie príchodu Cyrila a Metoda na naše územie a 1400. výročie Samovej ríše.

16. mája 2023 o 16. hod. sme zorganizovali v priestoroch zasadacej miestnosti Termie v Trenčianskych Tepliciach slávnostnú akadémiu k týmto výročiam. Na podujatí sa zúčastnili okrem našich členov aj mnohí naši spoluobčania a kúpeľní hostia. Bola prítomná aj predsedníčka Krajskej rady MS Trenčianskeho kraja Žofia Hrančová.

Spomínané výročia pripomenuli vo svojich vstupoch podpredsedníčka MO MS Mária Holíčková a historik pán Kočiš, ktorý svoju prednášku doplnil obšírnejším výkladom našich dejín, prešiel už od Samovej ríše od roku 623 až po objasnenie súvislosti vzniku Matice slovenskej s vtedajším tisícim výročím začiatku pôsobenia vierozvestcov u nás.

Počas peknej akcie si zúčastnení mohli prezrieť veľmi pútavú výstavku národných pamätných medailí od nášho člena, zberateľa Ondreja Kakusa, ktorý nám o nej zaujímavo porozprával. Už dlhší čas v ňom poznávame a obdivujeme hrdého vlastenca, ktorý svoje presvedčenie spája so zaujímavým koníčkom. Zároveň nám predstavil zaujímavé vlastnoručne vyrobené pexeso o štúrovcoch matičiar Rastislav Jakubek, ktorý ovláda rôzne techniky maľby kresby, grafiky, maľby štetcom až po graffiti, street art, airbrush či digital art. Stále skúša niečo nové.

Akadémiu sme spojili aj s prezentáciou knihy *Lásky Milana Rastislava Štefánika* od Blanky Kovarčíkovej, ktorú zorganizovala Mestská knižnica v spolupráci s autorkou a MO MS v Trenčianskych Tepliciach.

Mária Holčíková

DNI OBCE VLACHOVO 2023

29. FESTIVAL ĽUDOVÉHO SPEVU A TANCA

Vo Vlachove sa od 11. do 13. augusta 2023 konali Dni obce, ktorých súčasťou bol aj 29. Festival ľudového spevu a tanca a 17. Vlachovský remeselnícky jarmok na ústrednom priestranstve obce. Dni obce odštartovali v piatok grilovačkou pri reštaurácii Strešint a pred vlachovským hostincom sa konala zábava s Ľudovou hudbou Vlachoväne. Sobotňajší kultúrny program otvoril starosta obce Ing. Peter Pakes slávnostným príhovorom. V programe vystúpili folklórne skupiny a súbory z celého okolia, ale aj hostia z Klenovca, Uliča, Polomky, Kluknavy, Sniny a Prachovian. Nechýbalo ani tradičné stavanie mája. Pred spoločenským klubom návštevníkov zabávala Starovlachovská muzika. Na podujatie zavítalo veľa návštevníkov. Mohli si vybrať z bohatého kultúrneho programu, obdivovať množstvo ľudových výrobkov a prácu ľudových remeselníkov. Ponúkali sa tu aj gemerské špeciality z kuchyne

starých materí. Dni obce vo Vlachove sa neniesli len vo folklórnom duchu, ale aj v spomienke na 160. výročie založenia Matice slovenskej. Za Maticu slovenskú sa prihovoril člen Výboru MS Vladimír Tököly. Významné osobnosti nášho regiónu pripomenula riaditeľka Domu Matice slovenskej v Rožňave Zlatica Halková. Nezabudla pripomenúť ani Národopisný odbor MS, ktorý vznikol vo Vlachove. Medzi jeho zakladateľov patril Juraj Kováč, ktorý nám ešte aj dnes vyhráva na harmonike. Vznikol aj MO MS a vďaka Jurajovi Genčanskému sa začal robiť Festival ľudového spevu a tanca. Vatry zvrchovanosti vo Vlachove, teda okresné slávnosti, začali mať svoju tradíciu a kúpalisko ožilo folkloristami, matičiarmi a ľuďmi dobrej vôle. Počas týchto tridsiatich rokov nás opustilo mnoho ľudí. Pred pár dňami odišiel významný kultúrny pracovník, ktorý vo Vlachove urobil veľmi veľa. Ján Klobušník zanechal za sebou hlbokú stopu. Prítomní mu venovali tichú spomienku a Pekná dolinka mu zaspievala jeho obľúbenú pieseň.

Tatiana Tomková

15. ROČNÍK BARDEJOVSKEJ HELIGÓNKY

NA KOLONÁDE V BARDEJOVSKÝCH KÚPEĽOCH

V sobotu, 9. septembra 2023 sa konal 15. ročník Bardejovskej heligónky na kolonáde v Bardejovských kúpeľoch. Tento sviatok hudby prilákal množstvo divákov, čo svedčí o tom, že toto podujatie nesúťažnej prehliadky v hre na heligónke, má už svoje pevné a stabilné miesto v kalendári. Nápad organizovať súťaž v hre na heligónke sa zrodil v hlavách Matičného klubu heligonkárov pri Dome Matice slovenskej v Bardejove, konkrétne to boli páni Dušan Pribula, Vladimír Jančošek, Pavol Rozkoš, Dušan Šoltýs a Ján Kalist. Cieľom je oživiť a rozvíjať túto krásnu tradíciu našich predkov, aby sa jednak zachovala, ale aj vštepovala mladej generácii krása a súzvuk tónov a hlasov heligónky, takého ľubozvučného a nádherného hudobného nástroja.

Bol to odvážny počin, nakoľko v našich končinách nie je to toľko učiteľov hry na heligónke, ako napríklad na Spiši a Orave. Teda nebolo sa ani od koho učiť a tak vlastne ide o samoukov a milovníkov tejto hudby.

Na podujatí interpretovalo spolu 15 umeleckých kolektívov a jednotlivci z rôznych kútov Slovenska, spolu 53 účinkujúcich vo vyše trojhodinovom programe. Bardejovskú heligónku organizuje Dom Matice slovenskej s podporou Matičného klubu heligonkárov v Bardejove, Hornošarišského osvetového strediska v Bardejove, Generálneho riaditeľstva Bardejovských kúpeľov a Oblastnej organizácie cestovného ruchu Šariš v Bardejove.

15. ročník Bardejovskej heligónky bol slávnostný, nakoľko sme mohli privítať vzácneho hosťa – predsedu Matice Slovenskej JUDr. Mariána Gešpera, ktorý pozdravil všetkých prítomných, a zároveň pri príležitosti 160. rokov Matice slovenskej ocenil osobnosti regiónu. Striebornú cenu Matice slovenskej si z rúk predsedu prevzal Mgr. Ján Šoltés a mimoriadnu cenu Matice slovenskej PaedDr. Vladimír Jančošek. Ceníme si ich životné dielo, zásluhy na poli národnom, kultúrnom i spoločenskom.

Tóny heligónky pohladili duše a srdce ľudovými piesňami z rôznych regiónov Slovenska a obohatili kultúrny život. Zo srdca ďakujeme všetkým účinkujúcim, ktorí nám svojím umením spríjemňovali toto popoludnie. Tým, že zachovávajú tradície našich predkov, ukazujú, ako je dôležité nezabúdať na to, čo tu bolo, ako sa to dá robiť teraz. Veríme, že budú mať svojich nasledovníkov aj v budúcnosti. Veľká vďaka, drahí umelci.

Želajme si spoločne, aby mal kto hrať na heligónke aj o 10 či 20 rokov, a veríme, že bude aj 20-ty, 30-ty ročník Bardejovskej heligónky.

Gabriela Kaščáková

9. RUSÍNSKY FOLKLÓRNY FESTIVAL

AJ S PODPOROU MATICE SA USKUTOČNIL V HUMENNOM

V Humennom sa 13. a 14. júla 2023 uskutočnil 9. Rusínsky folklórny festival. Podujatie realizovala Rusínska obroda na Slovensku v spolupráci s Vihorlatským múzeom v Humennom, Prešovským samosprávnym krajom, mestom Humenné, MsKS Humenné, Radou rusínskych regiónov, Maticou slovenskou, Súkromnou umeleckou školou Kudlovská Humenné a AOTS Paríž z Francúzska s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Matica slovenská finančne podporila pobyt krajanského súboru Nádeje Paríž z Francúzska v Humennom prostredníctvom vlastného programu na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry.

Súčasťou prvého dňa bola vernisáž výstavy fotografií z činnosti KFS Nadeje Paríž, FS Chemlon, MO ROS a MO ROS v Humennom, beseda s vedením AOTS Paríž a MO ROS v Humennom a 1. festivalový koncert „Privitanka“. V „Privitankovom“ koncerte svoje majstrovstvo predviedli spevák Ľudovít Džubák, Detský folklórny súbor Chemloňáčik, spevácke Trio Zornica a Michal Sijka, mužská spevácka skupina Hačure, dievčenská spevácka skupina Bosoročky a ženská spevácka skupina KFS Nadeje z Paríža.

Druhý festivalový deň sa začal scénickým programom „Ide pieseň dokola“. V programe speváckych skupín účinkovali Cimbor z Belej nad Cirochou, Modranka z Modrej nad Cirochou, Trio Zornica a Michal Sijka, Bosoročky a Hačure z Humenného a spevácka skupina KFS Nadeje Paríž. Program mal súťažný charakter, účinkujúcich vyhodnotila odborná porota v zložení Miroslav Dzijak, DiS. art., Mgr. Lenka Magurová, DiS. art. a Tania Compagnon.

Pri vystúpení KFS Nadeje si vďační diváci mali možnosť pozrieť tance Margecany, Čižičku, Regrút, Nestarej se, ženo má, Strihanie oviec a Balog, FS Chemlon uviedol rusínske tance Utopená krása, Fľaškový, Hostina, Pod nohy hraj!, Verbunk z Raslavíc a Karičkі a Šumni čardaš z Kamenice nad Cirochou.

Na záver festivalu sa pokrstilo posledné CD KFS Nadeje Paríž Le carrousel en CHANTÉ de NADEJE – Ide pieseň dokola... aj život Nadeje. Záverečným tancom a spoločnou fotografiou pred pravoslávnym chrámom sv. Michala Archanjela v skanzene Vihorlatského múzea sa festivalový program ukončil. *Miroslav Kerekanič*

NADANÍ GEMERČANIA

ROŽŇAVA PRIVÍTALA VZÁCNYCH HOSTÍ

Matica slovenská v Rožňave usporiadala 22. júna 2023 ďalšiu besedu v zmysle projektu „Zviditeľňovanie nadaných ľudí, umelcov, ktorí žijú alebo sa narodili v bývalej Gemersko-malohontskej župe.“ Foyer Mestského divadla Actores v Rožňave privítal pre nás vzácnych hostí. Predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Rožňave Mária Velďáková na úvod všetkých srdečne privítala. Postupne predstavila pozvané osobnosti nielen z Rožňavy, ale aj z Rožňavského Bystrého a Pače.

Prvým bol Ján Dávid, ktorý napísal knihu Baníckym chodníkom v Rožňavskom Bystrom. Je to súhrn dokumentov nielen o baníctve, ale aj o histórii dediny a o živote obyvateľov pre budúce generácie. Podujatie prišla svojím spevom spestriť Dominika Ďurská, vedúca Folklórnej skupiny Bystränky z Rožňavského Bystrého. Hudobný sprievod na akordeóne jej robil Marián Molnár. Jej krásny hlas potešil všetkých prítomných a rozliehal sa celým priestorom mestského divadla. Svoje krásne výrobky predstavila Lýdia Manková a Oľga

Vargová z Pače. Výrobky z kukuričného šúpolia – šúpolienky – a háčkované výrobky potešili oči nejedného diváka. Najväčšou hviezdou bola Henrieta Farkašová, ktorá je najúspešnejšou slovenskou paralympioničkou v histórii. Je 11-násobná víťazka Paralympijských hier a 16-násobná víťazka majstrovstiev sveta v paraalpskom lyžovaní. Sme pyšní na to, že pochádza práve z nášho mesta. Skromná športovkyňa, v mladosti nedocenená, sa svojou usilovnosťou dokázala presadiť. Je veľkým vzorom pre všetkých. Skladáme klobúk pred úspešnou Henikou. Záver patril predsedovi Olympijského klubu GEMER Jurajovi Králikovi. Je autorom výstavy „Sieň slávy rožňavského športu“ a má na vydanie pripravenú knihu o histórii športu aj s fotografickými dokumentmi.

Ďakujeme našim hosťom, Divadlu Actores Rožňava za poskytnuté priestory, Izabelke Hurajtovej, Zlatici Halkovej, Tatiane Tomkovej za pomoc a Marike Kohulákovej za spomienkové darčeky. A tiež sme hrdí, že aj naša riaditeľka Domu MS v Rožňava Zlatka Halková má miesto v Sieni slávy rožňavských športovcov. Aj napriek horúčave prišli mnohí priaznivci, ktorí neľutujú svoj čas, aby sa obohatili o nové poznatky. Veľké ďakujem všetkým. *Mária Velďáková*

TRADÍCIA STÁLE ŽIVÁ

ŠALIANSKY MAŤKO PRINÁŠA RADOSŤ A ZÁŽITOK

Každoročne sa žiaci z celého Slovenska schádzajú do Šale, aby ukázali svoj talent v prednese slovenských povestí. Je to podujatie, ktoré už 28 rokov láka žiakov, učiteľov a všetkých záujemcov o krásne slovo do Šale a za tie roky nestratilo nič zo svojej vlastnej " povesti". Lebo aj toto podujatie má svoju históriu, má svoj zrod, dej aj presah do dnešných dní.

Keď sa pred 28 rokmi nadšenci na čele so známym matičiarom a národovcom MUDr. Svetozárom Hikkelom dohodli na myšlienke usporiadať recitačné preteky v prednese slovenských povesti v Šali, iste ani netušili, že zakladajú pamätný kameň dôstojnej a trvalej tradície. Myšlienka sa stala skutkom a ten skutok sa každoročne potvrdzuje novými a novými talentmi z celého Slovenska. Malí i väčší žiaci prinášajú do Šale radosť a zážitok, ktorý my všetci pociťujeme pri ich recitačných výkonoch. Deti hodnotí porota, ktorá má každý rok ťažšiu úlohu

– vybrať najlepších. Je to naozaj tvrdý oriešok, lebo medzi talentovanými žiakmi sú minimálne rozdiely. Preto po vyhlásení výsledkov členovia poroty svojim príhovorom povzbudzujú žiakov, aby naďalej pokračovali v svojom záujme o hovorené slovo, lebo víťazmi sú vlastne všetci, ktorí sa v Šali prezentujú svojím umením. Krásne prednesy detí sú ako anjelské hlasy, povedal vo svojom príhovore pán prezident Ivan Gašparovič, ktorý sa každoročne zúčastňuje na Šalianskom Maťkovi. Túto významnú udalosť pre deti a pre mesto Šaľa vyzdvihol vo svojom príhovore aj predseda MS JUDr. Marián Gešper, ktorý rovnako rád prichádza do Šale na Šalianskeho Maťka. Áno, je to krásne podujatie, za ktoré treba ďakovať neúnavnému propagátorovi matičných myšlienok, zakladateľovi tejto súťaže, MUDr. Svetozárovi Hikkelovi.

"Tradície sú putom pre životaschopných", vyznával spisovateľ Drahoslav Machala. MUDr. Svetozár Hikkel a Šaliansky Maťko sú dôkazom tohto tvrdenia. Podujatie Šaliansky Maťko sa stalo tradíciou a MUDr. Svetozár Hikkel a všetci, ktorí toto podujatie pravidelne navštevujú, potvrdzujú životaschopnosť myšlienky a puto tradície tohto úctyhodného podujatia.

Dáša Machalová

DEDOVIZEŇ V SLOVENSKOM NOVOM MESTE

S BOHATOU PREHLIADKOU FOLKLÓRNYCH ZOSKUPENÍ

V tomto roku sa netradične namiesto 1. mája uskutočnilo už nedeľu 30. apríla 2023 v Slovenskom Novom Meste podujatie Tokaj v Európe – Dedovizeň. Začiatky tohto podujatia sa datujú do roku 2005. Slovenské Nové Mesto od našich maďarských susedov delí len rieka Roňava. Zároveň táto obec patrí do vinohradníckej oblasti Tokaj. Podujatie sa koná pod záštitou predsedu Košického samosprávneho kraja Ing. Rastislava Trnku. Organizačne sa na Dedovizni podieľajú okrem hostiteľskej obce Múzeum Trebišov, Kaštieľ Andrássyovcov, ZO Jednota dôchodcov Slovenska v SNM a Matica slovenská.

Blížiaci sa máj a konkrétne dátum 4. máj je pripomienkou na velikána našich slovenských dejín Milana Rastislava Štefánika. Ešte pred odštartovaním samotnej folklórnej zábavy sa preto uskutočnil pietny akt kladenia vencov k pamätníku M. R. Štefánika pri príležitosti 104. výročia jeho tragického skonu.

Priestor pred amfiteátrom sa zaplnil množstvom ľudí a Dedovizeň sa mohla začať. Všetkých srdečne privítala Beáta Kereštanová, riaditeľka múzea v Trebišove. Prítomným sa prihovoril starosta obce Ján Kalinič a po úvodných slovách sa začala bohatá prehliadka folklórnych zoskupení.

Z domácej obce vystúpila tanečná skupina Novomestský strapček, folklórna skupina Novomeščanka, Detský folklórny súbor Slniečko a Rómsky súbor Mladosť. Dedovizeň sa predstavuje ako festival Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí zachovavajú tradície našich predkov. Počas jeho existencie tu už vystupovalo množstvo Slovákov žijúcich v zahraničí. V tomto roku vystúpila citarová skupina Žlté drozdy (Sátoraljaújhely, Maďarsko), folklórny súbor Bukovina (Répašská Huta, Maďarsko) a folklórny súbor Lipka Bodonoš (Budoi, Rumunsko). Ďalšími účinkujúcimi boli folklórne súbory Tokaj z Veľkej Tŕne, Strapec z Čerhova a spevácky súbor Muskátli zo ZO Csemadok Borša. Všetky tieto obce sú rovnako poctené prívlastkom tokajské.

Okrem bohatého foklórneho programu bol pre prítomných prichystaný aj sprievodný program. Prebiehal jarmok tradičných ľudových remesiel, pre hladných boli pripravené stánky s občerstvením, ozvlášniť deň ste si mohli jazdou vláčikom v katastri obce a okolí. Pripravená bola aj vatra. Miestny odbor Matice slovenskej v tomto meste tu mal tiež stánok, v ktorom boli vystavené výšivky. Okoloidúci si tu mohli pochutnať na vynikajúcich domácich koláčoch.

Martina Matečková

NOVOZÁMOCKÝ MATIČIARIK OSLÁVIL

30. VÝROČIE SVOJHO VZNIKU A VYRÁSTOL DO KRÁSY

Novozámocký mládežnícky a detský folklórny súbor MATIČIARIK oslávil 30. výročie svojho vzniku. V súčasnosti je voľnočasovým zázemím a domovom pre vyše 80 mladých nadšených folkloristov. Tí tvoria až tri skupiny tanečnej zložky a dve skupiny ľudovej hudby.

Mimoriadna cena Matice slovenskej

Za prácu s deťmi a mládežou, formovanie ich všestranného rozvoja, zachovávanie tradičnej ľudovej kultúry Slovenska a reprezentovanie Matice slovenskej udelil NMaD FS Matičiarik predseda Matice slovenskej Marián Gešper Mimoriadnu cenu Matice slovenskej. Pri príležitosti výročia vzniku súboru ju 10. júna 2023 odovzdala riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Veronika Bilicová. Nik iný ju z jej rúk nemohol prevziať ako jeho zakladateľka a do súčasnosti aktívne pre súbor tvorivá PaedDr. Janka Garajová.

Plná sála veľkej súdržnej folklórnej rodiny

V slávnostnom sobotňajšom programe Vyrástli sme do krásy bolo jasne vidieť, akou je súbor súdržnou komunitou. Javisko ovládli

sebaisté prejavy a uživajúce si deti a mladí ľudia, pre ktorých sa folklór stal naplnením. Mimoriadne pôsobivý, umelecky a citlivo spracovaný scenár divákov aj podporovateľov Matičiarika previedol celým jeho doterajším životom. Predstavené pásma symbolizovali ako samotný životný kolobeh súboru, tak aj všetky významné zákutia, kam mladých nadšencov folklórny vietor doteraz zavial. Tvorivé impulzy a zberateľský výskum rôznych kútov Slovenska ho tak postupne vyformoval do etablovaného sebavedomého umeleckého telesa.

Matičiarik poskytol doteraz umelecké zázemie vyše dvom tisíckam detí

Za 30 rokov sa v súbore vystriedalo vyše 2 000 detí, mnohým z nich sa týmto smerom profiloval aj súčasný profesijný život. Organizačnou vedúcou je Alexandra Stanková, ktorá sa venuje zberateľsky problematickému etnografickému výskumu novozámockého regiónu. Vďaka nej sa môže Matičiarik pýšiť prvou replikou novozámockého kroja. Umeleckou vedúcou súboru je Mgr. Miroslava Valovičová, ktorá je v súčasnosti aj predsedníčkou Miestneho odboru Matice slovenskej v Nových Zámkoch.

V prezidentskom paláci, vo Švédsku či na obrazovkách RTVS

NMaD FS Matičiarik pôsobí na umeleckej scéne v Nových Zámkoch od roku 1993. Pri jeho zrode stála PaedDr. Jana Garajová a PhDr. PaedDr. Ladislav Dráfi, DiS. art. Začiatky však boli neľahké. Napriek tomu, že v Nových Zámkoch slovenský folklór nemal tradíciu, hneď v začiatkoch sa do súboru prihlásilo vyše 80 detí. Repertoár tvorili prevažne piesne a hry z okolia Nitry, neskôr i z celého Slovenska.

Vďaka Miestnemu odboru Matice slovenskej Nové Zámky, mestu Nové Zámky a samozrejme i obetavým rodičom sa súbor stával kvalitnejší a početnejší. Prišli prvé úspechy, účasti na festivaloch v Heľpe, Detve, Dulovciach, Očovej, Hrušove, Terchovej, na Myjave a na mnohých iných. Matičiarik vystúpil i v Národnej rade Slovenskej republiky a koledoval v Prezidentskom paláci. Čaro Vianoc jeho členovia prežívali v programoch RTVS v Slovenskom betleheme v Žiline, Poprade a Nových Zámkoch.

Prvou zahraničnou cestou bola účasť na oslavách 50. výročia vzniku OSN vo Švédsku roku 1995. Postupne sa pridávali i ďalšie krajiny – Česko, Maďarsko, Rakúsko, Srbsko a Čierna Hora, Chorvátsko, Petrohrad. Folklórny súbor Matičiarik je každoročne súčasťou Dňa kroja v Banskej Bystrici. V roku 2022 vystúpil v priamom prenose RTVS na oslavách 30. výročia Ústavy SR. Matičiarik je od roku 1994 každý rok zaradený do slávnostného programu vyhodnotenia Celoštátnej súťaže s medzinárodnou účasťou "Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko", ktorej spoluzakladateľom je aj Matica slovenská.

Nové Zámky si Matičiarik cenia

Primátor mesta Nové Zámky ocenil záslužnú prácu s deťmi a roku 2003 udelil súboru Cenu primátora mesta a neskôr roku 2009 cenu mesta PRO URBE. Súčasný primátor Otokar Klein neraz účinkoval s Matičiarikom, ktorého je aktívnym podporovateľom. Narodeninové blahoželanie počas slávnostného program umocnil s prekvapením večera, keď zverejnil ponuku najbližšej zahraničnej cesty – reprezentovania Matičiarika v Ríme.

Od roku 2009 je stálou súčasťou súboru Ľudová hudba Matičiarik, ktorá už vydala 2 CD nosiče s ľudovými piesňami z rôznych regiónov Slovenska. Ľudovú hudbu vedie jej zakladateľka a členka Symfonického orchestra Slovenského rozhlasu Mgr. art. Zuzana Máčovská.

Cieľom Novozámockého mládežníckeho a detského folklórneho súboru Matičiarik je uchovávať, rozvíjať, umelecky interpretovať a šíriť ľudové umenie a tradície s hlavným zameraním na región dolnej Nitry a obnova a sprístupňovanie nehmotného dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry novozámockého regiónu.

Miroslava Valovičová, Veronika Bilicová

ECHO HELIGÓNKY VO VALČI

10. ROČNÍK SÚŤAŽE AMATÉRSKYCH HUDOBNÍKOV

Už po desiaty raz sa stretli heligonkári z rôznych regiónov Slovenska na podujatí Echo heligónky, ktorý usporiadal Miestny odbor Matice slovenskej vo Valči v spolupráci s obcou Valča. Zaplnený kultúrny dom privítal tohto roku 15 amatérskych hudobníkov – vyznávačov hry na heligónke a spevu vo vekovom rozmedzí 11 až vyše 70 rokov. Konferencierka Monika predstavila jednotlivých hudobníkov aj hudobné zoskupenia. Úvod a privítanie vykonal nový predseda MO MS vo Valči Ing. Vladimír Povoda. Začiatok programu už tradične patrí spevokolu MO Matice slovenskej Valčan. Program plynul vo vynikajúcej atmosfére, čo bolo povzbudením pre účinkujúcich k vrcholným výkonom. Publikum sa pridávalo spevom, potleskom a vynucovalo si prídavky. Tak niektorí odohrali 5 aj viac pesničiek, motivovaných jarou, májom aj Dňom matiek. Usporiadateľ symbolicky odmenil účinkujúcich spomienkovým listom a darčekom. Darčekom bola aj novo vydaná "skladačka" o obci Valča vyhotovená matičiarmi. Niektorým hosťom sa ušla kniha Valčianske poviedky, príbehy a osobnosti s venovaním autora. Obdivuhodná je obetavosť účinkujúcich, ktorí vystúpenie uskutočnili len za ďakujeme, za náhradu cestovného a občerstvenie, ktoré poskytla obec. Pramení to z lásky k ľudovej hudbe a pocitu, že svojím umením robia radosť širokému publiku, čo vyvrcholilo v záverečnom spoločnom vystúpení, ktoré zodvihlo ľudí v sále zo stoličiek. Spontánny spev mal učiniť bodku za krásnym popoludním. To sa však nepodarilo. Ešte dlhý čas zneli heligónky a spev v miestnosti, potom na priedomí kultúrneho domu. Vznikli nové priateľstvá, ale aj nádeje na nové stretnutia. Má to svoje odôvodnenie. Valča je krásna, má obetavých matičiarov a váži si hostí. Tí, čo stihli navštíviť minimúzeum Gazdovský dom, mali ďalší zážitok.

A pocit usporiadateľov? Radosť zo spokojnosti hostí .

Jaromír Meriač

SPOLOK SV. CYRILA A METODA

VALNÉ ZHROMAŽDENIE

Šiesteho mája 2023 sa uskutočnilo Valné zhromaždenie Spolku svätých Cyrila a Metoda v Michalovciach. Pracovné zasadnutie predchádzala ďakovná a oslavná bohoslužba akatist k sv. Cyrilovi a Metodovi v michalovskej Bazilike minor Zostúpenia Svätého Ducha za účasti vladykov Cyrila Vasiľa SJ a Milana Lacha SJ, viacerých kňazov, laikov a chrámového Zboru sv. Jozefa.

Samotné valné zhromaždenie sa uskutočnilo v hoteli Mousson. Začalo sa veľkonočným tropárom „Christos voskrese". Báseň na úvod predniesla Mgr. Ingrid Lukáčová. Následne so svojím príhovorom vystúpili vladyka Cyril Vasiľ, košický eparchiálny biskup, Mgr. Miroslav Dufinec, primátor Michaloviec a JUDr. Marián Gešper, predseda Matice slovenskej. Ten okrem iného poznamenal, že aj Matica slovenská mala pôvodne niesť prívlastok cyrilo-metodská. Na tomto deviatom valnom zhromaždení sa ako hostia zúčastnili riaditeľka Domu Matice slovenskej v Košiciach Mgr. Martina Matečková a člen Výboru Matice slovenskej Michal Matečka.

Predseda spolku otec Michal predniesol správu o činnosti spolku za uplynulé štyri

roky. Spolok pokračoval vo vydávaní knižných kalendárov a podielových kníh a prispel na vydanie ďalších titulov. Cieľom spolku v minulosti bolo pripomínať si významné osobnosti gréckokatolíckej cirkvi a to bude aj gro náplne ďalšej činnosti. Zorganizoval sa študijný pobyt mladých v Nemecku prostredníctvom programu CM Exchange, ktorý organizovala spolková komisia pre medzinárodné vzťahy.

Čo sa týka spolupráce s Maticou slovenskou, Spolok sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach podpísal dňa 14. februára 2023 dohodu o spolupráci s Domom Matice slovenskej v Košiciach.

Na post predsedu už nekandidoval otec Michal Hospodár. Ten viedol spolok posledných 24 rokov. Vladyka Cyril za doterajšiu službu Cirkvi a rozvoj spolku mu udelil právo nosiť zlatý kríž s ozdobami a používať titul stavroforný protojerej. Novým predsedom spolku sv. Cyrila a Metoda sa stal otec Martin Mráz.

Po skompletizovaní náležitostí valného zhromaždenia si zúčastnení pozreli nový filmový dokument pod názvom Michal Fedor – Posol Eliášov. Michal Fedor pôsobil v rokoch 1955 – 1961 ako bibliograf v MS v Martine, v rokoch 1969 – 1974 ako vedecký pracovník MS v Martine. Jeho činnosť v Matici slovenskej približuje v dokumente doc. Pavol Parenička, pracovník Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej.

Martina Matečková

GALÉRIA UNIVERZUM HOSTILA

SÚŤAŽNÉ PRÁCE A VÍŤAZOV

Celoslovenská súťaž žiakov a pedagógov v literatúre, vo výtvarnom umení a v elektronickej tvorbe pod názvom Svätoplukovo kráľovstvo ožíva vo svojom 14. ročníku. Porota ocenila spolu 41 víťazov. Tohtoročnú záštitu nad podujatím prevzal predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Do súťaže sa zapojili žiaci v 4. kategóriách 2. – 9. ročníka ZŠ spolu s osemročnými gymnáziami príma až kvarta, ako aj žiaci zo špeciálnych ZŠ a špeciálnych zariadení a pedagogickí zamestnanci. Slávnostné oceňovanie víťazov aj výstava súťažných a výherných prác sa konali v Galérii Univerzum UKF v Nitre.

Vyhlasovateľom súťaže bola po druhý rok Základná škola kráľa Svätopluka v Nitre. Jej partnermi boli Dom Matice slovenskej v Nitre a Pedagogická fakulta UKF v Nitre. Súťažiaci si mohli vybrať témy spoločné pre všetky pracovné časti i súťažné kategórie: Počiatky prvého písma na našom území, Veľkomoravská tradícia prítomná v súčasnosti a Obdobie života a panovania Svätopluka (architektúra, sochárstvo, maliarstvo, úžitkové umenie). Tou, ktorá u žiakov najviac rezonovala, boli Počiatky prvého písma na našom území. Pri tvorivom literárnom písaní zaujala aj téma Obdobie života a panovania Svätopluka (architektúra, sochárstvo, maliarstvo, úžitkové umenie).

Do tohtoročného celoslovenského kola súťaže sa prihlásilo 27 škôl s najväčším pomerným zastúpením z troch krajov: Košického, Nitrianskeho a Žilinského. Odborná komisia tak hodnotila 350 prozaických diel, poézie, rôznych výtvarných techník, originálnych elektronických nápadov pretvorených bohatou tvorivosťou. Súťaž má povzbudzujúci cieľ budovať národnú hrdosti a vlastenectvo, prispieva k sebareflexii národnej identity a upriamuje pozornosť na aktuálne spoločenské témy v kontexte významných historických medzníkov. Podujatie podporili zástupcovia Matice slovenskej, mesta Nitry, Nitrianskeho samosprávneho kraja, Regionálneho školského úradu v Nitre, TIC Nitra a Úradu vlády SR v zastúpení poradkyne Ivety Galbavej a ctenej hostky pani Magdalény Rúfusovej.

Slávnostné vyhodnotenie úspešných prác sa uskutočnilo v priestoroch Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v Galérii Univerzum, sprevádzané moderovaním žiačok ZŠ kráľa Svätopluka v Nitre Viktóriou Liptayovou a Ninou Šmátralovou. O hudobný program sa postarali študenti Katedry hudby PF UKF v Nitre. Ceny výhercom odovzdali zakladateľ súťaže a predseda hodnotiacej komisie Martin Bodis spolu s riaditeľkou ZŠ kráľa Svätopluka Alexandrou Ďurišovou. Na slávnostnom vyhodnotení sa zúčastnila väčšina výhercov a osobne si hodnotné ceny prevzali aj ocenení žiaci zo vzdialenejších regiónov Slovenska. Darčekové zážitky ponúkli partneri: Diecézne múzeum v Nitre, Vazulka – dobroty vo veži a Nové divadlo. Poďakovanie za podporu súťaže patrí mnohým ďalším partnerom.

Podobne ako v predchádzajúcich ročníkoch aj tento rok členovia komisie zhodnotili súťaž obsahujúcu množstvo kvalitných prác a utvrdili sa v praxi, že daná súťaž má svoje opodstatnenie aj v súčasnej technickej dobe. Žiaci a žiačky využili všetku svoju kreativitu a zmysel pre tvorbu zaujímavých diel, nevynímajúc zúčastnených pedagógov.

Vďaka patrí všetkým zúčastneným žiakom a pedagógom i pedagógom, ktorí venovali čas svojim žiakom pri príprave do súťaže, ale aj rodičom prihlásených žiakov.

Paulína Civáňová

DOBOVÁ SNINA NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE

VÝSTAVA A PEXESO NA ZŠ P. O. HVIEZDOSLAVA

Dom Matice slovenskej v Snine už dávnejšie plánoval realizovať putovné výstavy s rôznou náučnou tematikou priamo na základných školách, ale covidová pandémia tomu nepriala. Až v júni 2023 sa to konečne podarilo a v spolupráci s vedením základnej školy P. O. Hviezdoslava v Snine sa za účasti žiakov otvorila v priestore školy výstava dobových pohľadov na starú Sninu, aby žiaci videli, ako vyzerala Snina v minulosti. Výstava je o to vzácnejšia, že jadro starej Sniny bolo pčas socializmu zbúrané a nahradila ho nová zástavba. Výstava bola vytvorená z dobových fotografií, ktoré má dom vo svojom archíve.

Výstava sa stretla s veľkým záujmom u žiakov, ktorí sa takto mohli aspoň na chvíľu ponoriť do už neexistujúcej minulosti. Výstava mala potom ďalej putovať po ďalších sninských školách, ale nakoniec ju Dom MS v Snine škole daroval nastálo, aby tak mohla slúžiť aj ďalším deťom, ktorí budú na školu každoročne prichádzať.

Ukázalo sa, že podobná stála dobová expozícia by mala byť na každej sninskej škole. Veríme, že aj v spolupráci s mestom Snina sa to postupne podarí zrealizovať.

Sprievodnou akciou výstavy bola aj hra pexeso s obrázkami z dobovej Sniny. Bola to akási pokusná súťaž v niektorých triedach, ktorá by mala neskôr prerásť do okresnej súťaže.

Žiakom sa súťaž páčila a po prvotnom oťukávaní sa rozbehli a s každým kolom im to išlo už oveľa šikovnejšie. Po kladnej skúsenosti s pexesom sa Dom MS v Snine rozhodol, že v roku 2024 zrealizuje okresnú súťaž, ale najprv prebehnú školské kolá.

Pexeso je navrhnuté tak, že sa skladá z obalu, ktorý tomu, kto ho vlastní, ostane. Do obalu sú vložené dva samostatné hárky, ktoré sa rozstrihajú a sú určené na samotnú hru.

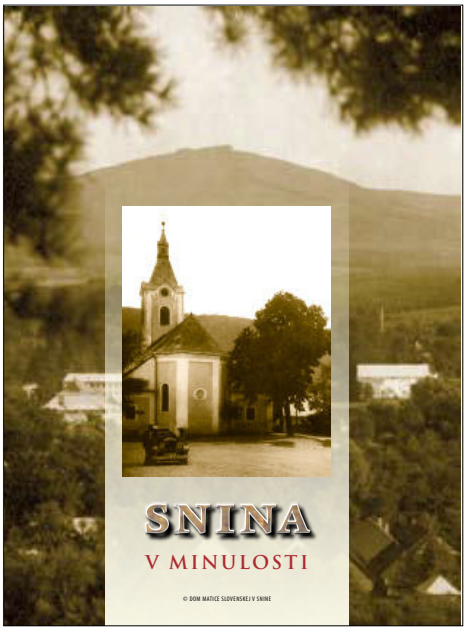

Na zadnej strane obalu je text z histórie mesta Snina a na vnútornej strane obalu sú všetky obrázky pexesa – tie sa na hru nepoužijú. Tak ten, kto vlastní pexeso, má aj dobové pohľady na Sninu, ktoré si odloží pre vlastnú potrebu.

Jozef Makariv

SLÁVNOSTNÝ PROGRAM

ŠTVRTÁKOV VO VŠEOBECNOVZDELÁVACEJ ŠKOLE S VYUČOVACÍM JAZYKOM SLOVENSKÝM A UKRAJINSKÝM V UŽHORODE

Druhého júna 2023 sa za nádherného počasia konal slávnostný program štvrtákov zo všeobecnovzdelávacej školy č. 4 s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským v Užhorode pri príležitosti ukončenia šk. roku 2022/2023 a zároveň aj rozlúčka štvrtákov s prvou učiteľkou vyslanou za MŠ SR Svetlanou Surovou. Program sa uskutočnil v priestoroch Matice slovenskej v Užhorode, kde všetkých prítomných privítala riaditeľka školy Eva Dorohovyč a predseda MS v Ukrajine Jozef Hajniš. Okrem rodičov sa na tomto podujatí zúčastnili aj predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Milan Ján Pilip, ekonomický diplomat Roman Zaťko z Generálneho konzulátu v Užhorode, honorárny konzul Ukrajiny na Slovensku Stanislav Obický, riaditeľka DMS Michalovce Karin Obšatníková, predseda OR MS Ján Eštok, bývalá pani učiteľka zo Slovenska Ľudmila Kapráľová. V úvode sa všetkým prítomným prihovorila Svetlana Surová, zhodnotila ako triedna učiteľka celé 4 roky a tiež predstavila program rozlúčky. O slovo poprosila predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Milana Jána Pilipa, ktorý ocenil jej prácu a vyzdvihol vznikajúcu spoluprácu s touto školou, ďalej predstavil Gabrielu Bereghazyovu a Zuzanu Palovič, ktoré sú autorkami kníh Super Slováci a Legendy o lipe. Žiakom školy tieto knihy aj venovali. Prítomným sa prihovoril aj predseda MS v Ukrajine Jozef Hajniš, ktorého riaditeľka DMS Michalovce Karin Obšatníková ocenila cenou MS za jeho dlhoročnú prácu a nemalé výsledky. V závere veľmi dojímavej rozlúčky žiakov a rodičov školy s ich učiteľkou Svetlanou Surovou („ich druhou mamou“) si všetci zapriali pokojné dni a žiakom pokojné prázdniny v tomto neľahkom období vojny na Ukrajine.

MATIČNÁ ESEJ 2023

SÚŤAŽ NA FESTIVALE SLOVESNÁ JAR

Matica slovenská vyhlásila pri príležitosti ROKU ODKAZU ŠTÚROVCOV súťaž Matičná esej, ktorá mala tri tematické okruhy (vo viazanosti na citáty štúrovcov) o mladosti, národe a budúcnosti. Spomedzi vyše stovky prác boli vybrané nasledujúce mená: Timea Bačová (1. miesto), Bianka Sulyanová (2. miesto) a dve tretie miesta získali Dominik Čamaj a Gabriela Rošteková. Oceňovanie sa odohralo v rámci literárneho festivalu SLOVESNÁ JAR v Biblickej škole v Martine na Memorandovom námestí. Sprevádzal ho hudobno-literárny program Marcela Páleša (moderátor Rádia Regina Stred, organizátora kultúrnych podujatí a lídra literárnej skupiny Generácia Nula) v sprievode hudobníka Romana Buhoveckého. Úvod však patril riaditeľovi Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej docentovi Júliusovi Lomenčíkovi, ktorý prítomným žiakom predniesol odborný príspevok o procese kodifikácie štúrovskej spisovnej slovenčiny. Nasledoval špeciálny živý vstup do vysielania Rádia Regína Stred, ktorý sprostredkoval Marcel Páleš. Ešte pred samotným ocenením došlo k rozhovoru medzi Dr. Lukášom Perným a Marcelom Pálešom, ktorým nadviazal na cyklus podujatí Rozhovory so spisovateľmi. Ten sa pravidelne organizuje v bratislavskej Matici v spoluúčasti Spolku slovenských spisovateľov (a po novom aj v spolupráci s Výtvarným odborom Matice slovenskej). Po podujatí sa ocenení zúčastnili na krátkej spontánnej exkurzii v sídle Matice slovenskej, kde si pozreli práve otvorenú výstavu k 160. výročiu Matice slovenskej (sprevádzali Dr. Madura a Dr. Perný).

SLÁVNOSTNÁ OČOVÁ

OD VEĽKEJ MORAVY K DNEŠNÝM DŇOM

Pod týmto názvom sa niesla slávnostná akadémia v Očovej, ktorú zorganizovali členky miestneho odboru MS pod záštitou obce Očová.

16. júna sa zišli v Kultúrnom dome občania a hostia, aby sa zúčastnili na programe, ktorý bol zameraný na prechádzku našou históriou – a to pri príležitosti 1 160. výročia príchodu Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy, 160. výročie založenia prvej kultúrnej ustanovizne Matice Slovenskej a 30. výročia vzniku Slovenskej republiky.

Po príhovore predsedníčky MO Ing. Miroslavy Rajčokovej nasledoval úvod kultúrneho programu v podaní očovského speváckeho zboru Belius, ktorý hneď svojou piesňou navodil slávnostnú atmosféru. Prechádzku históriou, ktorú odborne spracovala pani učiteľka PaedDr. Anna Sojková, tvorili vstupy, ktoré prezentovala spoločne s pani učiteľkou Mgr. Lenkou Fiľovou. Celý program bol prezentovaný videoprojekciou s faktografickými údajmi, čo prítomní so

DETSKÍ FOLKLÓRNI SPEVÁCI SPIEVALI V SĽAŽIANSKEJ RODNEJ DEDINE

V Dome kultúry v obci Sľažany zneli v sobotné popoludnie hlasy a piesne detských folklórnych spevákov. Predletné obdobie sa nieslo aj v predstavení seniorských skupín Požitavia a spoločne tak bolo prezentované každoročne úspešné podujatie Slovenská rodná dedina.

Súťažiacim i divákom sa prihovorila spoluorganizátorka podujatia Beáta Karáčová za Miestny odbor Matice slovenskej, starosta tamojšej obce Jozef Magát a riaditeľka Domu MS v Nitre Veronika Bilicová. Všetci popriali zúčastneným súťažiacim príjemné popoludnie, úspešné prezentovanie svojich hlasov, aby mali radosť zo svojich vystúpení, ale hlavne aby aj naďalej spievali a šírili folklórne piesne.

Podujatie otvorila prehliadka krojov, ktoré prezentovali jednotlivé etapy života človeka. Od sobáša, cez narodenie dieťaťa, odev vydatých žien, odev na bežné nosenie i do kostola až po odev na smútočné obdobie človeka. Kroj žien so Sľažian je známy tmavými látkami, na ktorých sú znázornené ružičky, ale tiež s typickými bohato zdobenými čepcami. Prehliadku krojov znázornila Folklórna skupina Rocháň.

Po prehliadke krojov sa uskutočnilo vystúpenie malej heligonkárky s veľkým talentom Alexandry Chovanovej, ktorá zavítala do Sľažian až zo Žiliny. Nasledovalo vystúpenie jednotlivých detských folklórnych speváčok i speváka, ktorí predviedli svoje jedinečné hlasy v slovenských ľudových piesňach. Súťažiacich pripravili ich učitelia a vedúci súborov po oslovení Moniky Hruškovej a Beáty Karáčovej, ktoré im vybrali aj piesne. Malí speváci spievali jednu samostatnú skladbu a jednu s hudobným sprievodom Detskej ľudovej hudby Zlatňanka zo Zlatých Moraviec pod vedením Moniky Hruškovej s manželom. Spoločne vystupoval folklórny krúžok Rochánik zo ZŠ Sľažany, folklórny krúžok pri ZŠ Topoľčianky, DFS Fialôčka, DFS Zlatňanka a ZŠ Mojmírova zo Zlatých Moraviec.

Všetci súťažiaci predviedli svoj spevácky talent, ktorý bol ohodnotený srdečným potleskom prítomných hostí. Odmenení boli všetci detskí speváci nielen potleskom, ale i vecnými darčekmi a knižkami. Počas podujatia boli pripravené aj tvorivé dielne pod záštitou Domu MS v Nitre a ZŠ Sľažany.

V ďalšom bloku podujatia vystúpili folklórne skupiny Velches, Vrštek a Sľažianka. Na záver celého podujatia si všetci členovia folklórnych skupín spoločne zaspievali skladbu Slovenská rodná dedina.

Podujatie pod záštitou starostu obce a s finančnou podporou Domu MS Nitra sa uskutočnilo vďaka ZŠ Sľažany 122, ktorá sa zapojila a bola úspešná v grantovom projekte TESCO – Vy rozhodujete, my pomáhame.

Paulína Civáňová

VATRA ZVRCHOVANOSTI HORELA

NAD LIPTOVSKÝM MIKULÁŠOM

Štrnásteho júla 2023 sa stovky obyvateľov Liptovského Mikuláša v podvečerných hodinách presúvali na vyvýšeninu pietneho miesta nad Liptovským Mikulášom (Háj-Nicovô). Táto vyvýšenina dominuje nad mestom a je z nej prekrásny výhľad na ikonický Kriváň, Západné a Nízke Tatry, vidieť aj priehradu Liptovská Mara, a v pozadí Chočské vrchy. Už po tridsiaty prvý raz sa tu postavila Vatra zvrchovanosti, ktorá tentoraz mala obdivuhodné rozmery – bola až 6,5 metra vysoká. Je potešiteľné, že významnú udalosť v dejinách slovenského národa, prijatie Deklarácie o zvrchovanosti, si každoročne pripomína čoraz viac ľudí, dokonca aj celé rodiny s deťmi.

Moderátorka podujatia v prírodnom amfiteátri privítala prítomných hostí, ktorými boli: poslanec NR SR a primátor mesta Ján Blcháč, jeho zástupcovia Rudolf Urbanovič a Ľuboš Trizna, podpredseda Matice slovenskej Marek Nemec, predseda MO MS v Liptovskom Mikuláši Ferdinand Chovanec a ďalší. Ako prvý sa prihovoril k prítomným zástupca primátora Rudolf Urbanovič, ktorý pripomenul genézu vzniku vyhlásenia Deklarácie zvrchovanosti, ktorá bola prvým krokom k vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Po ňom sa slova ujal podpredseda MS Marek Nemec. Konštatoval, že takej významnej udalosti akou je prijatie Deklarácie o zvrchovanosti národa, sa nevenuje patričná pozornosť zo strany verejnoprávnych médií. Upútal aj prednesom úryvku z básne za ktorý zožal obrovský potlesk. Na záver sa prihovoril aj primátor mesta Ján Blcháč, ktorý sa poďakoval prítomným za ich veľkú účasť a pripomenul dôležitosť tohto významného dňa v dejinách slovenského národa.

Potom už bola zapálená vatra zvrchovanosti a jej obrovský plameň bol vidieť naširoko-ďaleko. Do toho sa ozývali prekrásne spevy členov Folklórnej skupiny STRÁNE z Važca. Pohľad na Liptov v podvečer bol úžasný. Obyvatelia mesta si naozaj v hojnom počte pripomenuli udalosť, ktorá bude navždy zapísaná zlatými písmenami v našej histórii.

Peter Vrlík

záujmom sledovali. Odbornosť striedala kultúra – úryvok z Proglasu, scénky, Rastislav a Svätopluk v podaní žiakov ZŠ, piesne v podaní Mgr. Andreiy Širokej sólistky štátnej opery v Brne – rodáčky z Očovej, cimbalový a komorný husľový koncert v podaní žiakov ZUŠ, či krásne slovenské piesne v podaní Matičiarok.

No a pieseň „Keby som bol vtáčkom“ Mgr. (Andrea Široká) a báseň Slovenská košeľa v podaní žiačky ZŠ Šarloty Majerčákovej, spolu s matičnou hymnou „Kto za pravdu horí“ /Belius/, boli pohladením duše pre všetkých prítomných divákov.

Súčasťou tejto slávnosti bolo aj oceňovanie občanov. Zástupca starostu Očovej Mgr. Ján Šimiak odovzdal ocenenia tým, ktorí sa zaslúžili o kultúrny a športový rozvoj a šírenie dobrého mena obce Očová – Mgr. Viera Kučerová, Mgr. Andrea Široká, Anton Budinský, Ondrej Debnár a Mgr. Ján Jamriška.

V závere tejto slávnostnej akadémie vystúpil s príhovorom Mgr. Marek Hanuska, prvý podpredseda Matice Slovenskej, ktorý vyzdvihol poslanie Matice slovenskej a jej významnú činnosť v miestnych odboroch. Povedal: „ Boh, keď si taký veľký, ochraňuj naše Slovensko, keď je také malé !“

Anna Pivolusková

ROZPRÁVANIE O ČASOCH

DÁVNYCH I NEDÁVNYCH

PRE DETI Z OBCÍ KRÁĽ A ABOVCE

Stávajú sa nám vzácnymi okamihy, keď mladá generácia žiada o vysvetlenie dôb minulých a poznanie histórie vlastného rodu. Také chvíle nám pripravila najmladšia generácia Novoklenovčanov (deti vo veku 4 – 12 rokov) z obcí Kráľa Abovce pri prehliadke pamätnej izby v Zborovom dome ECAV v Králi. Sú tu vystavené dobové fotografie z 19. a 20. storočia, miniatúry pracovného náradia, originálne odevy, ktoré nosili ich predkovia v Novom Klenovci v prvej polovici 20. storočia, a iné artefakty.

A tak Miestny odbor Matice slovenskej v Králi v spolupráci s dcérocirkovou ECAV Kráľ – Abovce pripravil Deň detí s témou „Rozprávanie o časoch nedávnych i dávnych“. Podujatie sa uskutočnilo v nedeľu 4. júna 2023 v Zborovom dome ECAV v Králi. Členky MO MS v Králi Anna Kačalová, Mária Slopovská a Mária Vrancová predviedli deťom ukážky, ako sa v dobách minulých doma spracovával ľad či konope. Využili k tomu náradie, ktoré je vystavené v pamätnej izbe: ako trlice, motovidlá, praslice, kolovrátok. Deti so záujmom sledovali nielen výklad o tkaní na krosnách, ale aj postupy pri páraní peria v podaní Jána Antalíka. Bolo že to smiechu, keď nakoniec vpustil medzi napárané perie vrabca. Ale aby sme učinili zadosť aj hravej detskej duši, pripravili sme pre detí niekoľko súťaží. Vyskúšali si nielen svoju športovú zručnosť, ale preverili aj svoju pamäť odpoveďami na otázky o spracovaní nití a tkanín.

Zuzana Hrošková

SLÁVNOSTNÝ PREUKAZ

RIADNEHO ČLENA MATICE SLOVENSKEJ

Idea nového, dôstojnejšieho preukazu člena Matice slovenskej rezonovala na poradách riaditeľov domov MS a pracovníkov OP MS, ale aj na zasadnutiach okresných rád MS dlhšie obdobie. Členské ústredie MS v spolupráci s Domom MS v Snine sa rozhodlo vytvoriť nový návrh matičného preukazu. Základným cieľom bolo graficky a technicky navrhnúť preukaz, ktorý by presvedčivo odzrkadľoval historickú tradíciu a vážnosť najstaršej národnej ustanovizne – Matice slovenskej.

Zámerom bolo vyhotoviť preukaz, ktorý nebude na tzv. bežné používanie s ostatnými dokladmi, pretože na to môže poslúžiť aj jednoduchá identifikačná karta. Nový preukaz je navrhnutý tak, aby svojím vyhotovením odzrkadľoval modernú dobu, v ktorej teraz žijeme, ale aby aj ideovo nadväzoval na preukazy z dávnejšej minulosti, ktoré dôstojnejšie reprezentovali Maticu slovenskú. Návrh je graficky riešený tak, aby obsahoval najdôležitejšie obrazové výjavy z histórie nášho národa a vyjadroval poslanie Matice slovenskej a jej matičného hnutia. Zároveň má v členoch vzbudzovať patričnú úctu a hrdosť k najstaršej národnej ustanovizni Slovákov.

Návrh je graficky riešený ako symbolická „cenina" a je opatrený zlatou slepou razbou (pečať predsedu Matice slovenskej). Meno každého konkrétneho člena bude vytlačené okrasným písmom, čím je zabezpečený jednotný estetický vizuál každého preukazu, ale aj jedinečnosť vďaka natlačenému menu člena. Preukaz bude podpísaný predsedom a správcom Matice slovenskej, ako aj riaditeľom Členského ústredia MS.

Vnútri preukazu je priestor na členské a pamätné známky, prípadne na ocenenia, ak by ich konkrétny člen dostal za svoju aktívnu prácu pre matičné a národné hnutie.

Kompletné zhotovenie preukazov bude zabezpečovať členský pilier prostredníctvom Domu Matice slovenskej v Snine a Členského ústredia MS, ktoré preverí členstvo záujemcu a poskytne presné údaje o zaradení záujemcu – člena v rámci štruktúry členstva MS. Keďže preukaz si vyžaduje aj manuálne spracovanie, nemôže sa vyrobiť hromadne, ale postupne, ako budú prichádzať požiadavky od jednotlivých členov. Tento proces bude koordinovať Členské ústredie Matice slovenskej v Martine.

Preukaz v tejto prvej fáze bude členskému hnutiu ponúknutý na dobrovoľnej báze a jeho náklady budú zabezpečené vydaním pamätnej známky v hodnote 10 eur, ktorú si člen MS zakúpi automaticky s preukazom. Objednávka sa bude realizovať individuálne a člen či záujemca ju zašle priamo ČÚ MS, ktoré overí potrebné údaje a zašle na tlač preukazu do Domu MS v Snine. Propagácia nového preukazu sa uskutoční cez informáciu a formulár zverejnený na matičnom webe, v SNN, resp. aj zaslaním krajským a okresným radám. V sume 10 eur je zahrnutý príspevok na korunový účet Matice slovenskej, slúžiaci na podporu miestnych odborov cez dotácie regionálnej kultúry, poštovné a samotnú výrobu každého jednotlivého preukazu, pretože vyhotovenie si vyžaduje špecifické materiály a osobitú techniku tlačenia na vypísanie mena a priezviska. Nový slávnostný členský preukaz bude dôstojným nasledovníkom tradície matičných legitimácií vydávaných za éry Jozefa Škultétyho a Jozefa Cígera Hronského.

NOVÁ MAĽOVANKA NAŠE SLOVENSKO

BOLA VYTVORENÁ V DOME MS V SNINE

Na pôde Domu Matice slovenskej v Snine bola vytvorená prvá matičná maľovanka vo formáte A4 s národnou tematikou, v ktorej si deti môžu vymaľovať

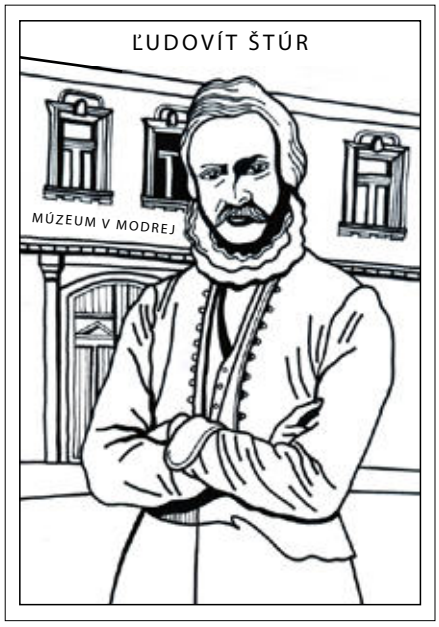

motívy príznačné pre históriu Slovenska. Autorom maľovanky je Jozef Makariv, ktorý ju vytvoril na podnet predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera.

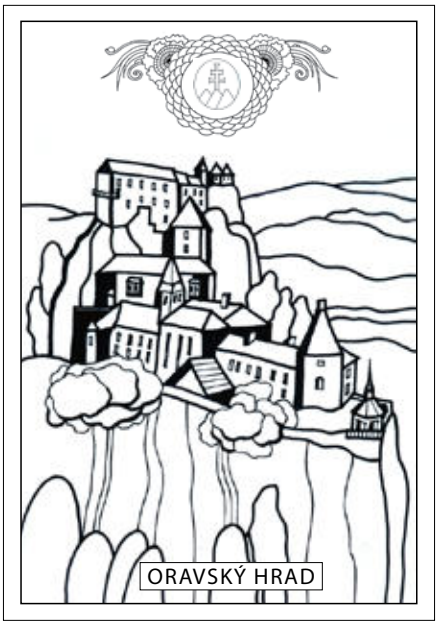

SLÁVNOSTNÝ MATIČNÝ PREUKAZ

Štvrťročník Matice slovenskej. Číslo 1/2023. **Vydáva:** Matica slovenská (IČO: 00179 027, DIČ 2020603123) v spolupráci s Členským ústredím MS. **ISSN:** 2585-9927. **Nepredajné. Šéfredaktor:** Bc. Marek Nemec. Sídlo vydavateľa a administrácia: P. Mudroňa č. 1, Martin, tel.: (+421 43) 381 2842, e-mail: jan.seman@matica.sk Tlač: NEOGRAFIA, a. s., Sučianska 39A, 038 61 Martin, IČO: 31597912, DIČ: 2020433217. **Redakčná rada:** predseda JUDr. Marián Gešper, Mgr. Martin Hajník, PhDr. Martin Fejko, Mgr. Marek Hanuska, ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., PhDr. Pavol Madura, Ing. Jozef Makariv, JUDr. Štefan Martinkovič, Mgr. Veronika Matušková, Bc. Marek Nemec, doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., RNDr. Ján Seman. **Grafické spracovanie:** Ing. Jozef Makariv, Dom MS Snina.